

Quityi nu nguscua San Lucas ñi'ya nu ngua cha' ji'i Jesús

Cha'cña nu nscua clyo

¹ Cua quiña'a ñati nguscua lo quityi ñi'ya nu ngua lcaa cha' ji'i Jesús nde su ndi'i ya, quityi historia laca bi'. ² Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu ngulu'u cha' bi' ji'na; ngu' bi' ni, cua na'a ngu' cha' bi' clyo, tya lo'o nguxana Jesús ngua'ni yu cña, lo'o jua'a ndyaa ngu' nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús lo'o lcaa ñati. ³ Bi' cha' lo'o na', ngulana tsa na' ñi'ya ngua lcaa cha' nu nteje tacui tya lo'o nguxana cha' bi'. Tso'o nti' na' si lo'o na' scua na' lcaa cha' bi', cha' tsaa slo nu'u, cusu' Teófilo, ⁴ cha' caca cuayá' ti' nu'u tso'o la lcaa cha' nu nda ngu' lo'o nu'u.

Ndyaa xca ji'i ycu' Ndyosi ca slo Zacarías nu caca sti Juan Bautista

⁵ Tyempo nu ngua rey Herodes cña, lo'o ngua yu loo ji'i ngu' loyuu su cuentya Judea, li' ndi'i sca sti jo'ó nu naa Zacarías. Bi' ndya'a lo'o taju sti jo'ó nu ndu cña su ngutu jyo'o Abías nquicha'. Elisabet naa clyo'o yu bi', laca ma' la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o Aarón nu ngua sti jo'ó tya clyo la. ⁶ Liñi tsa ndu'ni tyucuaa ngu' bi' cuentya ji'i ycu' Ndyosi, ndaquiya' ngu' lcaa cña ji'i ycu' Ni; ndaquiya' tsa ngu' lcaa cha' nu cua nda Ni lo'o ñati cua sa'ni la, jua'a ná tucui nchcui' cha' cuxi ji'i ngu' bi'. ⁷ Pana ná ntsu'u ni sca sñi' ngu'. Ná ndyiji sñi' Elisabet, lo'o jua'a ngusu' tsa juani.

⁸ Cua ndyalaa semana ji'i taju sti jo'ó lo'o nga'a Zacarías, cha' cua'ni ngu' cña ne' laa. ⁹ Ndi'ya ngua'ni sti jo'ó nu ngua li': lcaa taju ngu' ngusubi ngu' ji'i sca tya'a sti jo'ó ngu', cha' sca ti yu taca tyatí yu su tacati ne' laa tonu, cha' taqui yu yana jo'ó lo mesa ca bi' li'. Lo'o juani ndyanu cña bi' ji'i ycuí' Zacarías. ¹⁰ Hora nu ndyaqui yana jo'ó bi' ne' laa, li' ndyu'u ti'i ngu' quichi nde liya' ti, nchcui' tya'na ngu' lo'o ycuí' Ndyosi. ¹¹ Li' ndu'u tucua sca xca ji'i ycuí' nu Xu'na na ca slo Zacarías su ndi'i yu ne' laa, na'a yu cha' ndu xca bi' la'a tsu' cui slo mesa tacati su ndyaqui yana jo'ó. ¹² Lo'o na'a Zacarías ji'i xca bi', nga'aa jlo ti' yu ñi'ya cua'ni yu, cha' ndyutsi tsa yu ji'i. ¹³ Nchcui' xca bi' lo'o yu li':

—Ná cutsi nu'u Zacarías —nacui—. Cua ndyuna ycuí' Ndyosi cha' nu tya'na tsa nchcui' nu'u lo'o Ni, bi' cha' cala sca sñi' Elisabet clyo'o nu'u. Juan caca naa yu, jua'a caca xtañi nu sta nu'u ji'i. ¹⁴ Chaa tsa ti' caca tyiquee nu'u lo'o cua ngula nu piti bi'. Lo'o jua'a, tso'o tsa caca tyiquee quiña'a tsa ñati lo'o ña'a ngu' ji'i nu piti bi', ¹⁵ cha' nu bi' caca sca ñati tlyu nde loo ycuí' Ndyosi. Ná co'o Juan bi' lcui ngatsi, lo'o jua'a ni sca lo lcui ná co'o yu. Tya hora nu cala yu, li' tyanu Xtyi'i ycuí' Ndyosi ne' cresiya ji'i yu. ¹⁶ Cua'ni yu cha' xa' caca tso'o cresiya ji'i quiña'a tya'a ngu' Israel, cha' taquiya' ngu' ji'i ycuí' Ndyosi nu Xu'na ngu'. ¹⁷ La cui' xtyi'i nu nguti'i ne' cresiya ji'i jyo'o Elías nu ndyaa lo'o ycuí' Ndyosi ji'i tya sa'ni la, la cui' xtyi'i bi' caja ji'i Juan juani. Ca nde loo la caa Juan chcui' lo'o ñati, cha' tyaala' tyiquee ñati, cha' nga'aa xu'u tya'a ngu' lo'o sñi' ngu'. Li' taca cha'a lcaa cha' nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' taquiya' ngu' ji'i lcaa

cha' nu liñi. Jua'a chcuì Juan lo'o ngu' cha' cua'ni cho'o ngu' tyiquee ngu', cha' tyaja'a ngu' xñi ngu' cha' ji'i ycuì Ndyosi. Li' caa ycuì Cristo.

¹⁸ Li' nchcuane Zacarías ji'i nu xca bi':

—¿Ñi'ya caca cha' ca cuayá' ti' na' si chañi ca cha' bi'? Cusu' tsa na', lo'o jua'a clyo'o na' cusu' tsa —nacui Zacarías ji'i xca bi'.

¹⁹ —Gabriel naa na' —nacui xca ji'i yu li'—. Na ndu ti na' ca slo ycuì Ndyosi; bi' laca nu nda 'na lijyaa cha' chcuì na' lo'o nu'u, cha' ta na' cha' tso'o re lo'o nu'u. ²⁰ Cua'a jyaca nu'u jna' juani: caca cu'u nu'u juani, cha' nga'aa caca chcuì nu'u ña'a cuayá' nu cala cubi' bi' jinu'u; jua'a caca jinu'u xqui'ya cha' ná jlyá ti' nu'u jna'. Chañi tyalaa tyempo bi', li' caca cuayá' ti' nu'u cha' cha' liñi laca lcaa cha' nu nchcuì na' lo'o nu'u —nacui xca bi' ji'i Zacarías.

²¹ Tya ndi'i ngu' quichi to' laa, ntajatya ngu' ji'i nu Zacarías bi' ña'a cuaya' nu tyu'u yu nde liya'; pana quiña'a tsa nclyacua ti' ngu' ni cha' tyiquee' tsa ngutu'u Zacarías nde ne' laa bi'. ²² Lo'o ndu'u Zacarías nde liya', li' nga'aa ngua chcuì yu lo'o ngu'. Ngua tii ngu' cha' ne' laa ngulu'uloo sca xee tlyu ji'i yu nu ndu'u yaa ca slo ycuì Ndyosi. Li' se'i ti ndu yu ndyu'ni ya' yu ji'i ngu', pana ndyanu cu'u ti yu.

²³ Lo'o cua ndye tsá lo'o ngua'ni Zacarías cña ne' laa, li' ngxutyu yu ndyaa yu quichi tyi yu. ²⁴ Tiya' la li', ngua tii clyo'o yu, nu naa Elisabet ni, cha' ngujui sñi' ma'. Li' cua ntsu'u cua ca'yu co' nu xcui' ne' ni'i ti ndyanu ma'. ²⁵ Ndi'ya ngulacua ti' ma': “Ycuì Ndyosi nu Xu'na na laca nu ngua'ni cha' re

cuentya jna'. Cua ngua'ni Ni cha' nga'aa chcu' la ñati cha' cuxi jna'."

Nchcu' xca ji'i ycu' Ndyosi lo'o María cha' cua cala ti Jesús

²⁶ Lo'o cua ntsu'u scuá co' nu ndya'a tana Elisabet, li' ngulo ycu' Ndyosi cña ji'i sca xca ji'i Ni, cha' tsaa ca quichi Nazaret, sca quichi nde loyuu su cuentya Galilea. Lo'o nu xca bi' ni, la cui' Gabriel laca bi'. ²⁷ Nda ycu' Ndyosi ji'i xca bi' ji'i Ni cha' tsaa slo sca nu cuna'a nu ntucua ycu' ti. Na cua ngüiñi cha' ji'i nu cuna'a bi', cha' caja clyo'o lo'o sca nu qui'yu nu naa José; David laca xtañi nu qui'yu bi', sca ti xtañi yu lo'o jyo'o cusu' David nu ngutu'ú sa'ni la. María naa nu cuna'a nu ntucua ycu' ti bi', lo'o jua'a la cui' tya'a nu Elisabet bi' laca María. ²⁸ Lo'o ndyalaa xca slo nu cuna'a bi', li' nchcu' lo'o:

—Tso'o ti tyi'i nu'u —nacui xca bi' ji'i—, tyaca'a tsa nu'u ji'i ycu' Ndyosi. Tso'o ndi'i Ni lo'o nu'u —nacui—. Quiña'a tsa cha' tso'o nda ycu' Ndyosi jinu'u, masi ná ndu'ni Ni jua'a lo'o xa' la nu cuna'a.

²⁹ Cua na'a María ji'i xca bi'. Lo'o ndyuna María cha' nu nchcu' yu, li' ngulacua tsa ti' ni cha' laca nchcu' xca bi' jua'a. Ndyutsii tsa li'. ³⁰ Xa' nchcu' xca bi' lo'o nu cuna'a cuañi' bi' li':

—María —nacui—, ná cutsii nu'u cha' cua nda ycu' Ndyosi sca cha' tso'o hi —nacui xca bi' ji'i—.

³¹ Caca tana nu'u, caja sñi' nu'u; ñacui nu'u cha' Jesús ca naa cubi' nu caja jinu'u. ³² Caca yu bi' sca ñati tlyu. Ñacui ngu' ji'i yu cha' Sñi' ycu' Ndyosi nu Xu'na na nu tlyu la caca yu. La cui' tya'a cña tlyu nu ngua'ni jyo'o rey David, nu tya'a yu nu yaa

chalyuu cua sa'ni la, bi' cña laca nu ta ycuì' nu Xu'na na jì'ì Jesús, ³³ cha' lcaa tsà ná tye cha' caca yu loo jì'ì lcaa tya'a ngu' Israel; jua'a ná tye cha' culo yu cña jì'ì lcaa ñatì chalyuu.

³⁴ Li' nchcui' María lo'o xca bi':

—¿Ñi'ya caca re lacua, cha' nu bilya caja clyo'o na'? —nacui' María jì'ì xca bi'.

³⁵ Li' nda xca sca cha' lo'o:

—Ta ycuì' Ndyosi Xtyi'ì Ni cha' tyaa su ndi'ì nu'u, cha' tyu'ú tyucui' ña'a nu'u; sca cha' tlyu nu cua'ni ycuì' Ndyosi nu laca loo caca cha' bi'. Nu lo'o cala sñi' nu'u, sca ñatì nu lubii tsa cuentya jì'ì ycuì' Ndyosi caca cubi' nu cala bi', la cui' bi' laca nu caca naa Sñi' ycuì' Ndyosi. ³⁶ Lo'o chaca cha' chcuì' lo'o nu'u —nacui' xca jì'ì—, cha' lo'o Elisabet tya'a cusu' nu'u nguxana ngua tana, masi cusu' tsa ma'. Tya tsubi' la nacui' ngu' cha' ná ndyiji sñi' ma' tsiya' ti, lo'o juani cua ndya'a scuá co' ntsu'u sñi' ma'. ³⁷ Ni sca cha' ná tucui nti' ycuì' Ndyosi.

³⁸ Li' nacui' María jì'ì xca bi' ndi'ya:

—Si nacui' ycuì' Ndyosi cha' cala sñi' na' jua'a, cua laca cha' li'. Tso'o ntsu'u tyiquee na' cua'ni na' cña jì'ì Ni, lcaa ña'a cña nu culo ycuì' Ndyosi nu Xu'na na 'na —nacui' María.

Li' ndu'u xca bi', ndyaa.

Ndyaa María nde slo Elisabet tya'a

³⁹ Li' ndu'u María ndyaa yala ti nde sca quichi nu ndi'ì laja ca'ya Judea. ⁴⁰ Li' ndyalaa María to' tyi Zacarías, nguxana nchcui' lo'o Elisabet; ⁴¹ pana laja lo'o ndyuna Elisabet cha' nu nchcui' María lo'o, hora ti ngüiña xi cubi' nu ntsu'u ne' ma'.

Li' ngutsa'á tyiquee Elisabet ntsu'u Xtyi'i ycuí' Ndyosi, ⁴²bi' cha' cuí tsa nchcui' ma' lo'o María li':

—Tlyu tsa cha' tso'o nu nda ycuí' Ndyosi jinu'u
—nacuí Elisabet ji'i María—. Ná cua'ni Ni jua'a lo'o
xa' la nu cuna'a. Lo'o jua'a tyaca'a tsa cubi' nu
ntsu'u jinu'u cuentya ji'i ycuí' Ndyosi —nacuí—.

⁴³ ¿Tilaca ta laca na' cha' cua ndyalaa nu'u nu caca
xtya'a nu Xu'na na ca slo na'? ⁴⁴ Chañi cha' nu nda
na' lo'o nu'u, cha' cua ngüña xi cubi' nu ntsu'u ne'
na' cha' chaa ti' yu laja lo'o ndyuna na' cha' nu
nchcui' nu'u lo'o na'. ⁴⁵ Tso'o tsa tyiquee nu'u cha'
jlyu ti' nu'u cha' ji'i ycuí' Ndyosi, cha' cua'ni Ni lcaa
cha' nu nda ycuí' Ni lo'o nu'u.

Jua'a nacuí Elisabet ji'i María. ⁴⁶ Li' ngua'ni tlyu
María ji'i ycuí' Ndyosi:

Tyucui tyiquee na' cua'ni tlyu na' ji'i ycuí' nu
Xu'na na', nacuí María.

⁴⁷ Ca chaa ti' cresiya jna' xqui'ya ycuí' Ndyosi nu
ngua'ni lyaá jna'.

⁴⁸ Ndube tsa ti' ycuí' Ni 'na cha' laca na' msu ji'i Ni,
masi sca ñati ti'i laca na'.

Su nguxana ti juani, ñacuí lcaa ñati nu lijya chalyuu
nde loo la cha' tso'o tsa ntsu'u tyiquee na'.

⁴⁹ Tlyu tsa cña nu ndu'ni ycuí' Ndyosi, lo'o jua'a
tlyu tsa cha' nu ndyu'ni Ni lo'o na';

lubii tsa ycuí' Ndyosi, nacuí María.

⁵⁰ Ná culaya' ycuí' Ndyosi ji'i ñati nu taquiya' ji'i
cha' nu nchcui' Ni;

ña'a cuayá' lcaa tyempo lijya ñati tyi'i chalyuu,
chañi cha' cua'ni tya'na ti' Ni ji'i ngu' bi'.

⁵¹ Quiña'a tsa cña tlyu cua ngua'ni Ni.

Cua ngua'ni tye Ni cha' ji'i ñati nu xcui' cha' tyixi
ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu'.

⁵² Cua ngulo'o Ni ji'ĩ ñati tlyu ca su ntucua tlyu ngu' nti' ngu',
cua nda Ni su tso'o la cha' tyi'ĩ ngu' ti'i, nacui
María.

⁵³ Cua ngua'ni Ni cha' tyaala' ti' ñati nu lyiji tsa cha' tso'o ji'ĩ,
pana ngulo Ni cña cha' nga'aa caja la cha' culiya' ji'ĩ ngu' culiya'.

⁵⁴⁻⁵⁵ Nguxtyucua tsa Ni ji'ĩ lcaa ngu' Israel tya'a na, cha' laca na msu ji'ĩ ycu' Ni;
tso'o tsa ngüiñi cha' ji'ĩ Ni lo'o jyo'o cusu' ji'na.
Ná ngujlyaa ti' ycu' Ndyosi ji'na, ñati tya'a ji'ĩ jyo'o Abraham na; xcui' ngua tya'na ti' Ni ji'ĩ ngu' tya'a na.

Lo'o ña'a ti tya cua'ni tya'na ti' Ni ji'na lo'o ji'ĩ sñi' na tyucui tyempo nde loo la.

⁵⁶ Tya xna co' ndyanu María slo Elisabet, li' ndu'u ñaa nde to' tyi.

Lo'o ngula Juan Bautista

⁵⁷ Cua ndyalaa tsa nu cala sñi' Elisabet. Qui'yu cubi' nu ngula ji'ĩ. ⁵⁸ Lo'o ndyuna ngu' cha' ngula sñi' ma' cusu' bi', tso'o tsa ntsu'u tyiquee lcaa ngu' tya'a, lo'o ngu' nu nga'a cacua ti. Li' ndyalaa ngu' slo cha' ta ngu' cha' lo'o ma' cusu' bi', cha' tso'o tsa ngua'ni tya'na ti' nu Xu'na na ji'ĩ ma'. ⁵⁹ Lo'o ndu'u scua snu' tsa, li' ñaa ngu' toni'ĩ cha' culacua ji'ĩ nu piti cuentya ji'ĩ ngu' judío lo'o ngusi'yu quiji yu. Cua sta ti ngu' xtañi Zacarías ji'ĩ nu piti bi' ñi'ya nu naa xtañi sti, ⁶⁰ lo'o li' ngua'a xtya'a nu piti bi' ji'ĩ ngu':

—Nga'aa si'i jua'a caca naa yu —nacui Elisabet ji'ĩ ngu'—, Juan caca naa yu re.

⁶¹ —Ná ntsu'u tya'a mā nu naa jua'a —nacui ngu' tya'a ji'i ma' cusu' bi'.

⁶² Ngua'ni ya' ngu' ji'i sti nu piti li', cha' ña'a ti tya cu'u nu cusu' bi'. Nchcuane ngu' ji'i yu li':

—¿Ñi'ya xtañi nu piti re scua nu'u nti' nu'u?
—nacui ngu' ji'i.

⁶³ Li' ndijña nu cusu' sca ngoca' piti cha' lo bi' scua letra. Ndi'ya nguscua nu cusu' bi' li': “Juan ca naa yu”. Li' ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i slo.

⁶⁴ Hora ti ndyaala tu'ba Zacarías, nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu' Ndyosi li'. ⁶⁵ Ndube tsa ti' lcaa ñati nu ndi'i cacua ti li'; lcua ti su ndi'i ngu' nde quichi ca'ya su cuentya Judea bi', nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua ji'i Zacarías. ⁶⁶ Ngulacua tsa ti' lcaa ñati nu ndyuna cha' bi':

—¿Ni cña caca nu piti re? —nacui ngu' ji'i tya'a ngu'.

Chañi cha' tso'o tsa ndyu'ni ycu' Ndyosi lo'o nu piti bi'.

Ngua'ni chi Zacarías loo ycu' Ndyosi, ndyula tu'bayu sca jii

⁶⁷ Cua ngutsa'á tyiquee Zacarías ntsu'u nu Xtyi'i ycu' Ndyosi lo yu. Li' nguxana nu cusu' bi' nda cha' lo'o ñati ca bi', lcaa ña'a cha' nu cua nda Ni lo'o ycu' yu. Ndi'ya nchcu' yu:

⁶⁸ Ntsu'u cha' cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ndyosi nu Xu'na na, nu laca ycu' Ndyosi ji'na ngu' Israel, nacui nu cusu' bi' li'.

Cua chaca quiya' nguxana nchcu' Ni lo'o ngu' tya'a na nu laca na ñati ji'i ycu' Ni, juani ndyu'ni Ni cña cha' clyaá na ji'i nu cuxi.

69 Cua nda ca ti ycuí' Ndyosi lijya sca nu tso'o tsa nchca ji'i, cha' cua'ni lyaá yu ji'na ji'i lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji'na;

bi' laca sca ñati nu la cui' ñati tya'a ji'i jyo'o David nu ngua'ni cña ji'i ycuí' Ndyosi cua sa'ni la.

70 La cui' jua'a cha' nu nda Ni lo'o ngu' tya'a na tya sa'ni la, cha' cua ngua tyuu siyento yija nu nda Ni cha' bi' lo'o jyo'o cusu' ji'na nu ngua tu'ba ji'i ycuí' Ndyosi.

71 Nacui jyo'o cusu' bi', cha' cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi ji'na laja lo'o nxuu tya'a ñati cuxi lo'o na,

lo'o jua'a cua'ni lyaá Ni ji'na laja lo'o ti'í ti' ñati ña'a ngu' ji'na.

72 Cua'ni tya'na ti' ycuí' Ndyosi ji'na, lo'o jua'a ji'i jyo'o cusu' ji'na;

ná ngujlyaa ti' ycuí' Ni cha' nu cua ngüñi ji'i Ni lo'o jyo'o tya'a na cua sa'ni, nacui jyo'o cusu' bi'.

73 Nde laca cha' nu cua nda ycuí' Ndyosi lo'o jyo'o Abraham, nu lo'o ngua'ni jura ycuí' Ndyosi lo'o yu:

74 nacui Ni cha' culo Ni ji'na laja ñati cuxi nu nxuu tya'a lo'o na;

jua'a cua'ni Ni cha' ná cutsii na, laja lo'o ndyu'ni na cña ji'i ycuí' Ni tyucui tyempo lo'o ndi'i na nde chalyuu.

75 Ta Ni chacuayá' bi' ji'na si lubii tyiquee na, si tyucui tyiquee na taquiya' na ji'i Ni, nacui nu cusu' Zacarías li'.

76 Lo'o nu'u juani, sñi', nacui yu ji'i nu piti Juan, chcuí' ngu' cha' nu'u laca nu ta cuii lo'o ñati cuentya ji'i ycuí' Ndyosi nu laca loo.

Tya'a nu'u ca nde loo la ji'i ycu'i nu Xu'na na, cha' quiñi tso'o tyucui su caa ycu'i.

⁷⁷ Culu'u nu'u ji'i ñati cha' ji'i ycu'i nu Xu'na na; cua'ni nu'u cha' ca cuayá' ti' ngu' cha' cua'ni clyu ti' ycu'i Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' li' taca clyaa' ngu' bi' ji'i nu cuxi.

⁷⁸ Ntsu'u tsa tyiquee ycu'i Ndyosi ña'a Ni ji'na; tya'na tsa ti' Ni ji'na, bi' cha' cua ta ti ycu'i Ni ji'i Cristo cha' caa nde su ndi'i na.

Bi' laca sca xee tlyu nu tyu'ú ne' cresiya ji'na, ñi'ya nti' xee ndubi nu ntyiji'i su ndi'i na lo'o lijya ca ti cuichaa.

⁷⁹ Li' ta Ni xee bi' cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' nu nga'aa ndyiji ñi'ya cua'ni ngu', cha' talya tsa ña'a ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

Masi tya lu'ú ngu' bi', pana ñi'ya nti' si na cua ngujui nti' ngu', xqui'ya cha' cuxi nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu'.

Culu'u Cristo ji'na ñi'ya cua'ni na cha' tyi'i ti ti na lo'o tya'a na.

Cua ndye cha' nu nda Zacarías li'.

⁸⁰ Cua ndyaluu la nu piti, lo'o jua'a cua ngua tlyu la tyiquee yu. Pana xcui' ne' quixi' ndi'i yu ña'a cuayá' nu nguluu yu, ña'a cuayá' nu ndu'u tucua yu slo ngu' Israel tya'a yu.

2

Lo'o ngula Jesús

¹ Tyempo bi', ñati nu laca loo la tyucui ña'a chalyuu bi' ngua nu emperador; Augusto naa yu, lo'o li' ngulo yu cña cha' xcua xtañi ngu' lcaa quichi lo quityi. ² Bilya xcua xtañi ngu' jua'a nquicha', clyo juani cua'ni ngu' cha' xcua xtañi ngu'. La

cui' tyempo laca Cirenio gobernador nde loyuu su cuentya Siria, cña ji'i nu emperador bi'. ³ Li' ndyaa lcaa ñati quichi tyi jyo'o cusu' ji'i ngu', cha' ca bi' nscua xtañi ngu' li'. ⁴⁻⁵ Cua ndi'i sca quichi nu naa Belén nde loyuu su cuentya Judea bi'; quichi bi' laca quichi tyi jyo'o David nu ngua jyo'o cusu' ji'i José, bi' cha' ndu'u José quichi Nazaret su laca quichi tyi yu, ndyaa yu nde quichi Belén. Stu'ba ti ndyaa yu lo'o María nu caca clyo'o yu, cha' xcua xtañi ngu', masi ngua tana nu cuna'a bi'. ⁶ Li' cua ndyalaa hora cala sñi' nu cuna'a bi', laja lo'o ndi'i ngu' quichi Belén bi'. ⁷ Qui'yu cubi' nu ngula ji'i María bi', sñi' clyo nu cuna'a bi' laca cubi' bi'. Tso'o ngüixii xtya'a late' hichu' cubi' bi', lo'o li' ngusta ji'i cubi' ne' canoa su ndacu cuayu, cha' ná ngujui ni'i su tyi'i ngu' tsiya' ti.

Ngu' nu ntsu'u cua ji'i xlya' talya bi' ndyuna cha' nu nchcui' ycu' Ndyosi lo'o

⁸ Cacia ti to' quichi bi' ndya'a ngu' nu ña'asii ji'i xlya' ji'i ngu'. Talya bi' ntsu'u ngu' cua ji'i taju xlya' bi'. ⁹ Tsiya' ca ndu'u tucua sca xca ji'i ycu' Ndyosi su ndi'i ngu' ca bi'; jua'a ngujui'i sca xee tlyu su ndi'i ngu' bi', xee ji'i ycu' Ndyosi laca bi'. Ndyutsii tsa ngu' li'. ¹⁰ Pana nchcui' xca bi' lo'o ngu':

—Ná cutsii mā tsiya' ti —nacuī—. Cua lijya na' re cha' ta na' sca cha' tso'o lo'o mā —nacuī—. Tso'o tsa caca tyiquee lcaa ñati xqui'ya cha' nu ta na' lo'o mā juani —nacuī xca ji'i ngu' bi'—. ¹¹ Cua lijya na' cacha' na' ji'i mā cha' juani cua ngula sca cubi' ca quichi tyi mā, cha' la cui' quichi tyi jyo'o David laca bi'; cubi' bi' laca nu cuityi qui'ya nu ntsu'u ji'i mā. Bi' laca nu Cristo nu laca ycu' nu Xu'na na, nu

cua nda ycui' Ndyosi ji'i cha' lijya lo yuu chalyuu —nacui—. ¹² Si quije ji'i mā su ntsiya sca cubi' nu tso'o tsa ngüixij late' chu', nu ntsiya ne' canoa su ndacu cuayu, li' caca cuayá' ti' mā cha' bi' laca nu naa Cristo.

¹³ Lo'o ndye nchcui' xca bi' lo'o ngu', li' nde cua ndu'u tucua chaca taju xca nu quiña'a la nu ndu'u nde slo ycui' Ndyosi; tso'o tsa ndyu'ni tlyu xca bi' ji'i ycui' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' ngu' xca bi' lo'o ngu':

¹⁴ Cua'ni tlyu na ji'i ycui' Ndyosi, masi ca bi' ca su tlyu su ntucua Ni, masi nde lo yuu chalyuu, cha' tlyu tsa laca ycui' Ni, nacui ngu' xca bi' li'.

Cua'ni Ni cha' ti' ti tyi'i tyiquee ñati chalyuu lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' ntsu'u tsa tyiquee Ni ña'a Ni ji'i ngu', nacui ngu' xca li'.

¹⁵ Nguxtyuu xca bi' ndyaa ngu' nde cua ca slo ycui' Ndyosi. Lo'o nu ngu' nu ndi'i cua ji'i xlya' bi' ni, nguxana nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' li':

—Tyaa clya na nde Belén —nacui ngu' ji'i tya'a ngu' li'—. Tsaa na'a na, na laca nu ndyaca jua, ni cha' laca nu nchcui' ycui' Ndyosi lo'o na.

¹⁶ Yala ti ndyaa ngu' li'; nquije María lo'o José ji'i ngu', ndi'i ngu' lo'o sca cubi' nu ntsiya ti ne' canoa su ndacu cuayu. ¹⁷ Lo'o cua na'a ngu' ji'i cubi' bi', li' ndacha' ngu' cha' bi' ji'i xa' ñati, lcaa ña'a cha' nu nchcui' xca bi' lo'o ngu' cuentya ji'i cubi' bi'. ¹⁸ Pana lo'o nchcui' ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya' cha' bi' li', ngulacua tsa ti' nu xa' la ngu' bi'. ¹⁹ Tyiquee ti María ndyanu cha' bi', quiña'a tsa ngulacua ti' cha' ngua jua'a. ²⁰ Li' ngutu'u ngu' nu ndya'a cua ji'i xlya', ndyaa ngu'; tso'o tsa ndyu'ni

tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i lcaa cha' nu
cua ndyuna ngu', cuentya ji'i lcaa cha' nu cua na'a
ngu'. Chañi cha' cua nteje tacui cha' bi', lcaa cha'
nu cua nchcui' xca lo'o ngu' bi'.

Ngusta ngu' xtañi cubi', lo'o jua'a ngulacua ngu' ji'i

²¹ Cua ndu'u scua snu' tsa, li' ngulacua ngu' ji'i
nu cubi' cuañi' bi' cuentya ji'i ngu' judío. Li' ngusta
ngu' xtañi cha' Jesús caca naa yu, nacui ngu', cha'
la cui' jua'a cua ndacha' xca ji'i ycui' Ndyosi ji'i
María lo'o tya lyiji caca tana.

²² Tiya' la li', lo'o ndye nguxco'o ngu' tsa cuentya
ji'i lcaa cha' nu nguscua jyo'o Moisés lo quityi sa'ni
cha' cua ngula cubi', li' ndyaa lo'o ngu' ji'i nu piti
Jesús bi' ca quichi Jerusalén cha' tya ngu' xlya'be
ji'i ycui' Ndyosi cuentya ji'i cubi' bi'. ²³ Jua'a
ngua'ni ngu', cha' ndi'ya nscua lo quityi ji'i ycui'
Ndyosi nu Xu'na na: “Cubi' qui'yu nu ngula clyo ji'i
ma ni, ta ma ji'i cha' caca yu cña ji'i ycui' Ndyosi”,
nacui quityi. ²⁴ Bi' cha' ndyalaa ngu' bi', cha' sta
ngu' msta nu nscua lo quityi cusu' bi'. Nu msta bi'
laca tucua tya'a cru, masi tucua tya'a tyupe' sube
ti.

²⁵ Tyempo bi' nde quichi Jerusalén ndi'i sca
nu cusu' nu naa Simeón; ñati tso'o laca yu, nu
ndaquiya' tsa cña ji'i ycui' Ndyosi, nu ndalo tsa
tyiquee nchcui' lo'o ycui' Ndyosi. Ntajatya tsa yu
ji'i sca ñati tlyu nu ta ycui' Ndyosi ji'i cha' caa nde
chalyuu, bi' laca Cristo nu caa cha' cua'ni lyaá ji'i
ngu' Israel ji'i nu cuxi. Lo'o jua'a cua ndi'i Xtyi'i
ycui' Ndyosi lo'o nu Simeón bi'; ²⁶ ngua'ni Ni cha'
ca cuayá' ti' yu cha' ná cajaa chca yu ña'a cuayá'

tyalaa tsa nu ña'a yu ji'i nu Cristo, nu ta ycu'i Ndyosi ji'i cha' caa nde chalyuu. ²⁷ Tsa bi' ngua'ni Xtyi'i ycu'i Ndyosi cha' ndyaa nu cusu' bi' ca ne' laa tlyu, bi' cha' ndyaa clyu nu cusu' bi' li'. Ndi'i yu lo'o ndyalaa sti xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' ji'i cubi' cha' cua'ni ngu' lo'o cua ña'a ca cha' cusu' nu nscua cha' cua'ni ngu' ne' laa. ²⁸ Li' ndaya' Simeón ji'i nu cubi' bi', nguxana ndyu'ni tlyu yu ji'i ycu'i Ndyosi xqui'ya cubi' bi' li'. Ndi'ya nacui yu ji'i Ni:

²⁹ Ndyosi Xu'na ya, cua nda nu'u chacuayá' cha' cajaa na' tso'o ti, nacui yu ji'i ycu'i Ndyosi.

Cua ndye ngua'ni nu'u cña nu nacui nu'u cha' caca jna', cha' ndyu'ni na' cña cuentya jinu'u, nacui nu cusu' bi'.

³⁰ Lo'o si'yu cloo ycu'i ca na' cua na'a na' ji'i ycu'i nu culo ji'i ñati laja cha' cuxi nu ntsu'u ji'i ngu';

³¹ lo'o jua'a ñati tyucui ña'a chalyuu, ña'a ngu' cha' bi'.

³² Caca ycu'i nu bi' sca xee tlyu nu tyu'u ne' cresiya ji'i ñati tyucui ña'a chalyuu;

tlyu tsa cha' tso'o caca ycu'i nu bi' cuentya ji'i ñati jinu'u, nu ngu' Israel bi'.

Jua'a cha' nda nu cusu' Simeón bi' lo'o ycu'i Ndyosi.

³³ Li' ndube tsa ti' José lo'o xtya'a Jesús, nu lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Simeón lo'o ycu'i Ndyosi, ñi'ya nu caca ji'i nu cubi' bi'. ³⁴⁻³⁵ Lo'o li' ngulacua nu cusu' Simeón ji'i ngu' bi'. Nde laca cha' nu nda nu cusu' lo'o María xtya'a Jesús li':

—Quiña'a tsa cha' tso'o caca ji'i ngu' Israel xqui'ya cubi' re —nacui nu cusu' bi'—, masi ntsu'u ñati nu chii ntsu'u tyiquee ngu' ña'a ngu' ji'i, pana

ntsu'u ñati nu caja chalyuu cucui ji'i xqui'ya cubi' re. Culo tu cubi' re lcaa cha' nu ntsu'u yacu' ne' cresiya ji'i ñati; caca cubi' re sca cha' tlyu nu cua nda ycui' Ndyosi ji'i ñati, masi ná tyaja'a lcaa ñati tucua cha' ji'i —nacui Simeón ji'i María xtya'a cubi' bi'—. Lo'o jua'a jinu'u —nacui nu cusu' bi'—, tyacua sca cha' xñi'i ti' jinu'u xqui'ya cha' ná taquiya' ngu' ji'i sñi' nu'u.

³⁶ Ntsu'u sca nu cuna'a nu laca tu'ba ji'i ycui' Ndyosi, nu ndi'i ne' laa bi'; Ana naa nu cuna'a bi', sñi' Fanuel laca, lo'o la cui' ñati tya'a ji'i ngu' Aser laca nu cuna'a bi'. Cusu' tsa ma' bi' juani. Tya cuañi' ma' lo'o nguui clyo'o ma'; pana cati ti yija nguti'i ma' lo'o clyo'o ma', lo'o li' nguui nu qui'yu bi'. ³⁷ Ndyanu ti'i ma' tyucui tyempo lo'o ndi'i ma' chalyuu, lo'o nu juani ntsu'u jacuayala ntucua jacua yija ma'. Tyucui tyempo ndi'i ma' ca ne' laa tlyu bi', nde tsā lo'o jua'a nde talya ndyu'ni tlyu ma' ji'i ycui' Ndyosi; ná ndacu ma' tyaja hora lo'o nchcui' ma' lo'o ycui' Ndyosi. ³⁸ Lo'o ndye nchcui' Simeón lo'o xtya'a Jesús, la cui' hora bi' ndyalaa ma' Ana bi' ca su nga'a ngu' lo'o Jesús ca ne' laa, la cui' cubi' bi' ni. Ndya tsa ma' xlya'be ji'i ycui' Ndyosi xqui'ya cha' cua na'a ma' ji'i nu cubi' bi'. Li' nchcui' tsa ma' lo'o tyuu tya'a ngu' quichi tyi ma', jua'a lo'o lcaa ngu' nu ndu ti' ji'i Cristo ña'a cuayá tyalaa tsā nu cā yu cha' cua'ni lyaá yu ji'i ngu' Jerusalén ya' ngu' xa' tsu'. Nacui ma' ji'i ngu' bi', cha' nu cubi' bi' laca nu culo lyiji ji'i ngu' ji'i yabe' nu cua nxyanu ycui' Ndyosi ji'i ngu'.

Nguxtyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichi Nazaret

³⁹ Lo'o cua ndye ngua'ni ngu' lcaa cña nu nga'a cha' cua'ni ngu', cña nu ngulo ycu' nu Xu'na na ji'i ngu' judío cua sa'ni la cha' cua'ni ngu', li' ngxutyuu ngu' ndyaa ngu' ca nde loyuu su cuentya Galilea; ndyalaa ngu' ca quichi Nazaret nu laca quichi tyi ngu' li'. ⁴⁰ Ca Nazaret bi' nguluu nu piti bi'; ngua lye la juersa ji'i yu, cua nchca cuayá' la ti' yu. Lo'o jua'a ycu' Ndyosi, tso'o tsa nti' Ni ña'a Ni ji'i yu.

Nquiye nu piti ji'i ngu' cusu' ca su nga'a yu ne' laa

⁴¹ Lcaa yija ndya'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ta'a nde quichi Jerusalén, cha' ca bi' ndyu'ni tlyu ngu' ta'a pascua. ⁴² Cua ntsu'u tii tyucuaa yija Jesús, lo'o ndyaa ngu' ta'a ca Jerusalén ñi'ya nu ndu'ni ti ngu' lcaa yija. ⁴³ Nu lo'o cua ndyu'u ta'a, li' ngxutyuu ngu' ndyaa ngu' nde quichi tyi ngu'. Ndyanu ycu' ti Jesús ca quichi bi', pana ná ngua cuayá' ti' xtya'a yu, ná jlo ti' ycu' José cha' cua ndyanu yu; ⁴⁴ ngua ti' ngu' cha' ñaa yu laja tsa tlyu ti ñati nu ñaa tyucuii bi'. Jua'a cha' ngulacua ti' ngu', bi' cha' tya ndyaa la ngu' tyucuii tyucui tsá. Chacua' li' ngulana ngu' ji'i yu laja ngu' tya'a tso'o yu, laja ngu' tya'a yu. ¿Ma caja yu li'? ⁴⁵ Ná nquiye yu ji'i ngu' tsiya' ti; bi' cha' xa' ngxutyuu ngu' chaca quiya' nde Jerusalén, nclyana ngu' ji'i nu piti Jesús bi' li'.

⁴⁶ Lo'o jua'a ngua li', tsá nchca tyuna nquiye nu piti bi' ji'i ngu', nga'a yu ca ne' laa. Tyi'i ca chu' nu piti bi' ndi'i mstru nu nclyu'u cha' jo'ó ne' laa. Ndyuna nu piti bi' lcaa cha' nu nchcui' ngu', lo'o jua'a tyuu tsa cha' nchcuane nu piti ji'i ngu' bi' li'.

⁴⁷ Lcaa ñati nu nga'a cacua ti, ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cua ña'a ca cha' nu nda nu piti bi'; ndube tsa ti' ngu' cha' nchca tsa ji'i yu. ⁴⁸ Lo'o

jua'a ngu' cusu' ji'i nu piti bi' ni, ndube tsa ti' ngu' bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu cha' stu'ba ti ntucua yu lo'o ngu' tlyu bi'. Li' nchcui' xtya'a yu lo'o yu:

—¿Ni cha' laca ngua'ni nu'u jua'a, sñi'?
—nacui—. Quiña'a tsa ngulacua ti' na' lo'o sti nu'u macala su ndyanu nu'u.

⁴⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o xtya'a yu:

—¿Ni cha' ndya'a mā ncllyana mā jna'? ¿Ha ná jlo ti' cu'mā cha' ntsu'u cha' cua'ni na' cña ji'i Sti na'?
—nacui Jesús li'.

⁵⁰ Pana, ná ngua cuayá' ti' ngu' tsiya' ti lo'o nchcui' Jesús lo'o ngu' jua'a.

⁵¹ Li' ndu'u nu piti bi' ndyaa nde Nazaret chaca quiya' lo'o ngu' cusu' ji'i yu. Ña'a ti tya ndaquiya' tsa yu ji'i cha' nu nchcui' ngu' bi'. Lo'o jua'a xtya'a yu ni, nchco'o ma' lcaa cha' bi' ne' cresiya ji'i.

⁵² Ñi'ya nu lijya ndyaluu Jesús, jua'a lijya ndyaca cuayá' la ti' yu. Tso'o tsa nti' ycu' Ndyosi ña'a Ni ji'i yu; lo'o jua'a ñati chalyuu, tso'o nchcui' ngu' lo'o ña'a ngu' ji'i yu.

3

Nda Juan cuii lo'o ngu' ne' quixi' su ná ndi'i ñati

¹ Cua ntsu'u ti'yu yija cha' laca Tiberio emperador nu laca loo ji'i ñati tyucui ña'a chalyuu: Poncio Pilato laca loo nde loyuu su cuentya Judea cuentya ji'i nu Tiberio bi' li'; lo'o jua'a nu naa Herodes bi' ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea tyempo bi'; lo'o Felipe, tya'a ngula Herodes bi', laca yu loo loyuu su cuentya Iturea lo'o jua'a loyuu su cuentya Traconite la cui' tyempo bi'; lo'o chaca nu naa Lisantias, laca yu loo loyuu su cuentya

Abilinia li'. ² La cui' tyempo bi' laca Anás lo'o Caifás xu'na sti jo'ó. Li' nda ycuí' Ndyosi cha' lo'o Juan sñi' Zacarías ca su ndya'a yu ne' quixi', ³ bi' cha' ndu'u Juan ndya'a yu nde natí' tyucui ña'a to' sta'a Jordán bi'; nchcui' tsa Juan lo'o lcaa ñati nu ndyu'u ti'i slo yu, cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu', cha' xtyanu ngu' lcaa cha' cuxi bi'. Li' ntyucuatya Juan ji'i ngu' bi'. Jua'a cui'ya ycuí' Ndyosi cha' clyu ti' ji'i ngu' bi' li', nacui Juan. ⁴ Laca cha' bi', ñi'ya laca cha' nu nguscua jyo'o cusu' Isaías nu nda cha' ji'i ycuí' Ndyosi lo'o ñati cua sa'ni la. Ndi'ya nchcui' quityi bi':

Cui ndañi nxi'ya sca ñati ne' quixi':

“Xaala clya mā sca tyucui su caa ycuí' nu Xu'na na”, nacui nu nxi'ya bi'.

“Xquiñi tso'o mā tyucui su tyeje tacui ycuí'.

⁵ Cua'ni cha'a mā lcaa laja cua'a, jua'a cuityi mā lcaa ca'ya, lcaa cuati yuu; cua'ni liñi mā lcaa su nxyi'i tyucui, jua'a cua'ni stu'ba tso'o mā tyucui ña'a tyucui”, nacui.

⁶ “Cua ngulala ti cha' ña'a ngu' tyucui ña'a chalyuu, cha' taca cua'ni lyaá ycuí' Ndyosi ji'i ñati.”

Jua'a nguscua jyo'o Isaías lo quityi bi'.

⁷ Quiña'a ñati ndyalaa su ndu Juan cha' tyucuatya ngu'. Li' nchcui' Juan lo'o ngu' quiña'a bi':

—Ñi'ya nti' cuaña tyaala, jua'a nti' cu'ma —nacui Juan—. ¿Ha cua nchcutsi ngu' ji'i mā lacua? ¿Ha juani ndube ti' mā cha' xcube' ycuí' Ndyosi ji'i mā lo'o tye chalyuu? —nacui—. ⁸ Tso'o lacua, culu'u mā ji'i ya si chañi cha' cua ngulochu' mā cha' cuxi nu ntsu'u ji'i mā; ná ñacui mā cha'

sñi' ycuì' Ndyosi laca mā, xqui'ya cha' ndyu'u mā jì'ì jyo'o Abraham. Cha' liñi ta na' lo'o mā —nacui Juan—, cha' taca jì'ì ycuì' Ndyosi subi Ni jì'ì xa' la ñati nu caca sñi' Abraham ñi'ya laca na juani, masi nti' mā cha' na ple ti nu xa' la ñati bi', masi nti' mā cha' ñi'ya laca quee re, jua'a ti laca ngu' —nacui Juan jì'ì ngu'—. ⁹ Ñi'ya ndu sca ñati lo'o hacha jì'ì cha' clyaja lo yaca si'yu jì'ì yu, jua'a nti' ycuì' Ndyosi. Si'yu yu bi' lcaa yaca nu ná nda si'yu tso'o, cha' tyaqui yaca bi' lo quii'; jua'a xcube' Ni jì'ì ñati nu ná ntaja'a xtyanu cha' cuxi nu ntsu'u jì'ì.

¹⁰ Lo'o ndye ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' jì'ì Juan bi':

—¿Ni cña cua'ni ya lacua?

¹¹ Li' ngulu'u Juan jì'ì ngu':

—Nde laca cña nu cua'ni mā —nacui Juan—. Si ntsu'u tucua tya'a camxa jì'ì sca mā, ta mā tsaca jì'ì sca ñati ti'i nu ná ntsu'u jì'ì tsiya' ti; si ntsu'u na cacu mā, li' sa'be mā xi cha' ta mā xi cacu ñati nu ná ntsu'u tsiya' ti jì'ì —nacui Juan jì'ì ngu'.

¹² Lo'o jua'a ya xi ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu' cuentya jì'ì ngu' xa' tsu', ya ngu' cha' tyucuatya Juan jì'ì ngu'. Li' nchcuane ngu' bi' jì'ì Juan:

—¿Ñi'ya cña cua'ni ya, mstru? —nacui ngu' bi' jì'ì Juan.

¹³ —Ná tyeje tacui cuayá' cha' culo mā cñi cña loo ngu' —nacui Juan jì'ì ngu' bi'.

¹⁴ Lo'o xi ngu' sendaru ndyalaa cha' cacha' jì'ì Juan li':

—Jua'a cuare, ¿ñi'ya cña cua'ni ya? —nacui sendaru bi'.

—Nga'aa xlyaá mā na nu ntsu'u jil'i ñati, ni nga'aa xcutsii mā jil'i ngu'; nga'aa sta mā qui'ya laja ti jil'i ngu', cha' caja cha' bi' jil'i mā. Lo'o jua'a, nga'aa ñacui mā cha' xti ti caya' ndyiji jil'i mā —nacui Juan jil'i ngu' sendaru bi'.

¹⁵ Nclyacua tsa ti' ngu' su ndi'i ti ngu', cha' ngua ti' ngu' cha' Juan laca nu Cristo nu cua cāa ti chalyuu. ¹⁶ Li' nchcui' Juan lo'o lcaa ngu' nu ndi'i bi':

—Lo'o hitya ti ntyucuatya na' jil'i mā —nacui Juan—, pana cua cāa ti chaca ñati slo cu'mā nu nchca la jil'i que na'. Lo'o na' cua'ni tlyu na' jil'i ñati bi'. Tso'o tsa cña ngujui 'na nti' na', masi caña ntsu'u quiya' ñati bi' sat'i' na' juata. Lo'o nu ñati bi' ni, ná tyucuatya yu jil'i ngu' lo'o hitya ti, pana cua'ni yu cha' tyanu Xtyi'i ycu'i' Ndyosi ne' cresiya jil'i ngu', nu lo'o tyucuatya yu jil'i ngu'. Lo'o li' cua'ni lubii Ni jil'i ngu' bi' lo'o xee jil'i Ni, cha' jua'a caca tso'o tyiquee ngu' —nacui—. ¹⁷ Ñi'ya ndu'ni xu'na ltya, jua'a cua'ni Ni; ñi'ya ndyu'u co'o yu jil'i nscua' pana ndaqui yu cualya' lo'o nguti, jua'a sa'be tya'a Ni jil'i ñati. Li' su'ba Ni jil'i ñati cuxi cha' tyaqui ngu' lo' quii' nu nga'aa ca tyubi'.

¹⁸ Jua'a quiña'a tsa cuii' nda Juan lo'o ñati, nu lo'o nchcui' yu lo'o ngu' ñi'ya laca cha' tso'o nu caca jil'i Jesús. ¹⁹ Lo'o li' ngusta Juan qui'ya jil'i gobernador Herodes cha' nguaana ycu'i' nu cusu' bi' jil'i Herodías clyo'o tya'a yu nu naa Felipe. Lo'o jua'a tya ntsu'u la xa' cha' cuxi nu ngua'ni nu cusu' Herodes bi'. ²⁰ Pana ná ndaquiya' Herodes bi' jil'i

cha' nu nchcui' Juan lo'o, masi cuxi la ngua'ni yu, cha' ngusu'ba yu ji'i Juan ne' chcuā.

Ntyucuatya Juan ji'i Jesús

²¹ Nu lo'o tya lyiji tsaa Juan bi' ne' chcuā, tya ndu yu to' sta'a ntyucuatya yu ji'i quiña'a tsa ñati, li' ndyalaa Jesús slo cha' tyucuatya Juan ji'i. Laja lo'o ntyucuatya yu ji'i Jesús, li' nchcui' Jesús lo'o ycu'i' Ndyosi; ndyaala tyucui ca nde cuā li'. ²² Ngua'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi su ndu Jesús; ñi'ya nu ndyacu sca tyupe', jua'a ngua'ya Xtyi'i ycu'i' Ndyosi lo xlya hique Jesús. Li' nguañi nchcui' ycu'i' Ndyosi nde cuā:

—Sñi' na', tso'o tsa ntsu'u tyiquee na' ña'a na' jinu'ū. Tyaca'a tsa nu'ū jna' —nacu' ycu'i' Ndyosi ji'i Jesús.

Jyo'o cusu' ji'i Jesucristo

²³ Calaa tyii yija cua ntsu'u Jesús lo'o nguxana ndyu'ni yu cña ji'i ycu'i' Ndyosi Sti yu. Ngua ti' ngu' cha' José ngua sti yu,

lo'o sti José bi' ngua jyo'o Elí;

²⁴ lo'o sti Elí bi' ngua jyo'o Matat;

Leví ngua naa sti Matat bi';

Melqui ngua naa sti Leví bi';

Jana ngua naa sti Melqui bi';

lo'o chaca José ngua sti Jana bi';

²⁵ Matatías ngua naa sti José bi';

Amós ngua naa sti Matatías bi';

Nahum ngua naa sti Amós bi';

Esli ngua naa sti Nahum bi';

Nagai ngua naa sti Esli bi';

²⁶ Maat ngua naa sti Nagai bi';

lo'o chaca nu naa Matatías ngua sti Maat bi';

Semei ngua naa sti Matatías bi';
lo'o chaca nu naa José ngua sti Semei bi';
sñi' Judá ngua nu José bi';
²⁷ Joana ngua naa sti Judá bi';
Resa ngua naa sti Joana bi';
Zorobabel ngua naa sti Resa bi';
Salatiel ngua naa sti Zorobabel bi';
Neri ngua naa sti Salatiel bi';
²⁸ lo'o chaca nu naa Melqui ngua sti Neri bi';
Adi ngua naa sti Melqui bi';
Cosam ngua naa sti Adi bi';
Elmodam ngua naa sti Cosam bi';
Er ngua naa sti Elmodam bi';
²⁹ Josué ngua naa sti Er bi';
Eliezer ngua naa sti Josué bi';
Jorim ngua naa sti Eliezer bi';
lo'o chaca Matat ngua sti Jorim bi';
³⁰ lo'o chaca nu naa Leví ngua sti Matat bi';
Simeón ngua naa sti Leví bi';
lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Simeón bi';
lo'o chaca nu naa José ngua sti Judá bi';
Jonán ngua naa sti José bi';
Eliaquim ngua naa sti Jonán bi';
³¹ Melea ngua naa sti Eliaquim bi';
Mainán ngua naa sti Melea bi';
Matata ngua naa sti Mainán bi';
Natán ngua naa sti Matata bi';
³² David ngua naa sti Natán bi';
Isaí ngua naa sti David bi';
Obed ngua naa sti Isaí bi';
Booz ngua naa sti Obed bi';
Salmón ngua naa sti Booz bi';

Naasón ngua naa sti Salmón bi';
33 Aminadab ngua naa sti Naasón bi';
Aram ngua naa sti Aminadab bi';
Esrom ngua naa sti Aram bi';
Fares ngua naa sti Esrom bi';
lo'o chaca nu naa Judá ngua sti Fares bi';
34 Jacob ngua naa sti Judá bi';
Isaac ngua naa sti Jacob bi';
Abraham ngua naa sti Isaac bi';
lo'o nu naa Taré ngua sti Abraham bi';
Nacor ngua naa sti Taré bi';
35 Serug ngua naa sti Nacor bi';
Ragau ngua naa sti Serug bi';
Peleg ngua naa sti Ragau bi';
Heber ngua naa sti Peleg bi';
Sala ngua naa sti Heber bi';
36 Cainán ngua naa sti Sala bi';
Arfaxad ngua naa sti Cainán bi';
Sem ngua naa sti Arfaxad bi';
Noé ngua naa sti Sem bi';
Lamec ngua naa sti Noé bi';
37 Matusalén ngua naa sti Lamec bi';
Enoc ngua naa sti Matusalén bi';
Jared ngua naa sti Enoc bi';
Mahalaleel ngua naa sti Jared bi';
lo'o chaca nu naa Cainán ngua sti Mahalaleel bi';
38 Enós ngua naa sti Cainán bi';
Set ngua naa sti Enós bi';
Adán ngua naa sti Set bi';
lo'o liñi la ñacuj na cha' ycui' Ndyosi laca sti jyo'o
Adán bi', cha' ycui' Ni laca nu cua ngüiñá ji'i
nu Adán bi'.

Lcaa ngu' nu nscua xtañi lo quityi re ni, ngua ngu' jyo'o cusu' ji'i Jesucristo nde chalyuu.

4

Ngua ti' nu xña'a tyijiloo ji'i Jesús

¹ Ngutsa'á tyiquee Jesús ndi'i Xtyi'i ycu'i Ndyosi ne' cresiya ji'i, nu lo'o ndu'u Jesús to' sta'a Jordán ñaa chaca quiya'; nde sca nat'i btyi su ná ndi'i ñati ndyaa li', ² cha' tu'ba tsá ndyaa lo'o Xtyi'i ycu'i Ndyosi ji'i yu. Ca bi' nchcui' cuayá' nu xña'a lo'o Jesús. Nu lo'o ndu'u scua tu'ba tsá, ntyute' tsa Jesús li', cha' ná sca na ndyacu yu tsiya' ti. ³ Lo'o li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si chañi cha' nu sca ti Sñi' ycu'i Ndyosi laca nu'u —nacu'i nu xña'a bi' ji'i—, cua'ni nu'u cha' caca nu quee re sca xlyá cacu na lacua.

⁴ Li' nchcui' Jesús lo'o:

—Lo quityi ji'i ycu'i Ndyosi nscua cha' ndi'ya: “Si'i na cu'ú ñati chalyuu cha' cacu ngu' tyaja ti; lo'o cuna ngu' lcaa cha' nu nchcui' ycu'i Ndyosi, li' chañi cha' tyu'ú ngu'”, —nacu'i Jesús ji'i nu xña'a bi'.

⁵ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' ji'i yu ca lo xlya ca'ya cua. Sca hora ti ngulu'u nu xña'a bi' tyucui ña'a chalyuu ji'i Jesús. ⁶ Li' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu chaca quiya':

—Ta na' chacuayá' jinu'u cha' caca nu'u loo ji'i lcaa chalyuu jua —nacu'i nu xña'a bi'—, cha' caca lcaa na nu ndi'i jua jinu'u —nacu'i—. Ntsu'u chacuayá' bi' jna'. Lo'o jua'a ta na' chacuayá' bi' ji'i cua ña'a ca ñati nu nti' na' cha' caca loo —nacu'i—.

⁷ Sca ti si tyu sti' nu'u loo na', si cua'ni tlyu nu'u

jna', li' caja chacuayá' bi' jinu'u —nacu' nu xña'a bi' ji' Jesús.

⁸ Li' nguxacu' Jesús cha' ji':

—Tyatsu' nu'u slo na', Satanás —nacu'—. Lo quityi ji' ycu' Ndyosi ndi'ya nchcui': “Sca ti ji' ycu' Ndyosi nu Xu'na ma cua'ni tlyu ma ji', sca ti cha' ji' ycu' Ni nga'a cha' taquiya' ma nde chalyuu”. Si' loo nu'u tyu sti' na' lacua —nacu' Jesús ji'.

⁹ Li' ndyaa lo'o nu xña'a bi' ji' Jesús nde quichi Jerusalén, ngusacu' ji' Jesús ndyaa ca que laa tonu bi'. Lo'o li' xa' nchcui' nu xña'a bi' lo'o yu:

—Si cha'ni cha' nu sca ti Sñi' ycu' Ndyosi laca nu'u —nacu'—, xtyú lo'o nu'u ji' ycu' ca nu'u ca chcua'a re. ¹⁰ Lo quityi ji' ycu' Ndyosi ndi'ya nchcui':

Culo ycu' Ndyosi cña ji' xca ji' Ni cha' ña'asi' ngu' jinu'u.

¹¹ Lo'o ya' ti xca xatu ngu' jinu'u li', cha' ná caca quicha quiya' nu'u su tyú nu'u chu' quee.

Jua'a nscua lo quityi ji' ycu' Ndyosi —nacu' nu xña'a bi' ji' Jesús.

¹² Li' chaca quiya' nguxacu' Jesús cha' ji' nu xña'a bi':

—Lo'o jua'a ndi'ya nchcui' lo quityi ji' ycu' Ndyosi: “Ná chcui' cuayá' ma lo'o ycu' Ndyosi nu Xu'na ma”, nacu' quityi.

¹³ Cua ndye nchcui' nu xña'a bi' lo'o Jesús li', lo'o ná ngua ji' tyijiloo ji' yu tsiya' ti. Hora ti ndu'u nu xña'a bi' ndyaa li'; ca tiya' la caja ñi'ya caca nu tyijiloo ji' Jesús, ngua ti'.

Cua nguxana Jesús ndyu'ni cña ji'i ycu' Ndyosi ca Galilea

¹⁴ Li' ngxutyuu Jesús ndyaa nde loyuu su cuentya Galilea chaca quiya'. Tlyu tsa chacuayá' ngujui ji'i Jesús xqui'ya Xtyi'i ycu' Ndyosi, ña'a cuayá' tyucui ña'a loyuu ca bi' ndañi nchcui' ngu' cha' ji'i yu. ¹⁵ Lcaa quichi su ndya'a yu nda yu cha' lo'o ngu' ca ne' laa ji'i ngu' judío, lo'o jua'a lcaa ñati ngua'ni chi ngu' loo Jesús.

Lo'o ndi'i Jesús nde quichi Nazaret

¹⁶ Li' ndyalaa Jesús nde quichi Nazaret, su ngu-luu yu. Lo'o ndyalaa tsá nu ndi'i cña' ngu', li' ndyaa yu ne' laa ji'i ngu', cha' xcui' jua'a ndu'ni yu tsá bi'. Li' ndatu Jesús cha' chcu' yu lo quityi nu nscua cha' ji'i ycu' Ndyosi; ¹⁷ quityi nu nguscua jyo'o Isaías, bi' laca quityi nu nda ngu' ji'i Jesús cha' chcu' yu lo. Li' nguscana Jesús quityi bi', ngulana macala nscua cha' nu nchcui' ndi'ya:

¹⁸ Cua ngulacua ycu' Ndyosi nu Xu'na na jna', nacui lo quityi bi'.

Cua ngua'a loo Ni jna', bi' cha' cua ndi'i Xtyi'i ycu' Ndyosi lo na', cha' chcu' na' cha' tso'o lo'o ngu' ti'i.

Cua nda Ni jna' liyyaa cha' cua'ni cho'o na' tyiquee ñati nu xñi'i tsa ti', nacui lo quityi bi'.

Ntsu'u cha' chcu' na' lo'o ngu' nu laca preso ji'i nu xña'a, cha' cua tyu'u ti ngu' ya' nu xña'a bi'.

Ta na' xee nu tyu'u ne' cresiya ji'i ñati nu ndyacu' hique ngu'.

Lo'o lya' tsa ti' ngu' ji'i tya'a ngu' ni, li' ta na' chacuayá' ji'i ngu' cha' tyu'u ngu' laja ti.

19 Na lijya ti na' cha' chcu' na' lo'o ngu', cha' cua ndyalaa tyempo tso'o la nu nda ycu' Ndyosi nu Xu'na na ji'i ngu'.

Jua'a nscua lo quityi su nchcu' Jesús.

20 Li' nguxcatya'a Jesús quityi bi', xa' ndya yu quityi bi' ji'i xirta ne' laa bi', xa' ndyaa tucua Jesús li'; pana lcaa ngu' nu ndi'i ne' laa bi' ña'a tsa ngu' ji'i yu. 21 Li' nguxana Jesús nda yu cha' lo'o ngu':

—Hasta juani cua ndu'u tucua cha' bi' su ntucua ycu' mā, cha' nu ndyuna ca ti mā —nacui Jesús.

22 Ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús cha' tso'o tsa nchcu' yu, jua'a ndiya tsa ti' ngu' cha' nu nda yu lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu nchcu' ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i yu li':

—¿Ha si'i ca sñi' José laca yu re? —nacui ngu'

23 Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ná tyiquee' tiya' la xi ta mā cha' re lo'o na': “Si nu jo'o laca nu'u, cua'ni nu'u jo'o ji'i ycu' ca lacua”. Lo'o jua'a ná tyiquee' ñacui mā jna': “Cua ndyuna ya cha' ji'i lcaa cña tonu nu ngua'ni nu'u nde quichi Capernaum bi'”, ñacui mā. “La cui' jua'a cua'ni nu'u nde quichi tyi na lacua, cha' ña'a ya xi”, ñacui mā 'na li'. 24 Ta na' sca cha' liñi lo'o mā lacua —nacui Jesús—. Macala su chcu' sca ñati cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' tya'a quichi tyi yu, ná taquiya' ngu' ji'i cha' nu nchcu' yu, cha' la cui' tya'a quichi tyi ngu' laca yu. 25 Tyempo lo'o nguti'i jyo'o cusu' Elías chalyuu —nacui—, ntsu'u ti' mā cha' cua nteje tacui sna yija ntucua scuá co' nu ná ngua'ya tyo tsiya' ti; tlyu tsa jbi'ña ngua tyucui ña'a chalyuu li'. Tyuu tsa tya'a nu cuna'a ti'i nguti'i loyuu re tyempo bi'; 26 pana nda ycu' Ndyosi ji'i

Elías cha' tsaa yu slo sca ti nu cuna'a ti'i nu ndi'i nde quichi Sarepta, sca quichi tyijyu' la nde loyuu su cuentya Sidón. Ná ndyaa Elías slo ni sca nu cuna'a ti'i tya'a quichi tyi ngu' Israel. ²⁷ La cui' jua'a ngua lo'o nguti'i jyo'o Eliseo. La cui' tyempo bi', nguti'i tsa ngu' quicha nu ngutsu' cuaña' nde loyuu re; pana ni sca ngu' bi', ná ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha bi'. Sca ti nu Naamán bi', sca ti nu bi' ndyaca tso'o; sca ngu' xa' tsu' ngua yu, cha' loyuu su cuentya Siria laca su ngutu'u yu —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

²⁸ Laja lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús su ndi'i ngu' ne' laa bi', ngua ñasi' tsa ngu' bi' li'. ²⁹ Lo'o li' ndyatu ngu' ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús, ngulo'o ngu' ji'i yu cha' tyu'u yu ca to' quichi. Li' ntejeya' ngu' ji'i Jesús, ntojolaqui ngu' ji'i yu ña'a cuayá' ndyalaa ngu' lo'o yu ca to' cua'a, sca to' yuu nu ntsu'u to' quichi bi'. Ngua ti' ngu' cha' xtyú ngu' ji'i yu tsaa yu nde chcu'a, ³⁰ pana tso'o ca ti ndu'u Jesús ya' ngu'; ntejetacui yu laja ngu', ndyaa yu li'.

Sca ñati nu ngusñi cui'i cuxi ji'i

³¹ Li' cua ndi'i Jesús nde quichi Capernaum, sca quichi nu ndi'i nde loyuu su cuentya Galilea bi'. Nu lo'o ngua tsa nu ndi'i cña' ngu', li' nguxana Jesús ngulu'u yu ji'i ngu' ca ne' laa ji'i ngu'. ³² Ndube tsa ti' ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda Jesús lo'o ngu'. Ngua ti' ngu' cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu lo'o nchcui' yu lo'o ngu'.

³³ Ca ne' laa bi' ntsu'u sca nu qui'yu nu ngusñi sca cui'i cuxi ji'i. Cuii tsa ngusi'ya nu quicha bi' ji'i Jesús lo'o na'a cha' lijya yu nde ne' laa:

34 —¿Ni cña cua'ni nu'ṽ ca nde, Jesús Nazaret? —nacui nu qui'yu quicha bi'—. ¿Ha na cua nti' nu'ṽ cua'ni tye nu'ṽ cha' 'na tsiya' ti? Nslo tso'o na' jinu'ṽ, cha' ycu' nu lubii laca nu'ṽ; cua nda ycu' Ndyosi jinu'ṽ lijya ca nde.

35 Ngua'a Jesús cha' ji'ṽ nu quicha li'; ngulo yu cña ji'ṽ cui'ṽ cuxi bi', cha' nga'aa cua'ni cuxi lo'o yu quicha bi'.

—Chca'a ti nu'ṽ —nacui Jesús—. Nga'aa cua'ni xña'a cui'ṽ lo'o nu'ṽ.

Li' nguxlyú nu cui'ṽ cuxi bi' ji'ṽ yu quicha nde loo su ndi'ṽ ngu' quiña'a bi'. Lo'o li' ndu'u nu cui'ṽ cuxi bi' ndyaa, nga'aa ngua'ni cuxi lo'o nu quicha bi' li'. 36 Ngulacua tsa ti' ngu' li', nguxana nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Macala ngu'ui cha' nu nchcui' Jesús cua? —nacui ngu'—. ¿Ni cha' laca cha' tso'o tsa ngu'ui chacuayá' ji'ṽ yu cua cha' culo yu cña ji'ṽ cui'ṽ cuxi? Hora ti nduna cui'ṽ cuxi cha' nu nchcui' yu lo'o, ndu'u cui'ṽ bi' ndyaa li' —nacui ngu' ji'ṽ tya'a ngu'.

37 Bi' cha' nguañi cha' bi' tyucui ña'a loyuu ca bi', nchcui' tsa ngu' cha' ji'ṽ Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'ṽ xtya'a laa Simón Pedro

38 Li' ndu'u Jesús nde ne' laa, ndyaa yu to' tyi Pedro. Quicha tsa xtya'a laa Simón Pedro bi', cha' tlyu tsa tyique' ngusñi ji'ṽ ma'. Tya'na tsa nchcui' ngu' lo'o Jesús cha' tsaa na'a xi ji'ṽ ma'. 39 Ndu ti Jesús slo ma' ña'a tsa yu ji'ṽ ma'. Li' ngua'a yu ji'ṽ tyique' bi', cha' tyu'u tyique' ji'ṽ ma'. Hora ti ndaca'a ma', ngua'ni cña ti' ma' cha' caja xi na cacu ngu'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'ṽ tyuu tya'a ngu' quicha

⁴⁰ Lo'o ndyaa cuichaa, li' ndyaa lo'o ngu' ji'i lcaa tya'a ngu' nu quicha tsa cha' ngusñi tyuu lo quicha ji'i ngu', ndyalaa ngu' ca slo Jesús. Li' ngusta ya' Jesús hichu' ngu' quicha cuentya scaa ti ngu'. Hora ti ndyaca tso'o ngu' li'. ⁴¹ Lo'o jua'a ngutu'u cui'i cuxi ji'i tyuu tya'a ngu' quicha bi' li'. Ndu'u si'ya cui'i bi' lo'o ndu'u ji'i ngu':

—Sca ti nu'u laca Sñi' ycui' Ndyosi —nacu'i cui'i bi' ji'i Jesús.

Li' ngua'a Jesús chacuayá' ji'i cui'i cuxi cha' nga'aa hcui' bi' tsiya' ti. Cua ndyuloo cui'i bi' ji'i Jesús, cha' la cui' Cristo nu cua nda ycui' Ndyosi ji'i lijya chalyuu laca yu bi'.

Nda Jesús cuii lo'o ngu' ca nde Galilea

⁴² Lo'o nguxee chaca tsa, li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca chaca se'i su tyi'i ycui' ti yu ca ne' quixi'. Ngulana tsa ngu' ji'i li', ña'a cuayá' nquiye ji'i ngu' macala su nga'a yu. Ngua ti' ngu' tatsaa ngu' ji'i Jesús cha' nga'aa tsaa yu xa' se'i. ⁴³ Li' nacui' Jesús ji'i ngu':

—Lo'o nde xa' quichi' ntsu'u cha' ta na' cha' tso'o nu ji'i ycui' Ndyosi lo'o ñati, cha' cua ndyalaa tyempo cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ñati chalyuu. Bi' laca cña nu cua nda Ni jna' lijyaa cha' hcui' na' cuentya ji'i ycui' Ni.

⁴⁴ Jua'a ti ndya'a Jesús lcaa ne' laa ji'i ngu' ca nde Galilea, nda yu cuii lo'o ngu'.

5

Nguxtyucua Jesús ji'i ngu' lo'o ndyaa ngu' cuta cualya

¹ Ngua sca tsə ndyaa Jesús to' tayu' Genesaret. Tyuu tsa tya'a ñatī lca'a jī' yu. Li' tachaa tsa ndi' ngu' ca su ndu yu to' tayu' bi', cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' lo'o nchcui' yu cha' jī' ycui' Ndyosi.

² Cua na'a Jesús su ndacui tucua tya'a yaca ni' sube ti ca to' tayu' bi'. Ná tucui nga'a ne' yaca ni' sube bi' tsiya' ti, pana cacua ti bi' ndu ngu' ngui' ngu' taraya jī' ngu', cha' cua ndye ngua'ni ngu' cña. ³ Li' ndyatī Jesús ne' sca yaca ni' jī' Simón, nchcui' lo'o yu cha' tucuni' yu jī' yaca ni' cha' tsaa ca lo hitya la xi. Ndyaa tucua Jesús nde siyu' ti yaca ni' bi', li' nguxana Jesús nclyu'u cha' jī' ycui' Ndyosi jī' ngu' quiña'a bi'. ⁴ Lo'o cua ndye ngulu'u Jesús jī' ngu', li' nacui jī' Simón:

—Yaa mā lo'o yaca ni' re ca su clyaa la hitya. Ca bi' cū mā taraya cha' caja cualya jī' mā —nacui Jesús.

⁵ Li' nguxacui Simón cha' jī':

—Cusu' —nacui—, tyucui talya nguta'a ya lo tayu' ngu' ya taraya; ni sca na ná ngujui jī' ya tsiya' ti. Pana si jua'a culo nu'u cña 'na, tsaa ya ca su nacui nu'u cha' cū ya taraya cajua —nacui Simón li'.

⁶ Li' jua'a ngua'ni Simón lo'o tya'a yu, lo'o quiña'a tsa cualya ngujui jī' ngu' li'. Xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ndyatī ne' taraya jī' ngu', hasta ngutaa' taraya jī' ngu' li'; ⁷ bi' cha' ngua'ni ya' ngu' jī' tya'a ngu' nu nga'a ne' chaca yaca ni' bi', cha' caa ngu' xtyucua ngu' jī'. Hora ti yaa ngu' li', ndojolaqui ngu' taraya ngutsa'a ne' ntsu'u cualya, cha' su'ba ngu' jī' ne' yaca ni'. Xi tya lyiji cha' clyu'u tyucuaa yaca ni' bi' ne' hitya xqui'ya cualya bi'. ⁸ Lo'o na'a Simón Pedro lcaa cualya bi',

ngua cuayá' ti' yu cha' xqui'ya Jesús ngujui cualya ji'i ngu'. Hora ti ndyatú sti' yu loo Jesús li', nchcui' yu lo'o:

—Tyu'u clya nu'u nde slo na', Xu'na —nacui Simón ji'i—. Ntsu'u tsa xqui'ya na' cha' ñati cha-lyuu ti laca na'.

⁹ Ndube tsa ti' Simón, lo'o jua'a tya'a ndya'a yu ne' yaca ni'i ndube tsa ti' ngu', xqui'ya cha' quiña'a tsa cualya ngusñi ca ti ngu'. ¹⁰ Lo'o tyucuaa nu qui'yu sñi' Zebedeo nu nga'a ne' chaca yaca ni'i bi', nu naa Jacobo lo'o nu naa Juan ni, lo'o ngu' bi' ndyutsii tsa ngu'; la cui' tya'a ndya'a Simón cña laca ngu' bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o Simón:

—Ná cutsii mā —nacui—. Tya tsubi' la cua laca ti cña ngua'ni mā, xcui' cña cuta cualya ngua'ni mā; pana juani, ta na' xa' cña ji'i mā, cha' cā lo'o mā ji'i xa' ñati ca slo na' —nacui Jesús ji'i Simón, jua'a ji'i tya'a ndya'a yu cña.

¹¹ Lo'o ndyalaa yaca ni'i bi' ca to tayu' chaca quiya', li' nguxtyanu ngu' bi' ji'i yaca ni'i, ndu'u ngu' ndyaa ngu' lo'o Jesús li'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ngu' quicha nu ndyatsu' cuaña'

¹² Lo'o ndi'i ti Jesús sca quichi, li' ndyalaa sca yu quicha slo; lye tsa ndyatsu' cuaña' yu quicha bi'. Lo'o na'a yu ji'i Jesús, hora ti ndyatú sti' yu, ndyanu tu'ba yu hasta ca lo yuu. Tya'na tsa nchcui' yu lo'o Jesús li':

—Si nti' nu'u cha' tyaca tso'o na', jlo ti' na' cha' taca jinu'u cua'ni jua'a jna' —nacui nu quicha bi'.

¹³ Li' ngusta ya' Jesús chu' yu su ndyatsu' cuaña' yu:

—Tyaja'a na' —nacui Jesús ji'i—. Caca lubii tyucui ña'a nu'u juani ti.

Laja lo'o nchcui' Jesús jua'a, hora ti ndatsu' quicha nu ndyatsu' cuaña' yu li'. ¹⁴ Lo'o li' nacui Jesús ji'i yu, cha' ná cacha' yu ji'i ñati ñi'ya ngua ji'i yu. Ndi'ya nchcui' lo'o yu:

—Yaa clya nu'u chcui' lo'o sti jo'ó nu ndi'i ne' laa —nacui Jesús ji'i nu quicha bi'—. Cajua ta nu'u msta nu nacui jyo'o Moisés cha' ta na ji'i ycu' Ndyosi lo'o ndyaca tso'o na ji'i quicha nu ntsu'u ji'na. Jua'a ca cuayá' ti' ñati lo'o ycu' sti jo'ó cha' cua ngua lubii tyucui ña'a nu'u. Nga'aa ca quicha nu'u juani.

¹⁵ Lcaa tsá cua nguañi la cha' ji'i Jesús li', cha' nchcui' tsa ngu' cha' ji'i. Bi' cha' quiña'a tsa ñati ndyu'u ti'i slo Jesús, cha' cuna ngu' ña'a cha' nu nda yu lo'o ngu', cha' cua'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu'. ¹⁶ Pana ntsu'u quiya' ndu'u Jesús ndyaa yu ca ne' quixi', ca su caca tyi'i yu ycu' ti yu, cha' chcu' yu lo'o ycu' Ndyosi Sti yu ca bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca ñati nu nchcu' tyucui tyucui ña'a yu

¹⁷ Ngua sca tsá nclyu'u Jesús cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i tyu'u tya'a ñati. Quichi tyi ngu' bi' laca lcaa quichi sube ti nu ntsu'u nde Galilea, nu ntsu'u nde Judea, nu ndi'i cacua ti quichi Jerusalén. Laja nu tsa tlyu ti ñati bi', cua ndi'i tyu'u tya'a ngu' fariseo. (Tacati tsa ycu' ngu', nti' ngu'; lye tsa ndu'ni tyucuaa ti' ngu' ji'i xa' ñati.) Lo'o jua'a ndi'i tyu'u tya'a mstru nu ngulu'u cha' jo'ó ne' laa. Ngua tii lcaa ngu' nu ndi'i ca bi', cha' ycu' Ndyosi laca

nu nxyucua ji'i Jesús lo'o ndyu'ni yu cha' ndyaca tso'o ngu' quicha. ¹⁸ Li' ndyalaa lo'o ngu' ji'i sca nu quicha nu ntsiya ne' catya, cha' cua nchcu' tyucui tyucui ña'a yu quicha bi'. Ngua ti' ngu' cha' tyati ngu' toni'i su nga'a Jesús, cha' tsaa lo'o ngu' ji'i nu quicha bi' ca su ndu ycu' Jesús, ña'a lo'o catya ngua ti' ngu'. ¹⁹ Pana ná ngujui ñi'ya nu tyati ngu' lo'o nu quicha bi' ni'i, cha' tachaa tsa ndi'i ñati; bi' cha' ndyacu' ngu' nde que ni'i. Li' ngulotsu' ngu' cuxi'ña, ngucha ngu' yaca que ni'i, cha' jua'a ngujui ñi'ya nda'ya ngu' ji'i nu quicha bi' li'i ca su nga'a Jesús cla'be la su ndi'i ñati. ²⁰ Lo'o ti ngua cuayá' ti' Jesús cha' jlya tsa ti' ngu' bi' ji'i, bi' cha' nacui ji'i yu quicha bi':

—Cusu' —nacui—, na cua ngua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi jinu'u ji'i qui'ya nu ntsu'u jinu'u —nacui Jesús ji'i yu quicha bi'.

²¹ Li' ngulacua tsa ti' ngu' mstru cha' jo'ó lo'o ngu' fariseo: “¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Ni cha' laca re? Cuxi tsa nchcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o nchcu' yu jua'a”, nclyacua ti' ngu'. “Ná taca ji'i sca ñati chalyuu ñi'ya nti' yu re, ná taca cua'ni clyu ti' ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati; sca ti' ycu' Ndyosi taca ji'i Ni cuityi Ni qui'ya nu ntsu'u ji'i ñati.” Jua'a nclyacua ti' ngu'.

²²⁻²³ Cua jlo ti' Jesús ni cha' laca nu nclyacua ti' ngu'. Li' nchcuane yu ji'i ngu' bi':

—¿Ni cha' laca nti' mā jua'a? ¿Ha nti' mā cha' tucui la laca si ñacu' na' ji'i nu quicha cua cha' cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i qui'ya nu ntsu'u ji'i yu? ¿Ha nti' mā cha' yala la caca si ñacu' na' ji'i nu quicha: “Tyatu clyu nu'u tya'a nu'u”? ¿Ni cña yala la cua'ni na' cuentya ji'i yu cua lacua? ²⁴ Cua

nti' na' cha' caca cuayá' ti' mā cha' cua nda ycuí' Ndyosi chacuayá' jna', cha' cui'ya na' cha' clyu ti' ji'í qui'ya nu ntsu'u ji'í ñati laja lo'o ndi'í na' nde chalyuu —nacuí Jesús—. Xqui'ya cha' bi' cua nda Ni 'na lijyaa nde chalyuu cha' caca na' ñati.

Li' xa' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu nu nchcu' tyucuí tyucui ña'a yu:

—Nde laca cha' nu nda na' lo'o nu'u —nacuí Jesús ji'í yu—, tyatu clyu nu'u juani cha' tyaa nu'u nde to' tyi nu'u; tyaa lo'o nu'u ji'í catya su ngustii nu'u juani.

²⁵ Hora ti ndyatu yu quicha bi', laja lo'o na'a lcaa ñati bi' ji'í. Li' ndyaa lo'o yu ji'í catya su ngustii yu tsa la. Tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu lo'o ndu'u yu ndyaa yu, bi' cha' ndyu'ni tlyu yu ji'í ycuí' Ndyosi.

²⁶ Ndube tsa ti' ngu' ca su ndi'í ti ngu', li' lcaa ngu' ca bi' ngua'ni tlyu ngu' ji'í ycuí' Ndyosi:

—Bilya ña'a na cha' ngua'ni ycuí' Ndyosi sca cha' tlyu tsa lo cua —nacuí ngu' ji'í tya'a ngu'.

Na ntsii ti ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu' jua'a.

Ngusi'ya Jesús ji'í Leví cha' tya'a yu lo'o

²⁷ Ca tiya' la lo'o ndyaa Jesús xi lquichí, li' na'a yu ji'í sca ñati ca su ntucua yu nclyo yu cñi cña loo ngu'; Leví naa nu qui'yu bi'. Cña laca yu cha' culo yu cñi ji'í ñati cuentya ji'í ngu' xa' tsu'. Li' nacuí Jesús ji'í yu:

—Tyaa lca'a nu'u jna' —nacuí.

²⁸ Li' ndyatu Leví, nguxtyanu yu cña ji'í yu cha' tya'a yu lo'o Jesús li'.

²⁹ Tiya' la li' ngua'ni Leví sca ta'a tlyu ca to' tyi yu, cha' cua'ni chí yu loo Jesús. Lo'o jua'a ndyalaa tyuu tya'a ngu' slo, tya'a ndyu'ni Leví cña nclyo cñi

cña loo ñati; jua'a ndi'i xi xa' la ñati. ³⁰ Li' nguxana ngu' fariseo nu tacati tsa ndu'ni ngu', nti' ngu', lo'o nu mstru cha' jo'ó bi', nguxlyú ngu' cha' hichu' ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús.

—¿Ni cha' laca cha' stu'ba ti ndacu ma tyaja, stu'ba ti nga'a ma lo'o ngu' cuxi cua? —nacui ngu'—. Msu ji'i ngu' xa' tsu' laca ngu' cua, nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ñati. Lo'o jua'a ntucua xi xa' la ngu' nu ndya'a calle ti.

³¹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Ñati nu tso'o tyucui ña'a, ná clyana ngu' bi' ji'i sca nu jo'o; ngu' quicha laca nu ndyaana ji'i sca nu jo'o —nacui—. ³² Lo'o jua'a na', ná lijya na' cha' culana na' ji'i ñati nu nclyacua ti ti' cha' tso'o tsa ycui' ca ngu'; na cua lijya na' cha' chcu' na' lo'o ngu' cuxi, cha' culochu' ngu' qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'.

Ca chaa ti' ngu' laja lo'o ndi'i Jesús chalyuu

³³ Li' nchcuane ngu' ji'i Jesús:

—Lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Juan, lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i ngu' fariseo, ¿ni cha' lu'ba ti nchcu' ngu' bi' lo'o ycui' Ndyosi? Lo'o jua'a ná ndacu ngu' tyaja tsá bi' lo'o nchcu' ngu' lo'o Ni. Pana ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u ni, xa' ña'a ndu'ni ngu' bi'; xcui' tso'o tsa ndacu ngu', xcui' tso'o tsa ndyi'yu ngu' —nacui ngu' ji'i Jesús.

³⁴ Ndi'ya nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Lo'o caya clyo'o ngu' ni, ndacu ngu' nu ndya'a lo'o ji'i cutsii; ná ndi'i ngu' ntyute' ti ngu' tsá bi', nu lo'o ndi'i ngu' lo'o cutsii —nacui Jesús—. ³⁵ Pana nu lo'o tyalaa tsá nu tyaa lo'o ngu' ji'i cutsii, li' ná cacu ngu' tya'a tso'o cutsii; caca xñi'i ti' ngu' li'. La

cui' jua'a chaa ti' tya'a tso'o na' juani, pana caca xñi' ti' ngu' nde loo la —nacuì Jesús li'.

³⁶ Lo'o li' nda Jesús cuii re lo'o ngu'!

—Ná nsa'be ngu' sa yu'be ste' cucui ngu' cha' calya lo'o sca late' cusu ji'i ngu'. Si jua'a cua'ni ngu', ná tyanu tso'o late' cucui bi' li', tyati' jlyacua su ngalya bi'; lo'o nu yu'be late' bi', ná stu'ba xee loo lo'o nu late' cusu bi'. ³⁷ Lo'o chaca cha' ni —nacuì Jesús ji'i ngu'—, ná nsu'ba ngu' ji'i lcui nu chca ndyu'u ti ne' tyaca' cusu'. Si su'ba ngu' ji'i ne' tyaca' cusu', yala ti catsu se'i tyaca' bi'; clya'a tyaca', tye lcui tyalú li'. ³⁸ Ne' tyaca' cucui tyu'ú lcui lo'o chca ndyu'u ti. ³⁹ Pana lo'o cua ndyi'o ngu' lcui nu cua cusu', ná nti' ngu' co'o ngu' lcui nu chca ndyu'u ti. “Tyixi la ndyi'yu lcui nu cua cusu' bi'”, ñacuì ngu'.

Jua'a ngua cha' nu nda Jesús lo'o ngu'.

6

Ná ndiya ti' ngu' cña nu ngua'ni tya'a ndya'a Jesús

¹ Lo'o ngua sca tsa nu ndi'i cña' ngu', li' ndya'a Jesús tyucuii, lija yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, nteje tacui ngu' su nscua xtya trigo ji'i ñati. Laja lo'o nteje tacui ti ngu', ngusuu ngu' xi si'yu trigo. Li' ngusatá ngu' ji'i tyuu ya' ti ngu' cha' tyalú si'yu trigo bi'; ndyacu ngu' xi si'yu li'. ² Lo'o li' ntsu'u xi ngu' fariseo nu ndya'a lca'a ji'i ngu' bi', nu lye tsa nchcui' lo'o ngu' taju ji'i Jesús:

—¿Ni cha' laca ndyu'ni ma cña jua'a, cha' ngusuu ma si'yu trigo cua? ¿Ha ná jlo ti' ma cha' tsa

tacati laca juani? Ná ntsu'u chacuayá' ji'na cua'ni na cña tsá tacati —nacui ngu' fariseo bi'.

³ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—¿Ha bilya chcu' ma lo quityi ji'i ycu' Ndyosi su nscua ñi'ya nu ngua'ni jyo'o David sa'ni? —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ngua sca tsá ntyute' tsa yu, lo'o jua'a ntyute' tsa lcaa ngu' tya'a ndya'a yu. ⁴ Jlo ti' yu cha' ntucua xlyá nu laca msta' ji'i ycu' Ndyosi lo mesa ne' ni'i nu cuentya ji'i ycu' Ni cajua. Bi' cha' ndyaa ngu' ne' ni'i bi'; ndyacu ngu' xlyá bi', masi ná ntsu'u chacuayá' cacu cua ña'a ca ñati ji'i, cha' sca ti ji'i ngu' sti jo'ó ntsu'u chacuayá' ndacu ngu' xlyá bi' —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcu' Jesús lo'o ngu':

—Lo'o na' nu cua nda ycu' Ni liyyaa cha' caca na' ñati ni, laca na' loo, masi tsá nu ndi'i cña' ngu'.

Sca yu quicha nu nchcu' ya'

⁶ Ngua chaca tsá ta'a, tsá tacati ji'i ngu', li' ndya'a Jesús ca ne' laa. Ca bi' ndyaa tucua yu, li' nguxana nclyu'u yu cha' ji'i ycu' Ndyosi ji'i ñati. Ca bi' nga'a sca ñati nu ngüityi ya' yu la'a tsu' cui ji'i yu.

⁷ Lo'o jua'a nga'a ngu' mstru cha' jo'ó ne' laa bi', lo'o ngu' fariseo nga'a lo'o. Ña'a tsa ngu' bi' ji'i Jesús, si cua'ni Jesús jo'o ji'i nu quicha bi' tsá tacati; nclyana ngu' cha', ñi'ya caca sta ngu' qui'ya ji'i.

⁸ Pana hora ti ngua cuayá' ti' Jesús lcaa ña'a cha' nu nclyacua ti' ngu'. Li' nacui Jesús ji'i yu nu nchcu' ya' bi':

—Tyatu clya nu'u, yaa tyu cla'be laja ngu' jua —nacui Jesús ji'i nu quicha bi'.

Li' ndyatu yu quicha bi', ndyaa yu cajua su nacui Jesús ji'i yu. ⁹ Li' nda Jesús sca cha' lo'o nu ngu' nu ndu'ni ti cha' tacati bi':

—¿Ni cña tso'o la cha' cua'ni na tsa tacati lacua? —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. ¿Ha sca cña tso'o cua'ni na li'? ¿Ha tso'o la cua'ni na sca cña cuxi li', nti' ma? —nacui—. ¿Ha tso'o la si cua'ni lyaá na ji'i ñati tsa bi', cha' ná cajaa ngu' li'? ¿Ha tso'o la nti' cu'ma masi ta na chacuayá' cajaa ñati li'? —nacui Jesús ji'i ngu'.

¹⁰ Li' nguxña'a Jesús ji'i lcaa ñati nu ndi'i cacua ti slo, nchcui' lo'o nu quicha bi' li':

—Xquiñi nu'u ya'.

Jua'a ngua'ni yu bi', li' hora ti ndyaca tso'o ya' yu. ¹¹ Li' ngunasí' tsa nu ngu' nu ndu'ni cha' tacati bi', nguxana ngu' nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya cua'ni na cha' cua'a na ji'i yu jua cha' nga'aa cua'ni yu jua'a? —nacui ngu' ji'i tya'a ngu' li'.

Ngusubi Jesús ji'i tii tyucuaa tya'a ñati nu ca tsa'a ji'i

¹² Tyempo bi' ycui' ti Jesús ndyaa sca ca'ya cha' chcui' lo'o ycui' Ndyosi Sti yu. Tyucui talya ngua'a yu nchcui' yu lo'o ycui' Ndyosi li'. ¹³ Lo'o nguxee chaca tsa, li' ngusi'ya yu ji'i ñati nu ndya'a lo'o yu cha' tyaa ngu' slo yu. Li' ngusubi yu ji'i tii tyucuaa tya'a ngu'; nda yu chacuayá' ji'i nu ngu' bi', cha' tsaa culu'u ngu' ji'i xa' ñati. ¹⁴ Ndi'ya naa xtañi ngu' nu ngusubi Jesús ji'i nu ngua tya li': Simón, nu ngusta Jesús chaca xtañi Pedro naa yu, bi' laca tsaca ngu'; jua'a Andrés tya'a ngula Simón, jua'a Jacobo, jua'a Juan, jua'a Felipe, jua'a Bartolomé,

¹⁵ jua'a Mateo, jua'a Tomás, jua'a chaca Jacobo sñi' Alfeo, jua'a chaca Simón nu laca ji'i taju ngu' cananista, ¹⁶ jua'a Judas tya'a Jacobo, jua'a Judas Iscariote nu cujui' cresiya ji'i Jesús ji'i ngu' cuxi ca tiya' la; jua'a naa ngu' nu cua ngusubi Jesús ji'i.

Ngulu'u Jesús ji'i quiña'a tsa ñati

¹⁷ Li' nguxtyuu Jesús ngua'ya sii' cua'a bi' lo'o nu taju ñati bi' ji'i, nguti'i xi nde sca su nati' lo'o nu tyuu tya'a ñati nu ndyaca tsa'a ji'i bi'. Lo'o jua'a ndyalaa quiña'a tsa xa' la ñati slo Jesús, ngu' nu ndu'u loyuu su cuentya Judea, lo'o jua'a ngu' nu ndu'u nde quichi Jerusalén, lo'o jua'a ngu' nu ndu'u to' tyujo'o su ndi'i quichi Tiro, su ndi'i quichi Sidón. Cua ndyalaa ngu' ca bi', cha' cuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu'; jua'a nti' ngu' cha' cua'ni Jesús jo'o ji'i quicha nu ntsu'u ji'i ngu'. ¹⁸ Lo'o nu ñati nu ngusñi cui'i cuxi ji'i ni, lo'o ngu' bi' nti' ngu' cha' tyaca tso'o ngu'. ¹⁹ Lcaa ngu' bi' nti' ngu' sta ya' ngu' chu' Jesús; nti' ngu' cha' cua'ni yu jo'o ji'i lcaa ñati quicha bi', xqui'ya cha' tlyu tsa chacuayá' ntsu'u ji'i yu. Ndyaca tso'o lcaa ngu' quicha bi' li'.

Ñi'ya nu ngulu'u Jesús ji'i ngu' nu ngua'a sii' cua'a

²⁰ Nguxña'a Jesús ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, li' nguxana nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi ti'i ti ndi'i ma nde chalyuu —nacui—. Ycui' Ndyosi laca nu ña'asi ji'i ma, cha' bi' nu laca Xu'na ma.

²¹ 'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi ñi'ya nti' si ntyute' tsa ma juani, cha' lye tsa nti' ma cuna ma sca cha' liñi —nacui—. Ca tiya' la, li' caca tyaala' ti' ma.

'Lo'o jua'a tso'o ntsu'u tyiquee cu'ma masi xñi'i ti ti' cu'ma ndi'i ma chalyuu juani, cha' ca tiya' la ca chaa ti' ma li' —nacuì Jesús—.

²² 'Lo'o jua'a tso'o ti caca tyiquee cu'ma masi ti'i ti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma, masi culo'o ngu' ji'i ma ca su ndi'i ma, masi suba' tsa chcuì' ngu' lo'o ma, masi hasta nga'aa nti' ngu' chcuì' ngu' lo'o ma, xqui'ya cha' jly'a ti' ma jna', na' nu cua nda Ni lijyaa cha' caca na' ñati; ²³ tso'o tsa caca tyiquee ma li', caca chaa ti' ma, masi cua'ni ngu' lcaa cha' lya' ti' lo'o ma jua'a. Ná cube ti' ma, cua laca ndyu'u co'o ycuì' Ndyosi sca cha' tso'o nu cua tlyu xi nu tyacua ji'i scaa ma ca su ntucua ycuì' Ni —nacuì Jesús li'—. La cui' jua'a ngua tya sa'ni la, cha' lya' tsa ti' jyo'o cusu' ji'i ñati nu ngua tu'ba ji'i ycuì' Ndyosi cha' nchcuì' Ni lo'o ñati —nacuì Jesús—.

²⁴ 'Pana tya'na tsa cu'ma ngu' culiya'; masi chaa tsa ti' ma nquicha', cua laca ti tyempo caca chaa ti' ma —nacuì—.

²⁵ 'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma nu tso'o tsa nguaala' ti' ma nde chalyuu juani, cha' quiña'a tsa cha' caca nu lyiji ji'i ma nde loo la —nacuì Jesús—.

'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma nu lye tsa nxyi' lo'o ma ji'i tya'a ñati ma; ca tiya' la, li' lo'o cu'ma xi'ya ma cha' lye tsa caca xñi'i ti' ma —nacuì Jesús—.

²⁶ 'Lo'o jua'a tya'na tsa cu'ma lo'o tso'o tsa nchcuì' lcaa ñati ji'i ma. La cui' jua'a ngua'ni jyo'o cusu' ji'i ma nu ngua sa'ni, cha' tso'o tsa nchcuì' ngu' ji'i ngu' nu nchcuì' cha' cuiñi ti ji'i ycuì' Ndyosi lo'o ngu'; ndiya tsa ti' ngu' ji'i cha' cuiñi bi'.

Jua'a ngulu'u Jesús ji'i lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

Tso'o ti tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i tya'a cusuu na

²⁷ Tya nchcui' la Jesús li':

—Ndi'ya chcui' na' lo'o cu'ma nu tyaja'a ma cua'a jyaca ma ji'i cha' nu nchcui' na': Tso'o ti tyu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a cusuu ma, tso'o ti cua'ni ma lo'o ñati nu ti'í ti' ña'a ngu' ji'i ma. ²⁸ La cui' tso'o ti chcui' ma lo'o ñati nu nda qui'ya ji'i ma, jua'a chcui' ma lo'o ycui' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu nchcui' cha' suba' lo'o ma. ²⁹ Lo'o quiji'i ngu' ndacu' hique ma, li' xtyacui ma ta ma chaca tsu' saca' ma cha' quiji'i ngu' ji'i ma chaca quiya' li'. Lo'o xlyaá sca ñati late' tonu tu'ba nu nchcu' ma, li' ta ma chacuayá' cha' lo'o camxa ji'i ma qui'ya ngu' tsa ngu'. ³⁰ Ta ma ji'i ngu' na laca nu jña ngu' ji'i ma; lo'o qui'ya ngu' sca na ji'i ma, nga'aa jña ma ji'i chaca quiya'. ³¹ Nga'a cha' cua'ni tso'o ma lo'o ngu', si nti' ma cha' tso'o ti cua'ni ngu' lo'o ma.

³² 'Jlo ti' na' cha' tso'o ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i cua laca ti ñati nu jua'a tso'o nti' ngu' ña'a ngu' ji'i ma; pana lo'o ñati cuxi, taca ji'i ngu' cua'ni ngu' tsa lo cua ti cha'. Cua nti' Ni cha' ña'a tso'o ma ji'i cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti ji'i tya'a tso'o ti ma.

³³ Lo'o jua'a ndu'ni ma cha' tso'o lo'o ñati nu cua ngua'ni sca cha' tso'o lo'o ma; pana lo'o ñati cuxi, taca ji'i ngu' cua'ni ngu' la cui' jua'a. Cua nti' Ni cha' cua'ni ma cha' tso'o lo'o cua ña'a ca ñati, ni si'i sca ti lo'o tya'a tso'o ti ma. ³⁴ Na ndijñi' ti ma ji'i ñati nu xtyucua sca cha' tso'o ji'i ma, nti' ma. ¿Ha tso'o tsa ndu'ni ma nti' ma li'? Lo'o ñati cuxi ni, stu'ba ti ndu'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si xtyucua tya'a ngu' sca cha' tso'o ji'i ngu' li'. ³⁵ Pana nu cu'ma ni, ntsu'u cha' tyu'u tso'o tyiquee ma ña'a ma ji'i tya'a cusuu ma, cua'ni ma cha' tso'o lo'o ngu' bi'. Ta ma

jñi' ngu', ná tū ti' mā si ta ngu' sca cha' tso'o jīi' mā, si ná ta ngu'. Tlyu tsa cha' tso'o tyacua jīi' mā ca slo ycuī' Ndyosi si tso'o ntsu'u tyiquee mā ña'a mā jīi' ngu', cha' jua'a ndu'ni ñatī nu laca sñi' ycuī' Ndyosi. Lo'o ycuī' Ndyosi ni, tya'na ti' Ni jīi' ngu', masi xña'a ngu', masi ná ndya ngu' xlya'be jīi' Ni; ³⁶ bi' cha' cua'ni tya'na ti' mā jīi' ngu' lacua, ñi'ya nu tya'na ti' ycuī' Ndyosi Sti na jīi' ngu'.

Ná ntsu'u cha' sta ngu' qui'ya jīi' tya'a ñatī ngu'

³⁷ 'Ná sta mā qui'ya jīi' tya'a ñatī mā, cha' li' ná ntsu'u cha' sta ycuī' Ndyosi qui'ya jīi' mā. Ná xcube' mā jīi' tya'a ñatī mā, cha' li' ná ntsu'u cha' xcube' ycuī' Ndyosi jīi' mā. Cui'ya mā cha' clyu ti' jīi' tya'a ñatī mā, cha' li' cui'ya ycuī' Ndyosi cha' clyu ti' jīi' mā. ³⁸ Ta mā cha' tso'o jīi' tya'a ñatī mā, cha' li' ta ycuī' Ndyosi cha' tso'o jua'a jīi' mā; tso'o tsa cuayá' ngutsa'á su'ba Ni cha' tso'o ne' cresiya jīi' mā li'. Ñi'ya nti' sca milya nu tachaa tsa nsu'ba ngu' na ne', cua nscui' ngu' jīi' cha' ca'ya ti'i la na bi', ntucua tsa tu'ba milya bi', jua'a laca lo'o cha' tso'o nu su'ba Ni ne' cresiya jīi' mā. Ñi'ya nu ndu'ni mā lo'o tya'a ñatī mā, jua'a cua'ni ycuī' Ndyosi lo'o cu'mā.

³⁹ Nde laca cuii' nu nda Jesús lo'o ngu' li':

—Sca nu cuityi' ni, ¿ha taca culu'u tyucuii' jīi' tya'a cuityi'? Ná taca. Cuxi ti caca jīi' ngu' li', stu'ba ti tyú tyucuaa ngu' sca to' cua'a li', cha' ni sca ngu' bi' ná nchca ña'a ngu' tyucuii' su lijya ngu'. ⁴⁰ Sca yu cuañi' nu ndyaca tsa'a ca ti, ná tyijilo yu jīi' mstru jīi' yu; tsa bi' ti cha', lo'o tye ca tsa'a yu, li' stu'ba ti cuayá' ngua tsa'a yu lo'o mstru jīi' yu.

⁴¹ ¿Ni cha' yala tsa chcuí' mā jil'i sca cha' cuxi nu ntsu'u jil'i xa' la tya'a ñatī mā, masi ñi'ya nti' si laca bi' sca satya yuu ti nu ndyatī cloo ngu'? Pana ná ndube ti' mā cha' tlyu tsa cha' cuxi nu ntsu'u jil'i ycuí' mā, ñi'ya nti' si laca bi' sca nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycuí' ca mā. ⁴² ¿Ni cha' laca tlyu tsa tyiquee mā cha' chcuí' mā lo'o tya'a ñatī mā ndi'ya: “Ta nu'u chacuayá' culo na' yuu nu ntsu'u cloo nu'u”? Jua'a ñacuí mā, masi ná ña'a mā nguti nu ntsu'u cloo ycuí' ca mā. ¡Na cuiñi mā! Cloy la tyu'u nu nguti tlyu nu ntsu'u cloo ycuí' ca mā, li' taca ña'a mā tso'o la cha' culo mā satya yuu nu ntsu'u cloo tya'a ñatī mā.

Nslo na jil'i sca yaca lo'o ña'a na si'yu nu ndayaca bi'

⁴³ Sca yaca tso'o, ná ta bi' si'yu nu ná tso'o. Jua'a sca yaca nu cua btyi ti, nga'aa ta bi' si'yu nu cacu na. ⁴⁴ Lcaa yaca nslo ngu' jil'i lo'o ña'a ngu' ni si'yu laca ndyu'u lo. Ná nsuu ngu' si'yu tyixi jil'i sca yaca quiche'; la cui' ti jua'a, ná nsuu ngu' si'yu losu' tyixi jil'i lti quiche' yane. ⁴⁵ Cua ña'a ca ñatī nu tso'o tyiquee ni, tso'o tsa nchcuí' ngu' bi'; lo'o cua ña'a ca ñatī nu cuxi tyiquee ni, cuxi ti nchcuí' ngu' bi' li'. Cua ña'a ca cha' nu ntsu'u ne' cresiya jil'i scaa ngu', jua'a nchcuí' ngu'.

Tucua lo quiya' ni' ngüiñá ngu'

⁴⁶ Tya nda Jesús chaca cuij lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' ndu'ni tsa mā jna' cha' Xu'na mā laca na', pana ná ndaquiya' mā jil'i cha' nu nchcuí' na' lo'o mā? —nacuí—. ⁴⁷ Bi' cha' ta na' sca cuij lo'o mā juani, ñi'ya laca sca ñatī nu lijya ca slo na' cha' cuna yu cha' nu nchcuí' na', lo'o li' ndaquiya' yu

cha' bi': ⁴⁸ cua laca yu ñi'ya laca sca nu qui'yu nu ngüiñá sca ni'i. Tso'o tsa ngüiñi tyuu su ndu quiya' ni'i ji'i, cha' chu' quee tsiya' ti nscua quiya' ni'i bi'. Li' lye tsa ngua'ya tyo. Lo'o cua ndyalaa hitya yuu ca quiya' ni'i bi', cua xlya'ba ti ji'i ni'i; pana ná ngua ji'i hitya yuu bi' xlyú ji'i ni'i bi', cha' tachaa tsa ndu quiya' ni'i chu' quee bi'. ⁴⁹ Pana ndi'ya laca chaca ñati nu cua ndyuna cha' nu nchcui' na' lo'o, lo'o li' ná ndaquiya' yu ji'i cha' bi': bi' laca ñi'ya laca chaca nu qui'yu nu ngüiñá sca ni'i ji'i lo yusi ti. Ná qui'ñi ndyaa quiya' ni'i ji'i yu bi'. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa, ndyalaa hitya sta'a ca quiya' ni'i bi'. Li' nguxlyú hitya yuu ji'i ni'i bi', ndye tsiya' ti nguxlya'ba hitya yuu bi' ji'i.

7

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca msu ji'i xu'na sendaru

¹ Lo'o ndye nchcui' Jesús lo'o ñati bi', li' ndu'u yu ndyaa yu ca quichi Capernaum. ² Ca bi' ndi'i sca capitán nu laca loo ji'i sendaru ji'i ngu' romano. Ntsu'u sca msu ji'i nu tyaca'a tsa ji'i; pana quicha tsa nu msu bi', cua cajaa ti. ³ Lo'o cua ndyuna nu capitán bi' quiña'a cha' nu nchcui' ngu' cha' ji'i Jesús, li' nchcui' xi lo'o ngu' cusu' nu ca tyi quichi bi', cha' tsaa ngu' chcui' ngu' lo'o Jesús cuentya ji'i, cha' jña ngu' ji'i Jesús cha' caa yu cua'ni yu jo'o ji'i msu quicha bi' ji'i. ⁴ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Lo'o ndyalaa ngu' bi' ca slo Jesús, li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o yu cuentya ji'i nu capitán bi'.

—Tso'o tsa nu capitán bi' —nacui' ngu' ji'i Jesús—. Ndulo tsa yu jinu'u cha' cua'ni nu'u jo'o ji'i msu quicha bi' ji'i yu —nacui' ngu'—. ⁵ Cua

ngui'i tsa nu cusu' bi' ji'na cha' ndi'i yu quichi tyi na, hasta ycu' yu cua nda yu cñi cha' tya' laa ji'na quichi re —nacu' ngu'.

⁶ Li' ndyaa Jesús lo'o ngu' bi'. Lo'o bilya tyalaa ngu' lo'o Jesús ca ni'i ji'i nu capitán bi', li' nda capitán ji'i xa' tya'a tso'o cha' tsaa ngu' tyacua tya'a ngu' lo'o Jesús ca tyucu'i su li'ya:

—Ndi'ya nchcui' nu capitán bi' —nacu' ngu' ji'i Jesús li': “Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' nu'u, cusu”, nacu', “masi ná cãa nu'u to' ni'i jna”, nacu'.

⁷ “Bi' cha' ná lo'o na' ndya'a ngu' ndyiqui'ya ngu' jinu'u tsa”, nacu'. “Tsa bi' ti cña nti' na', si culo nu'u cña, tyaca tso'o msu jna' jua'a ti.” Jua'a nacu' nu capitán bi', cha' chcu' ya lo'o nu'u. ⁸ Chaca cha' nacu' yu ji'i cua: “Lo'o jua'a na”, nacu' yu, “ntsu'u xa' ñati nu laca loo la nu nclyo cña 'na. Lo'o jua'a nclyo na' cña ji'i sendaru nu cuentya jna”, nacu'. “Tsaa ngu' lquichi 'na, si culo na' cña ji'i ngu' cha' tsaa ngu'; li'ya ngu' slo na', si xi'ya na' ji'i ngu' cha' cãa ngu'; hora ti cua'ni msu jna' sca cña, si culo na' cña bi' ji'i yu”, nacu' nu capitán bi'. “Jua'a nu'u ni, jlo ti' na' cha' taca jinu'u culo nu'u cña cha' cati quicha bi'.” Tsa bi' ti cha' nti' capitán chcu' lo'o nu'u —nacu' ngu' tya'a tso'o nu capitán bi' ji'i Jesús.

⁹ Lo'o cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' ngu' lo'o, ndube tsa ti' yu. Li' ngxutyacui Jesús su ndu tyucu'i, nchcui' yu lo'o ñati nu ndya'a lo'o yu:

—Cha'ni cha' nu nchcui' na' lo'o mā juani —nacu' Jesús—, cha' bilya ña'a na' ji'i sca ñati nu jly tsa ti' ji'i ycu' Ndyosi ñi'ya nu jly ti' nu capitán bi'. Tyucui ña'a nasiyu Israel re, ná ntsu'u ngu' nu jly ti' jna' jua'a —nacu' Jesús ji'i ngu'.

¹⁰ Lo'o li' nguxtyuu tya'a tso'o nu capitán bi', ndyaa ngu' ca to' ni'i ji'i. Li' nquiye cha' ji'i ngu' na'a ngu' ji'i msu quicha bi', cha' cua ndyaca tso'o.

Ngua'ni Jesús cha' chaca quiya' ndyu'ú sca yu cuañi' nu nguuii ca ti

¹¹ Tiya' la li' ndyaa Jesús sca quichi ca su naa Naín; ndyaa nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i lo'o, lo'o jua'a quiña'a tsa xa' la ñati ndyaa ngu' lo'o. ¹² Lo'o cua ndyalaa ngu' ca to' quichi bi', li' na'a ngu' cha' ndyaa lo'o ngu' quichi bi' ji'i sca jyo'o cha' cua tyatsi'. Sñi' sca nu cuna'a ti'i laca jyo'o bi'; cua ndyanu ma' ycu' ti ma' nu lo'o nguuii sñi' ma', cha' nu sca ti sñi' qui'yu ma' laca yu nu nguuii bi'. Tyuu tsa tya'a ngu' quichi bi' ndya'a ngu' lo'o ma'. ¹³ Lo'o na'a Jesús nu Xu'na na ji'i jyo'o bi', ngua tya'na ti' yu ji'i nu cuna'a ti'i xtya'a jyo'o bi'. Li' nchcui' yu lo'o ma':

—Ná xi'ya nu'u —nacui.

¹⁴ Li' yaa Jesús cacua la slo ngu' bi', ngusta ya' yu chu' caju. Li' ndatu ngu' nu ndyi'ya ji'i jyo'o bi', nchcui' Jesús lo'o nu jyo'o bi':

—Yu cuañi' nu'u —nacui—. Tyaca'a clya nu'u.

¹⁵ Hora ti ndaca'a nu ngua jyo'o bi', nguxana nchcui' yu lo'o ngu' li'. Xa' ndya Jesús ji'i nu qui'yu cuañi' bi' ji'i xtya'a yu li'. ¹⁶ Ndube tsa ti' lcaa ñati ca bi' lo'o na'a ngu' ji'i yu nu nguuii bi'. Li' nguxana ngu' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycu' Ndyosi.

—Tlyu tsa ñati ndyalaa slo na juani —nacui ngu'—, bi' laca nu chcu' lcaa cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o na.

Jua'a nacui ngu' li'. Lo'o chaca cha' nacui ngu':

—Cua ndyalaa ycuí' Ndyosi juani cha' xtyucua Ni jì'í ñatì jì'í ycuí' Ni —nacuì ngu'.

¹⁷ Cua ngañi lye cha' jì'í lcaa cña tonu nu ndyu'ni Jesús tyucui ña'a loyuu su cuentya Judea; jua'a lcaa quichì cacua ti, lo'o bi' ngañi cha' bi'.

Nda Juan jì'í ñatì jì'í cha' tsaa ngu' ca slo Jesús

¹⁸ Ngujui cha' jì'í Juan ñi'ya nu ngua cajua, cha' nu ngu' cuañi' nu ndya'a lo'o Juan, bi' laca ngu' nu cua ndacha' jì'í yu. ¹⁹ Li' ngusi'ya Juan jì'í tucua tya'a ngu' tya'a ndya'a yu bi'. Ngulo yu cña jì'í ngu' cha' tsaa ngu', tsaa xcuane ngu' jì'í Jesús si chañi cha' ycuí' yu laca yu Cristo, nu ñatì tlyu nu cua cãã ti; si tya ntsu'u cha' jatya la xi ngu' ña'a cuayá' nu cãã chaca ñatì nu cua tlyu la. ²⁰ Li' ndyalaa ñatì jì'í Juan ca su nga'a Jesús. Ndi'ya nacui ngu' jì'í:

—Cua nda Juan nu ntyucuatya jì'í ngu' jì'í ya lijya ya —nacuì ngu'—, cha' xcuane ya jinu'u si chañi cha' la cui' Cristo laca nu'u, nu ñatì tlyu nu cua cãã ti nde chalyuu. Cua ntì' ya cha' caja cha' liñi jì'í ya si tya ntsu'u cha' jatya la ya jì'í chaca ñatì nu tlyu la.

²¹ Nu lo'o ndi'í ngu' bi' slo Jesús, li' ngua'ni Jesús jo'o jì'í tyuu tya'a ñatì; masi cua sa'ni ngusñi quicha jì'í ngu', masi quicha ndya'a ti, masi ngusñi cui'í cuxi jì'í ngu', hora ti ndyaca tso'o ngu' bi'. Lo'o nu cuityi', ngua'ni Jesús cha' ngulane xee cloo ngu' ña'a ngu' chaca quiya'. ²² Bi' cha' ndi'ya nguxacui Jesús cha' jì'í ngu' bi' li':

—Yaa clya mā cacha' mā jì'í nu Juan bi' lcaa cha' nu cua na'a mā slo na', lcaa cha' nu cua ndyuna mā ca nde. Ñacuì mā jì'í yu cha' xa' nda na' xee ña'a tyuu tya'a ngu' nu ngua cuityi'; lo'o juani tso'o

tsa ndya'a ngu' nu ngua quicha quiya'; jua'a cua ngua lubii cuaña' ngu' nu ndyatsu' cuaña'; lo'o juani cua nduna tso'o ngu' nu ngua cu'u jyaca; jua'a xa' ndyu'ú ngu' chaca quiya', ngu' nu cua ngujui; jua'a ngu' ti'i ni, nduna ngu' cha' tso'o nu nda na' lo'o ngu' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu' ji'i nu cuxi. Jua'a ñacui mā ji'i Juan bi'. ²³ Taca caca tso'o tyiquee mā si ná caca tyuju'u ti' mā ña'a mā jna' —nacui Jesús ji'i ngu'.

²⁴ Li' nguxtyuu ngu' ndyaa ngu', ñati nu nguane Juan ji'i cha' cāa bi'. Li' nguxana Jesús nchcui' cha' ji'i nu Juan bi' lo'o ñati nu ndyanu slo.

—¿Na laca ngua ti' mā, nu lo'o ndyaa na'a mā ji'i nu Juan bi' ca ne' quixi' su ná ndi'i ñati? —nacui Jesús—. Ngua ti' mā cha' tucua cha' ntsu'u tyiquee yu nu lo'o nchcui' yu lo'o ñati, ñi'ya nti' lo'o ndyaa yaca quii tyucuaa chu' ca lo'o lijya cui'i. ¿Ha jua'a nti' mā? ²⁵ ¿Na laca ngua ti' mā lo'o na'a mā ji'i yu bi' lacua? ¿Ha tso'o tsa ste' yu lo'o na'a mā ji'i yu ca bi'? Cua jlo ti' mā cha' si'i ne' quixi' ndi'i ñati nu tso'o tsa ste', si'i ne' quixi' ndi'i ñati nu ntsu'u tsa cñi ji'i cha' culiji jua'a ti; to' tyi nu culiya' nu laca rey, ca bi' ndi'i ngu' bi'. ²⁶ Ná tyiquee' ngua tii mā cha' laca nu Juan bi' sca ñati nu nda cha' ji'i ycu'i' Ndyosi lo'o ñati; chañi cha' laca yu jua'a, pana lo'o sca cña tlyu la ngujui ji'i Juan. ²⁷ Ndi'ya nscua lo quityi cusu' cha' ji'i cña nu ntsu'u ji'i Juan bi':

Culo na' cña ji'i sca msu jna' cha' tsaa yu ca nde loo la su tya'a nu'u,
cha' saala clya yu tyucui su cāa ycu'i' nu'u, nacui ycu'i' Ndyosi ji'i Cristo.

²⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā jil'i Juan nu ntyucuatya jil'i ngu', cha' bilya cala sca ñati chalyuu nu jua'a tlyu tsa cña nu ntsu'u jil'i, ñi'ya nu laca jil'i Juan bi'. Pana cua lijya na' cha' caca na' loo jil'i ñati, lo'o juani cua ña'a ca ñati nu jlyu ti' 'na, tlyu la cha' nu ntsu'u jil'i ngu' bi' que Juan, masi ti'i ti ngu', masi cuañi' ngu' —nacui' Jesús.

²⁹ Lo'o ñati nu ndyaa slo Juan cha' tyucuatya yu jil'i ngu' tya tsubi' la ni, lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu', li' ngua'ni tlyu lcaa ngu' bi' jil'i ycui' Ndyosi, masi nu ngu' cuxi nu nxñi cñi cña loo ngu', masi xa' la ñati. ³⁰ Pana nu ngu' fariseo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó nu ná ntaja'a cha' tyucuatya Juan jil'i ngu' nu ngua li', ná ngua'ni ngu' cuentya jil'i cña nu ndyu'ni ycui' Ndyosi cha' nguxtyucua Ni jil'i ñati. Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu':

³¹ —Ná tso'o tsiya' ti ñi'ya nu ndu'ni ñati chalyuu tyempo juani —nacui—. ³² Ñi'ya ndu'ni nu sube nu ndya'a ndijya ti cla'be quichi, jua'a ndu'ni ñati chalyuu juani. Taja ti' nu sube jil'i tya'a quijya ngu', cha' ná nti' tya'a ngu' quijya la lo'o ngu' bi'. Li' nxi'ya nu sube jil'i tya'a ngu': “¿Ni cha' ná ntaja'a mā cula quiya' mā? Na ncly'a'á ya xi jii cha' jil'i mā”, nacui' nu sube. “¿Ni cha' ná ntaja'a mā ca xñi' ti' mā lo'o cua? Na ncly'a'á ya marcha, na nxi'ya ya nga'a ya.” Lo'o cu'mā ni —nacui' Jesús—, la cui' jua'a ndyu'ni cu'mā ñati chalyuu juani; xcui' na taja ti' mā, cha' ná tso'o ntsu'u tyiquee mā tsiya' ti ña'a mā jil'i tya'a ñati mā. ³³ Nde nclyú ti nchcui' mā —nacui' Jesús jil'i ngu'—. Lo'o yaa Juan nu ntyucuatya jil'i ñati chalyuu, ná ndyacu yu lo'o mā,

ná ndyi'o yu lcui lo'o mā; li' nacui mā cha' ntsu'u cui'i xña'a jì'i yu —nacui Jesús jì'i ngu—. ³⁴ Tiya' la li' ndu'u tucua na' nu cua nda ycuì' Ndyosi lijyaa cha' caca na' ñati; tso'o ti ndacu na' lo'o mā li', stu'ba ti nga'a na' lo'o mā. Bi' cha' nchcui' mā jna': “Ña'a na ñi'ya nu ndu'ni nu jua juani”, nacui mā jì'i tya'a mā, “xcui' na cacu ti yu jua nti' yu, xcui' na cu'bi ti yu ndya'a yu. Ná tso'o yu jua cha' laca yu tya'a tso'o ngu' nu nxñi cñi cña loo na, lo'o jua'a xi xa' la ngu' cuxi laca tya'a tso'o yu”, nacui mā 'na. ³⁵ Lo'o jua'a nacui mā cha' ná tso'o cha' nu nchcui' na'; pana caca cuayá' ti' mā nde loo la cha' liñi tsa cha' nu nchcui' ngu', cha' cuentya jì'i ycuì' Ndyosi laca na'.

Ndyacu Jesús xlyaa ca slo sca ngu' fariseo

³⁶ Ntsu'u sca ngu' fariseo nu nchcui' lo'o Jesús cha' tsaa cacu xlyaa lo'o yu ca toni'i jì'i yu. Lo'o ngu' fariseo ni, tacati tsa ndu'ni ycuì' ngu', nti' ngu'. Li' ndyaa Jesús ca toni'i jì'i yu, ndyaa tucua ca to' mesa. ³⁷ La cui' quichì bi' ndi'i sca nu cuna'a nu quiña'a tsa nu qui'yu ntsu'u jì'i. Lo'o ngua cuaya' ti' nu cuna'a bi' cha' cua ndyalaa Jesús cacu xlyaa ca slo yu fariseo bi', li' cha' jì'i ti ndu'u nu cuna'a bi' ndyaa ca slo Jesús; ñaa lo'o cho' sca caatyā setye nu tyixi tsa xtyi'i. ³⁸ Ndyaca'a cho' cacua ti slo quiya' Jesús li'. Ndyunaa tsa cho', hasta ndyalú hitya cloo cho' चु' quiya' Jesús; lo'o quichā' hique cho' nsube' cho' चु' quiya' Jesús cha' xquityi jì'i quiya' yu. Nchcuicha' cho' quiya' Jesús li', nda'a cho' setye tyixi xtyi'i bi' चु' quiya' Jesús. ³⁹ Lo'o nu yu fariseo nu cua nchcui' lo'o Jesús cha' tsaa cua'ni xlyaa ca slo yu ni, lo'o cua

na'a yu ji'i nu cuna'a bi', ndi'ya cha' ngua'ya hique yu li': "Si'i cha' chañi laca re, cha' laca yu sca ñati nu laca tu'ba ji'i ycu'i Ndyosi cha' chcu'i Ni lo'o na. Si la cui' laca yu, li' ta yu cuentya tilaca laca nu cuna'a nu nsta ya' lo quiya' yu juani; caca cuayá' ti' yu cha' sca nu cuna'a nu chiya'a tsa ndu'ni su ndi'i chalyuu laca nu cua."

⁴⁰ Li' nguxana Jesús nchcu'i lo'o nu yu fariseo bi':

—Ntsu'u sca cha' nu ta na' lo'o nu'u, Simón —nacui Jesús ji'i.

—Cuacha' clya nu'u jna', cusu' —nacui yu fariseo ji'i li'.

⁴¹ Li' nchcuane Jesús sca cha' ji'i yu fariseo bi':

—Ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ntsu'u tane' hichu' ngu', cha' ngüijñi' ngu' cñi ji'i sca nu culiya'. Tsaca yu ndacui yu ca'yu siyento paxu ji'i nu culiya' bi', lo'o chaca yu ndacui yu tu'ba tyi ti paxu ji'i li'.

⁴² Pana tyucuaa ngu' ná ngua ji'i ngu' tya ngu' cñi ji'i nu culiya' bi' li'. Bi' cha' nguta'achu' nu culiya' bi' ji'i cha' nu ndacui ngu' ji'i; ngüityi yu cuentya ji'i ngu', ngua'ni tye tane' ji'i tyucuaa ngu' jua'a ti. Cuacha' clya nu'u jna' lacua —nacui Jesús ji'i yu fariseo bi'—, ¿tilaca laca nu tso'o la ntsu'u tyiquee ña'a ji'i nu culiya' bi'? Si tsaca yu, si chaca yu.

⁴³ Li' nguxacui Simón cha' ji'i Jesús:

—Bi' laca nu quiña'a la ndacui, nu ngüi'ya nu culiya' bi' cha' clyu ti' ji'i. Jua'a nti' na' —nacui Simón.

—Chañi cha' nu nchcu'i nu'u —nacui Jesús li'.

⁴⁴ Lo'o nxña'a Jesús ca su nga'a nu cuna'a bi', li' xa' nchcu'i lo'o nu Simón bi':

—Cui'ya nu'u xi cuentya ñi'ya nu ndyu'ni nu cuna'a cua —nacui—. Nu lo'o ndyalaa na' toni'i jinu'u tsa, ná nda nu'u hitya tyaati quiya' na'; pana nu cuna'a cua ni, cua ngui'i cho' quiya' na' lo'o hitya cloo cho', cua nguxquityi cho' quiya' na' lo'o quicha' que cho'. ⁴⁵ La cui' jua'a ná nchcuicha' nu'u jna' lo'o ndyalaa na' ni'i re; pana nu cuna'a cua ni, tya lo'o ndyatí na' ñaa na' nde ni'i re, tya lyiji tye chcuicha' cho' ji'i quiya' na'. ⁴⁶ Lo'o jua'a ná nda'a nu'u setye hique na' tsa; pana nu cuna'a cua ni, cua ngusalú cho' setye tyixi xtyi'i chu' quiya' na'. ⁴⁷ Nde laca cha' nu ndacha' na' jinu'u juani, cha' tso'o tsa ndyu'ni tya'na ti' nu cuna'a cua jna', bi' cha' ca cuayá' ti' na cha' cua ngüityi ycuí' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i cho', masi quiña'a tsa qui'ya ntsu'u ji'i cho' ca slo Ni. Pana ñati nu ná lye ntsu'u qui'ya ji'i cha' cuityi ycuí' Ndyosi ji'i, xti la xi cha' ndube ti' ngu' bi' ña'a ngu' ji'i ycuí' Ni —nacui Jesús ji'i Simón.

⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi':

—Cua ngüityi ycuí' Ndyosi lcaa qui'ya nu ntsu'u jinu'u —nacui.

⁴⁹ Lo'o nu ñati nu ñaa stu'ba ti lo'o Jesús cha' cacu ngu' xlyaa slo Simón, nguxana ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? ¿Macala ngu'jui chacuayá' ji'i yu cha' cuityi yu qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'? —nacui ngu'.

⁵⁰ Pana ndi'ya nchcui' Jesús lo'o nu cuna'a bi' li':

—Cua ngulaá nu'u ji'i cha' cuxi nu ntsu'u jinu'u xqui'ya cha' jlya ti' nu'u 'na. Ti ti tyi'i tyiquee nu'u, tyaa nu'u lacua.

8

Nu ngu' cuna'a nu nxyucua ji'i Jesús

¹ Tiya' la li', ndu'u Jesús ndyaa yu tyuu tya'a quichi, masi quichi tonu, masi quichi sube. Nhcui' tsa yu cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu' quichi bi'; nhcui' yu cha' cua lijya ti ycui' Ndyosi cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i ñati. Stu'ba ndya'a Jesús lo'o nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i. ² Lo'o jua'a, tyuu tya'a nu cuna'a ndyaa lo'o ngu'; cua ngua quicha nu ngu' cuna'a bi' tya tsubi' la, pana cua ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o ngu', lo'o jua'a cua ngulo yu cui'i Cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' bi'. Ndyaa sca nu cuna'a nu naa María Magdalena lo'o ngu', ji'i bi' cua ngutu'u cati tya'a cui'i cuxi. ³ Lo'o jua'a Juana naa chaca nu ndya'a lo'o ngu'; clyo'o sca nu naa Chuza laca nu Juana bi', sca yu nu ndyi'ya cña loo rey Herodes laca clyo'o bi'. Jua'a Susana, lo'o jua'a tya tyuu tya'a ngu' cuna'a nu nxyucua ji'i Jesús lo'o cña nu ntsu'u ji'i ngu'.

Cuii ji'i ñati nu ndyataa si'yu

⁴ Lo'o li' quiña'a tsa ngu' quichi cacua ndu'u ngu' ñaa ngu' se'i ti cha' ña'a ngu' ji'i Jesús. Nu lo'o cua ndyu'u ti'i ngu' quiña'a bi' tsa tlyu ti, li' nda Jesús sca cuii lo'o ngu'. Ndi'ya cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' bi' li':

⁵ —Cua ndyaa sca ñati cataa nscua' trigo ji'i. Ndi'ya ngua su nguscui yu si'yu bi': ndyú xi si'yu bi' tyucui su nteje tacui ngu', ngusatá quiya' ngu' si'yu bi' li'; jua'a ñaa quiñi ndyacu ni' ji'i. ⁶ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su lati tsa tu'ba yuu nscua chu' quee. Lo'o ntyucua si'yu bi', ná ngua caluu tso'o cha' ná quiñi ndyaa quiche suu; ndye calya bi'

ndyanaa li', cha' ná tyacala' yuu bi'. ⁷ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su ndu yaca quiche' nquicha'; li' yala la ntyucua nu yaca quiche' bi', ña'a cuaya' nga'aa nda tyempo caluu calya trigo bi' tsiya' ti. ⁸ Chaca ycu' si'yu bi' ndyú su tso'o tsa yuu; tso'o tsa nguluu calya bi', quiña'a tsa si'yu ngutu'u lo juu bi' li'. Su ndyataa sca ti milya si'yu, ca bi' tso'o tsa ngutu'u hasta sca siyento tya'a milya si'yu li'.

Lo'o ndye nda Jesús cha' bi' lo'o ngu', li' cuii tsa nchcui' yu ndi'ya:

—Cua'a jyaca mā si nti' mā cuna mā cha' tso'o nu nchcui' na' lo'o mā.

Nde nchcui' Jesús ni cha' laca nda yu cuii lo'o ngu'

⁹ Li' nchcuane nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús bi' ñi'ya ndyu'u cha' bi'. ¹⁰ Ndi'ya nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Cu'mā nu ndya'a mā lo'o na', ntsu'u tsa cha' nu nxyucua ycu'i' Ndyosi ji'i mā cha' caca cuayá' ti' mā scaa cha' nu ntsu'u yacu' ti' cua sa'ni la; bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā ñi'ya culo Ni cña ji'i ñati. Pana lo'o xa' ñati ni, xcui' lo'o cña cua nchcui' na' lo'o ngu' cha' ta na' sca cuii lo'o ngu', cha' jua'a ná caca cuayá' ti' ngu', masi na'a ngu' nquicha'; ná sca cha' tyanu hi'que ngu', masi cua ndyuna ngu' nquicha'.

Nchcui' Jesús ñi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii ji'i ñati nu ndyataa si'yu

¹¹ 'Ndi'ya ndyu'u cha' ji'i cuii bi' —nacui Jesús ji'i ngu'—. Ñi'ya laca nu si'yu nu cua nscui yu bi', jua'a laca cha' tso'o nu nda ycu'i' Ndyosi lo'o ñati.

¹² Ñi'ya laca nu tsa ycu' si'yu nu ndyú tyucuii bi', jua'a laca lo'o ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi'

nquicha', lo'o li' hora ti lijya nu xña'a cha' cuityi cha' tso'o nu ntsu'u ne' cresiya ji'i ngu' bi'; nga'aa ndyi'u ti' ngu' cha' tso'o bi', ni ná nchca clyaa ngu' bi' ji'i nu cuxi li'. ¹³ Ñi'ya laca nu chaca ycu' si'yu nu ndyú lo yuu lati tu'ba chu' quee, jua'a laca lo'o ñati nu tso'o tsa ntsu'u tyiquee ngu' lo'o ndyuna ngu' cha' tso'o bi' nquicha'. Pana ñi'ya nti' nu calya sube bi', cha' ná qui'ñi ndyaa quiche suu chu' quee bi', jua'a nti' ñati bi', cha' xti ti tyempo ndalo ngu' lo'o ngusñi ngu' cha' tso'o bi'; lo'o lya' ti' xa' ñati ji'i ngu' bi', yala ti tya'achu' ngu' li'. ¹⁴ Ndi'ya laca cha' ji'i si'yu nu ndyalú laja yaca quiche': bi' laca ñi'ya laca lo'o ñati nu cua ndyuna cha' tso'o bi' nquicha', pana ntsu'u tsa cña ji'i ngu', ntsu'u tsa cñi ji'i ngu', lo'o jua'a ntsu'u tsa su culiji ngu' cñi cha' ji'i ti ngu'; bi' cha' ná nchca tyanu tso'o cha' tso'o bi' ne' cresiya ji'i ngu'. ¹⁵ Ñi'ya laca si'yu nu ndyú su tso'o tsa yuu, jua'a laca lo'o ñati nu tyucui tyiquee ngu' ndyuna ngu' cha' tso'o nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu'; ntaja'a ngu' ndaquiya' ngu' cua ña'a ca cha' nu nda Ni lo'o ngu'. Ndalo ngu' bi' li', ná xutacui ngu' cha' ngusñi ngu' cha' bi'. Li' tso'o tsa cha' tyu'ú ne' cresiya ji'i ngu' bi'.

Cuii ji'i xee nu tyu'u ne' ni'i

¹⁶ 'Ná cua'a ngu' xee ni'i, lo'o hora ti tacu' ngu' loo xee bi' li'; la cui' ti, ná sta ngu' ji'i sca xee sca ne' qui'ña ti. Ná ndu'ni ngu' jua'a. Ndi'ya ndu'ni ngu' lo'o sca xee: nsta ngu' ji'i su cua, cha' clyane xee cha' tyaca' ña'a ngu' nu ndi'i ni'i bi'. ¹⁷ Lcaa cha' nu nsu'ba yacu' ngu' ji'i, quijeloo cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la; lcaa cha' nu ntsu'u cuaana ti, quije

cha' bi' ji'i ngu' ca tiya' la, cha' caca cuayá' ti' na ji'i cha' bi' li'.

¹⁸ 'Bi' cha' cua'a tso'o jyaca ma. Nu ñati nu jlya ti' cha' nu ndyaca tsa'a ngu' ji'i Ni ni, tya ta la ycuí' Ndyosi cha' lo'o ngu' bi'; pana ñati nu ná jlya ti', nu ná nti' ca tsa'a ngu', cua'ni ycuí' Ni cha' ná caca ji'i ngu' bi' ca tsa'a ngu' cha' ji'i ycuí' Ni tsiya' ti.

Ndyalaa xtya'a Jesús lo'o nu ngu' qui'yu tya'a Jesús

¹⁹ Lo'o li' ndyalaa xtya'a Jesús, ñaa lo'o ngu' qui'yu tya'a yu, ndyalaa ngu' su ndi'i yu li'. Ná ngua caa ngu' cacua la slo, cha' quiña'a tsa ñati ndi'i. ²⁰ Bi' cha' ndyaa cha' slo Jesús li':

—Nde liya' ndu xtya'a nu'u lo'o tya'a nu'u. Cua nti' ngu' chcuí' ngu' lo'o nu'u —nacui ngu' ji'i.

²¹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Ñati nu nduna cha' nu nda ycuí' Ndyosi lo'o, jua'a ndu'ni ngu' bi' cua ña'a ca cña nu nclyo Ni ji'i ngu', ñati bi' ndu'ni ñi'ya si laca ngu' xtya'a na', ñi'ya si laca ngu' tya'a na' —nacui Jesús ji'i ngu'.

Ngulo Jesús cña ji'i cui'i lo'o ji'i clyoo' lo tayu'

²² Ngua sca tsa ndu'u Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi', ndyaa ngu' to' tayu'. Li' ndyaa ngu' ca ne' sca yaca ni'i piti ti.

—Ya'a ma tsaa na nde chaca tsu' tayu' re —nacui Jesús ji'i ngu'.

Ndyaa ngu' li'. ²³ Lo'o tya ndyaa ngu' lo'o yaca ni'i bi' lo hitya, ndyu'u tsa xcalá Jesús; hora ti ngujua' yu. Li' nguxana cui'i, lye tsa ndyaca cui'i lo tayu' bi'. Li' ndyatú clyoo', ntyucua hitya ne' yaca ni'i bi'; cua quilyu'u ti bi' ne' hitya. ²⁴ Li' ndyaa

nguxtyu'u ngu' ji'i Jesús ca su ntsiya laja'. Nchcui' ngu' lo'o li':

—Cusu', cusu' —nacui' ngu' ji'i—, que ti' nu'ü. Cua quilyu'u ti yaca ni'i re, cajaa na li'.

Ndaca'a Jesús li', ngulo yu cña ji'i cui'i lo'o ji'i clyoo' bi'. Hora ti ngua ti bi' li'; nga'aa ndyaca cui'i, nga'aa ntyucua clyoo'. ²⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

—¿Ni cha' ná jlya ti' mā ji'i ycu' Ndyosi cha' caca ji'i Ni cua'ni Ni jua'a? —nacui' Jesús ji'i ngu' bi'.

Pana ntsii tsa ngu' bi', ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i Jesús li'.

—¿Tilaca laca nu qui'yu re? —nacui' ngu' ji'i tya'a ngu'—, cha' lo'o cui'i ndaquiya' ji'i yu, lo'o jua'a nduna clyoo' lo tayu' cha' nu nda yu —nacui' ngu' ji'i tya'a ndyaca tsa'a ngu'.

Ngulo Jesús ji'i cui'i xña'a nu ntsu'u ji'i sca ñati

²⁶ Nde tsu' tayu' bi', loyuu su cuentya Galilea laca; lo'o nu chaca tsu' tayu' bi' loyuu su cuentya ngu' Gadara laca. Li' ndyaa ngu' ne' yaca ni'i piti ti bi', ndyalaa ngu' ca loyuu ji'i ngu' Gadara li'. ²⁷ Lo'o cua ndu'u ngu' ne' yaca ni'i bi', li' ndyacua tya'a Jesús lo'o sca nu qui'yu ngu' Gadara nu ntsu'u cui'i xña'a ji'i. Cua sa'ni ngusñi cui'i ji'i yu; tya li' ná nchcu' yu late', ná ndi'i yu ni'i. Na ndya'a yu'u ti yu, ndyija' yu ne' lo'o jyo'o. ²⁸ Lo'o cua na'a yu ji'i Jesús, li' cui' ngusi'ya yu, nclyú yu nde loo Jesús.

—¿Na laca cua'ni nu'ü lo'o na', cusu' Jesús? —nacui' yu quicha bi'—. Jlo ti' na' cha' nu'ü laca Sñi' ycu' Ndyosi nu laca loo la. Cua'ni nu'ü cha'

clyu ti' jna', ná cua'ni nu'u cha' ti'í lo'o na' —nacui yu quicha bi' ji'í Jesús.

²⁹ Jua'a nacui yu cha' cua ngulo Jesús cña ji'í cui'í xña'a bi', cha' nga'aa xñi cui'í bi' ji'í yu. Tya tsubi' la quiña'a quiya' cua nguxalú cui'í bi' ji'í yu; bi' cha' nguti'í ngu' cua ji'í yu, ndyaaca' ya' yu, ndyaaca' quiya' yu lo'o cadena chcuā. Pana ná ngüi'ya yu cuentya ji'í cadena bi', yala ti ngusi'yu cu' chcuā bi'. Li' ngujolaqui cui'í xña'a bi' ji'í yu, ngusna yu ca ne' quixi' su ná ndi'í ñati. ³⁰ Lo'o ndyacua tya'a Jesús lo'o yu quicha bi', li' nchcuane ji'í yu:

—¿Ni naa nu'u? —nacui Jesús ji'í yu.

—Quiña'a tsa lo naa na' —nacui yu quicha bi' ji'í, cha' quiña'a tsa cui'í xña'a ndyu'ni lya' ti' ji'í yu.

³¹ Ntsii tsa cui'í xña'a bi' si culo Jesús cña ji'í cha' tyaa cui'í bi' ca su laca tyi cui'í ca ne' yuu. Bi' cha' ngua'ni cui'í cha' ngüijña yu quicha bi' ji'í Jesús cha' ná culo yu cña cha' tyu'u cui'í bi'. ³² Lo'o jua'a tlyu tsa taju cube' nu ndya'a sii' ca'ya nu ndi'í cacua ti. Li' ngüijña yu quicha bi' chacuayá' ji'í Jesús cha' tyanu cui'í xña'a lo'o cube' bi'. Nda Jesús chacuayá' ji'í cui'í bi' li'. ³³ Lo'o li' ndu'u cui'í xña'a bi' ji'í nu qui'yu quicha bi', ngusñi ji'í cube' li'. Hora ti ngusna cube' bi' sii' cua'a ca'ya, ndyú ni' ca lo hitya tayu' ngujuii ni' li', cha' ndye ndyi'o ni' hitya tayu' bi' li'.

³⁴ Lo'o na'a ngu' cha' bi', ngu' nu ndya'a lo'o cube' bi' ni, ngusna clyu ngu' li'. Ndyaa ngu' nde quichi' tyi ngu', ndyaa cacha' ngu' cha' bi' ji'í tya'a quichi' tyi ngu'; lo'o ji'í lcaa ngu' nu ndi'í ne' quixi' cacua ti, ndacha' ngu' ji'í ngu' bi' ñi'ya ngua cha'

bi'. ³⁵ Li' ndu'u ngu' quichì bi', ndyaa na'a ngu' xi jì'ì, na ca ngua. Lo'o ndyalaa ngu' su nga'a Jesús, li' na'a ngu' jì'ì nu qui'yu nu ntsu'u cui'ì xña'a jì'ì tsa la, cha' juani tso'o ti yu; lacu' yu ste' yu, tì ti ntucua yu nde slo quiya' Jesús. Ndyutsii tsa ngu' li'. ³⁶ Lo'o nu ñati nu cua na'a lo'o ngulo Jesús cui'ì bi' jì'ì yu, ndacha' ngu' bi' jì'ì tya'a ngu' ñi'ya nu ngua cha' ngua tso'o yu. ³⁷ Li' nchcui' tsa lcaa ngu' quichì bi' lo'o Jesús cha' tyu'utsu', cha' nga'aa tyanu la Jesús loyuu bi'; ntsii tsa ngu' ca tyi bi'. Bi' cha' ndu'u Jesús ndyaa yu ne' yaca ni'ì piti bi'. ³⁸ Laja li' ndijña tsa nu qui'yu nu cua ngutu'u ca ti cui'ì xña'a jì'ì, cha' lo'o yu tsaa yu lo'o Jesús ne' yaca ni'ì bi'; pana ná nda Jesús chacuayá' tya'a yu lo'o.

³⁹ —Xa' xtyuu nu'u tyaa nu'u to' tyi —nacui Jesús jì'ì yu nu ngua quicha bi'—. Ta nu'u cha' lo'o lcaa ngu', cua ña'a ca cha' tlyu nu cua ngua'ni ycuì' Ndyosi lo'o nu'u.

Ndyaa yu li', nda yu cha' lo'o lcaa ñati tya'a quichì tyi yu, lcaa ña'a cha' tlyu nu cua ngua'ni Jesús lo'o yu.

Sñi' Jairo lo'o nu cuna'a nu ndyala' ste' Jesús

⁴⁰ Lo'o li' ngu'xyuu Jesús ñaa nde tsu' tayu' chaca quiya'. Chaa tsa ti' ngu' su ndi'ì ngu' cha' ndyalaa yu tsu' re chaca quiya' li'; tso'o tsa nchcui' ngu' lo'o yu, cha' ntajatya tsa ngu' jì'ì yu ni jacua' tyaa ycuì' yu chaca quiya'. ⁴¹ Lo'o cua ndyalaa Jesús, li' hora ti ndyalaa sca nu qui'yu nu naa Jairo slo; ngu' cusu' laca yu, loo laca yu ne' laa jì'ì ngu' bi'. Yaa yu li', ndu' stì' yu nde loo Jesús, lye tsa ndijña yu cha' clyu ti' jì'ì Jesús cha' tsaa toni'ì jì'ì yu. ⁴² Sca ti sñi' ntsu'u jì'ì nu Jairo bi', sca nu cuna'a cuañi'

nu ntsu'u tii tyucuaa ti yija. Pana juani quicha tsa nu piti bi', cua cajaa ti. Li' ndyaa Jesús lo'o nu cusu' bi', lo'o quiña'a tsa ñati tya'a ndya'a lo'o; cha' quiña'a ñati ni, tachaa tsa ndi'i ngu' slo Jesús.

⁴³ Laja ngu' bi' ndi'i sca nu cuna'a quicha. Ndyé tii tyucuaa yija quicha tsa nu cuna'a bi', lu'ba ti nda'ya tañi ma'. Cua ndye cñi ji'i ma' cusu' nguliji xcaya' ngu' jo'o, pana ni sca ñati ná ngua ji'i cua'ni jo'o ji'i ma'. ⁴⁴ Nu juani cua lijya ma' bi' nde chu' Jesús, ndyala' quiya' ste' yu; hora ti ngusi'yu cu' cha' ndyalú tañi ma', ngua tso'o ma'. ⁴⁵ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu' nu ndi'i slo:

—¿Tilaca laca nu ndyala' 'na? —nacui.

Lcaa ñati nchcui' cha' ná tucui ndyala' ji'i Jesús. Bi' cha' lo'o Pedro lo'o jua'a xa' tya'a ndya'a yu, nguxacui ngu' cha' ji'i Jesús li':

—Cusu' —nacui ngu'—, tyi'i ca chu' nu'u tachaa tsa ndi'i ñati, hasta nsatá tsa ngu' chu' na. Ni cha' nchcui' nu'u lacua: “¿Tilaca laca nu ndyala' 'na?”

⁴⁶ Li' xa' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' cua ndyala' sca ñati jna' —nacui—. Ngua tii na' cha' juersa 'na ndyaa ngua'ni jo'o ji'i sca ñati.

⁴⁷ Li' jlo ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquiye cha' ji'i Jesús, bi' cha' ya'a ma' nchcui' lo'o yu, masi nchcuaa tyucui ña'a ma' lijya ma' cha' ndyutsii ma'. Li' ndyatú sti' ma' nde su ndu Jesús; slo lcaa ñati nu ndu ca bi' ndacha' ma' ji'i yu ni cha' laca ndyala' ma' ste' yu, lo'o li' hora ti ngua tso'o ma'.

⁴⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ma' cusu' bi':

—Cha' jlya ti' nu'u cha' caca ji'i ycui' Ndyosi cua'ni Ni cña tonu bi', bi' cha' ngua tso'o nu'u, sñi'

—nacui Jesús ji'i nu cuna'a bi'—. Ná cube ti' nu'u, tyaa clya nu'u juani.

⁴⁹ Tya nchcui' Jesús, lo'o li' ndyalaa sca ñati nu ndu'u to' tyi Jairo, nu cusu' bi' nu laca loo ne' laa ji'i ngu' ca bi'. Ñati bi' ndyaa nchcui' lo'o ycui' Jairo li':

—Cua ngujuui sñi' nu'u, cusu' —nacui yu—. Nga'aa chcui' nu'u lo'o nu cusu' jua cha' caa toni'i jinu'u.

⁵⁰ Pana cua ndyuna Jesús cha' nu nchcui' yu lo'o nu cusu' bi'.

—Ná cutsii nu'u —nacui Jesús—, sca ti si jlya ti' nu'u cha' caca ji'i ycui' Ndyosi, li' caca tso'o nu piti sñi' nu'u —nacui Jesús ji'i Jairo.

⁵¹ Lo'o ndyalaa ngu' to' tyi Jairo, li' ná nda Jesús chacuayá' tyaa tsa tlyu ti ngu' ne' ni'i lo'o yu; cua laca ti ñati tyaa nde ni'i nacui yu.

—Lo'o Pedro, lo'o Jacobo, lo'o Juan, lo'o sti xtya'a nu piti quicha re, tsa lo cua ti tya'a ngu' tyaa ngu' ni'i re —nacui yu.

⁵² Nxi'ya tsa xi xa' la ngu' ndi'i ngu' nde liya' xqui'ya cha' ngujuui nu cuna'a piti bi'. Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná xi'ya ma —nacui—. Si'i na ngujuui nu quicha re, na laja' ti re —nacui Jesús ji'i ngu'.

⁵³ Nxtiyí lo'o ngu' ji'i Jesús li', cha' jlo ti' ngu' cha' chañi cha' ngujuui nu piti bi'. ⁵⁴ Li' ndyatí Jesús ni'i, ngusñi ya' nu piti, jua'a cuii nchcui' lo'o li':

—Tyaca'a nu'u, mbixu' —nacui.

⁵⁵ Li' xa' ndyalaa cui'i cresiya ji'i nu cuna'a piti bi', hora ti ndaca'a li'; ngulo Jesús cña ji'i ngu' cha' ta ngu' na cacu nu piti bi' li'. ⁵⁶ Ndube tsa ti' ngu' cusu' ji'i nu piti bi', pana ngulo Jesús cña ji'i ngu'

cha' ná chcuí' ngu' lo'o xa' ñati ñi'ya nu ngua cha' bi'.

9

Ngulo Jesús cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' tsaa ngu' chcuí' ngu' lo'o ngu' xa' quichí

¹ Nguxuti'i Jesús ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a bi', cha' ta yu chacuayá' ji'i ngu' cha' culo ngu' ji'i lcaa lo cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, lo'o jua'a cua'ni ngu' jo'o ji'i lcaa lo quicha nu ntsu'u ji'i ñati. ² Ngulo yu cña ji'i nu tii tyucuaa tya'a ngu' bi', cha' ta ngu' cha' tso'o ji'i ycui' Ndyosi lo'o ngu' quichí su tsaa ngu', lo'o li' cua'ni ngu' cha' tyaca tso'o ngu' quicha. ³ Li' nchcuí' Jesús lo'o ngu' bi':

—Ná sca na ná cui'ya mā tsaa mā tyucuii —nacui yu ji'i ngu'—, ni yaca xca, ni cuiji, ni tyaja, ni cñi, ná cui'ya lo'o mā ji'i. Sca ti camxa nu ntsu'u ti mā cui'ya mā tsaa mā, ná cui'ya mā chaca. ⁴ Cua ña'a ca toni'i su tyalaa mā ni, ca bi' tyanu mā hasta ña'a cuayá' nu tyu'u mā quichí bi' tyaa mā li'. ⁵ Si ntsu'u quichí su ná ndiya ti' ngu' cha' nu nchcuí' mā lo'o ngu', su ná nti' ngu' cha' tyanu mā slo ngu', hora ti tsaa mā xa' se'i. Lo'o jua'a salú mā sñii yuu nu ntsu'u quiya' mā lo'o tyu'u mā quichí bi'; xqui'ya cha' bi', caca cuayá' ti' ngu' quichí cha' cuxi tsa cña nu ngua'ni ngu' lo'o mā li'.

⁶ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li', ndya'a ngu' lcaa quichí sube ti cajua. Li' nda ngu' cha' lo'o ngu' quichí bi' ñi'ya ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'; jua'a ngua'ni ngu' jo'o ji'i ngu' quicha nu ndi'i lcaa quichí bi', ndyaca tso'o nu ngu' quicha bi' li'.

Ngujui Juan nu ntyucuatya ji'i ñati

⁷ Tyempo bi' Herodes naa nu laca gobernador. Cua ngua cuayá' ti' yu lcaa cña nu ngua'ni Jesús, lo'o nu juani nclyacua tsa ti' yu: “¿Ti ñatí laca nu Jesús bi'?” Tyuu tya'a ngu' nchcui' ngu' cha' cua ndyu'ú jyo'o Juan chaca quiya'. ⁸ Lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' Jesús laca jyo'o Elías nu nguti'i chalyuu sa'ni la, cha' chaca quiya' ndyu'u tucua jyo'o bi'; jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' la cui' jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la laca Jesús, cha' cua ndyu'ú jyo'o cusu' bi' chaca quiya', nacui' ngu'. ⁹ Pana ndi'ya nacui' Herodes:

—Ycui' na' ngulu cña cha' teje cu' ngu' scua' que Juan. Lo'o nu Jesús bi' ni, nu quiña'a tsa cha' ndañi nu nchcui' ngu' ji'i, ¿tilaca laca yu lacua?

Lo'o li' lye tsa ngua ti' Herodes cha' ña'a ji'i ycu' Jesús.

Nda Jesús na ndyacu ca'yu mil tya'a ñati

¹⁰ Nu lo'o nguxtyuu ngu' tya'a ndya'a Jesús ndyalaa ngu' slo yu, li' nchcui' ngu' lo'o yu lcaa ña'a cña nu ngua'ni ngu' ca su ndyaa ngu' bi'. Li' ndyaa yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi' sca se'i su ná ntsu'u ñati ngua ti' yu, sca se'i cacua ti quichi Betsaida. ¹¹ Pana nu lo'o cua ngua jlo ti' xa' ñati macala su ndyaa Jesús, li' ndu'u lca'a ñati bi' ji'i yu. Lo'o ndyalaa ngu' slo yu, li' ndyanu ngu' cha' culu'u yu ji'i ngu' ñi'ya caca nde loo lo'o caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati. Lo'o jua'a lijya ngu' quicha cha' cua'ni yu cha' tyaca tso'o ngu', nti' ngu'.

¹² Nu lo'o cua ngusii, li' ndyu'u ti'i ñati nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ca slo yu cha' chcu' ngu' lo'o yu:

—Chcui' nu'u lo'o ngu' jua cha' tsaana ngu' na cacu ngu', su caja' ngu' talya ca quichí sube ti jua —nacu' ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í—. Su ndi'í na re, ná ntsu'u na cacu ngu' tsiya' ti —nacu' ngu' bí' jí'í Jesús.

¹³ —Cu'ma ta ma na cacu ngu' quiña'a jua —nacu' Jesús jí'í nu ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í lí'.

—Xti tsa na ntsu'u jí'í ya re —nacu' ngu'—. Ca'yu tya'a ti xlyá teje' lo'o tucua tya'a ti cualya lo'o jí'í ya. Sca ti si tsaa ya tsaana ya scuaa cha' cacu lcaa ngu' re —nacu' ngu' jí'í Jesús lí'.

¹⁴ Ca'yu míl tya'a ngu' qui'yu ti ndi'í ngu' bí'. Lí' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í:

—Chcui' ma lo'o ngu' jua cha' tyaca'a ngu' lo yuu cuentya qui'í ti, tu'ba tyii tya'a ngu' sca qui'í —nacu' yu jí'í ngu'.

¹⁵ Lo'o jua'a ngua'ni nu tii tyucuaa tya'a ngu' lo'o nu ngu' quiña'a bí', hora ti ndyaca'a ngu'. ¹⁶ Lí' ndaya' Jesús jí'í nu ca'yu tya'a xlyá teje' lo'o jí'í nu tucua tya'a cualya bí'. Nde cua nguxña'a yu cha' ndya xlya'be jí'í ycui' Ndyosi xqui'ya scuaa bí'. Lí' ngusa'be yu scuaa bí', cuati nda yu yu'be bí' jí'í ngu' tya'a ndya'a yu cha' tacha ngu' jí'í ngu' quiña'a bí'. ¹⁷ Lcaa ngu' ndyacu ngu' scuaa bí' lí', nguaala' jí'í lcaa ngu'. Ca tiya' la ngutsa'á tii tyucuaa tya'a chcubi ntsu'u yu'be xlyá lo'o cualya nu ndyanu, la cui' tya'a na nu ndyacu ngu' bí'.

Ndacha' liñi Pedro cha' ycui' nu Cristo laca Jesús

¹⁸ Ngua sca tsa ndi'í Jesús ycui' ti nchcui' yu lo'o ycui' Ndyosi. Lí' lijya ngu' nu ndyaca tsa'a jí'í ca slo yu. Nchcuane Jesús jí'í ngu' bí' lí':

—¿Tilaca ta laca na' nacui ngu'? —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

19 —Ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Juan nu ntyucuatya ji'i ngu' tya tsubi' la laca nu'u —nacui ngu' ji'i—, lo'o jua'a ntsu'u ngu' nu nchcui' cha' jyo'o Elías laca nu'u, jua'a ntsu'u xi xa' la ngu' nu nchcui' cha' nu'u laca sca jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la; cua sa'ni tsa ngujui ñati bi', pana juani ndyu'ú chaca quiya' nacui ngu' bi'.

20 —Cu'ma ni —nacui Jesús ji'i ngu' bi' li—, ¿tilaca laca na' nti' cu'ma?

Li' nacui Pedro ji'i:

—Cristo nu nda ycu' Ndyosi ji'i lijya nde chalyuu, bi' laca nu'u —nacui Pedro ji'i.

Nda Jesús cha' lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycu'

21 Lye tsa nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i cha' ná cacha' ngu' tsiya' ti ji'i xa' ñati cha' Cristo laca ycu'.

22 —Na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati —nacui Jesús—, nscua cha' lye tsa xcube' ngu' jna'. Lo'o la cui' ti xtyanu ti'i ngu' cusu' jna'; lo'o ngu' nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, xtyanu ti'i ngu' jna'. Nga'a cha' cujuu ngu' 'na; pana lo'o tyu'u scua sna tsá, li' tyu'ú na' chaca quiya' ca su ntsiya na' cha' nguatsi' na'.

23 Lo'o nteje tacui xi tyempo, li' nchcui' Jesús lo'o lcaa ngu':

—Si ntsu'u cu'ma nu chañi cha' nti' ma tsaa ma lo'o na' —nacui yu—, nga'a cha' xtyanu ma lcaa cha' nu ntsu'u tsa tyiquee ma ji'i, cha' tya'a ma lo'o na' lcaa tsá, masi cujuu ñati ji'i ma xqui'ya na'.

24 Chcuna' chalyuu ji'i ma si xcui' nclyacua tsa ti'

mā ñi'ya caca ji'i ycuí' ca mā; pana si tyaja'a mā xñi mā cha' jna', masi cujuíi ñati' ji'i mā xqui'ya na', quije chalyuu ji'i mā ca slo ycuí' Ndyosi li'.
²⁵ Ná xtyucua tsiya' ti cha' culiya' nu ntsu'u ji'i mā, masi tlyu tsa chalyuu caca ji'i mā, si xqui'ya cha' bi' chcuna' mā cuentya ji'i ycuí' Ndyosi. ²⁶ Ca tyuju'u ti' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati' lo'o ña'a na' ji'i mā, si cua ngua tyuju'u ti' mā ña'a mā jna', masi ntyuju'u ti' mā ji'i cha' tso'o nu nchcui' ti na'; nu lo'o cāa na' chaca quiya' nde loo la cha' caca na' loo ji'i ñati, li' ca tyuju'u ti' na' lo'o ña'a na' ji'i mā. Ndubi tsa ña'a loo na' caca xqui'ya xee ji'i ycuí' Ndyosi Sti na' li'; stu'ba ti cāa na' lo'o lcaa xca ji'i ycuí' Ni, xca nu lubii tsiya' ti. ²⁷ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā, cha' ntsu'u ngu' nu ndu lo'o na chalyuu re juani, nu tya lyiji cajaa ngu' lo'o ca cuayá' ti' ngu' cha' cua nguxana cha' laca ycuí' Ndyosi loo nde chalyuu.

Cua ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús ndu slo ngu'

²⁸ Nu lo'o cua ndu'u scua snu' tsā tya lo'o nchcui' Jesús cha' bi', li' ndyacuí yu sca ca'ya cha' chcuí' yu lo'o ycuí' Ndyosi; ndyaa lo'o yu ji'i Pedro lo'o Jacobo lo'o Juan. ²⁹ Nu lo'o ndu Jesús nchcui' lo'o ycuí' Ndyosi Sti yu, li' hora ti ngutsa'a ña'a tyucui ña'a loo Jesús; ñi'ya ña'a sca xee nu ngati' tsa, jua'a ngati' tsa ña'a ste' yu. ³⁰ Li' ndu'u tucua tucua tya'a ngu' qui'yu ca slo Jesús, ndu ti ngu' bi' nchcui' ngu' lo'o Jesús; jyo'o cusu' Moisés lo'o jyo'o cusu' Elías nu nguti'i chalyuu sa'ni ngua ngu' bi'. ³¹ Lo'o jua'a tyucui ña'a su ndu ngu' ntyiji'i sca xee nu lye tsa ña'a. Nchcui' ngu' lo'o Jesús ji'i lcaa ña'a cña nu

cua nda ycui' Ndyosi Sti yu cha' cua'ni yu nde loo la xi, nu lo'o cajaa yu nde quichi Jerusalén. ³² Masi ndyu'u tsa xcalá Pedro lo'o xa' tya'a ndi'i yu ca jua, pana tya tii ngu'; bi' cha' na'a ngu' bi' lcaa cha' tso'o ji'i Jesús, lo'o ji'i tyucuaa ngu' jyo'o nu nga'a slo yu. ³³ Nu lo'o cua tyaa ti tyucuaa ngu' bi', li' nacui Pedro ji'i Jesús:

—Xu'na —nacui—, tso'o tsa cha' ndi'i ya nde. Cuiñá ya sna tya'a chcuaya: tsaca laca su tyi'i ycui' nu'u, chaca su tyi'i La Moisés, lo'o chaca su tyi'i La Elías —nacui.

Pana nu Pedro bi' ni, ná ngua cuayá' ti' yu ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' ycui' ca yu. ³⁴ Tya nchcui' yu, lo'o li' ñaa sca coo nu ngüixi hichu' ngu'. Lye tsa ndyutsii ngu' su ntsu'u ngu' ne' coo bi', cha' lye tsa ña'a coo bi'. ³⁵ Li' nguañi xtyi'i sca ñati, pana hora ti ngua cuayá' ti' ngu' cha' nchcui' ycui' Ndyosi laja coo bi'.

—La cui' yu re laca Sñi' na'; tyaca'a tsa yu 'na —nacui Ni—. Cua'a jyaca mā ji'i cha' nu chcu' yu re lo'o mā —nacui Ni.

³⁶ Lo'o cua ndyuna ngu' ña'a cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi ji'i Jesús, li' na'a ngu' cha' sca ti Jesús ndu bi'. Cuaana tya ndyaa ti'i ngu'; ni sca cha' nga'aa nchcui' ngu' lo'o xa' ñati, ñi'ya ngua cha' nu na'a ngu' sii' ca'ya bi'.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca yu cuañi' nu ngusñi cui'i cuxi ji'i

³⁷ Ca chaca tsā nu lo'o ngua'ya ngu' sii' ca'ya bi', tyuu tsa tya'a ngu' ndyaa ngu' ndyacia tya'a ngu' lo'o Jesús. ³⁸ Ndi'i sca nu qui'yu laja ñati quiña'a bi' nu cuii nchcui' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui yu ji'i—, cua'ni cha' tso'o ña'a nu'u xi ji'i sñi' na', cha' sca ti bi' laca sñi' na' nu ntsu'u 'na. ³⁹ Ntsu'u tsa nxalú cui'i ji'i yu, ndu'ni bi' cha' cui' nxi'ya yu li'; nxasu nu cui'i bi' ji'i yu ña'a cuayá' ndyu'u ngo' tu'ba yu. Cuxi tsa ndu'ni cui'i bi' lo'o yu, cha' ná ntaja'a bi' culaá ji'i yu. ⁴⁰ Bi' cha' lye tsa ndijña na' ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a jinu'u cha' culo ngu' ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i sñi' na', pana ná ngua ji'i ngu' culo ngu' ji'i tsiya' ti.

⁴¹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Ná jlya ti' mā 'na tsiya' ti, cu'mā ñati chalyu —nacui Jesús—, cha' cuxi tsa cresiya ji'i mā. Nga'aa tso'o tyanu na' slo mā, nga'aa talo tyiquee na' ji'i mā tsiya' ti —nacui Jesús ji'i ngu'—. Caa lo'o ji'i sñi' slo na' —nacui Jesús ji'i sti nu quicha bi' li'.

⁴² Pana nu lo'o ñaa nu quicha bi' cacua la, li' nguxlyú cui'i cuxi bi' ji'i yu quicha bi' nde lo yuu, lo'o li' lye tsa nguxalú cui'i ji'i yu. Li' ngulo Jesús cña ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i yu cha' tyu'u bi' tyaa, cua ndyaca tso'o yu quicha bi' li'. Cuati nacui ji'i sti yu cha' caa qui'ya ji'i sñi', lo'o li' ndya Jesús ji'i yu nu ngua quicha bi' ji'i sti yu chaca quiya'. ⁴³ Lcaa ngu' ndube tsa ti' ngu' lo'o ña'a ngu' cha' tlyu nu ndyu'ni ycui' Ndyosi.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' ntsu'u cha' cajaa ycui'

Lcaa ngu' ndiya tsa ti' ngu' ña'a ngu' cña nu ndyu'ni Jesús. Pana laja lo'o ndube ti' ngu', li' nacui Jesús ji'i nu ngu' nu ndya'a lo'o yu:

⁴⁴ —Cua'a jyaca mā ji'i cha' re, culacua xi ti' mā ji'i: Ntsu'u sca ñati nu cuju' cresiya 'na ji'i ngu'

tisiya cha' cua'ni cuxi ngu' lo'o na', masi na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati —nacuì Jesús.

⁴⁵ Pana ná nda nu ngu' nu ndyaca tsa'a jì'ì yu bi' cuentya, ná ngujui ñi'ya caca ca cuayá' ti' ngu' cha' bi'; jua'a ntsii tsa ngu' cha' xcuane ngu' jì'ì ycuì' Jesús ñi'ya tyu'u cha' nu nchcui' yu lo'o ngu'.

Nchcui' ngu' cha' ndulo la cha' jì'ì ycuì' ca ngu'

⁴⁶ Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ni, lye tsa nchcui' tube ngu' ñi'ya nu tya'a ngu' laca nu ndulo la cha' jì'ì. ⁴⁷ Pana Jesús ni, hora ti ngua cuayá' ti' lcaa ña'a cha' nu ntsu'u tyiquee ngu'. Li' ngusñi yu ya' sca nu piti, ngusta yu jì'ì nu piti cacua ti slo ycuì' yu. ⁴⁸ Li' nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Lo'o xtyucua mā jì'ì cua ña'a ca ñati cuentya jna', masi ñati ñi'ya laca nu piti re, la cui' jua'a na nxyucua mā jna' laca —nacuì Jesús—. Jua'a ngu' nu tucua cña jna', lo'o cña jì'ì ycuì' Ndyosi tucua ngu' bi' li', cha' ycuì' Ni laca nu nda jna' lijyaa ca slo cu'ma. La cui' nu piti la jì'ì tya'a mā, nu ná ndulo cha' jì'ì bi' nti' mā, bi' laca nu ndulo la cha' jì'ì cuentya jna', nti' na'.

Sca ñati nu ná nxuū tya'a lo'o na ni, bi' laca nu taca jì'ì xtyucua jì'na

⁴⁹ Li' nacui' Juan jì'ì Jesús:

—Mstru —nacuì—, cua na'a ya cha' ndu chaca ñati nu nelyo jì'ì cui' cuxi nu ntsu'u jì'ì ñati chacuayá' jinu'u, nacui' yu. Bi' cha' ngua'a ya jì'ì yu bi', cha' nga'aa cua'ni yu jua'a, cha' ná lo'o yu bi' ndya'a yu ndyaca tsa'a yu lo'o ya.

⁵⁰ Pana ndi'ya nacui' Jesús jì'ì li':

—Ná cua'a mā jì'ì, cha' sca ñati nu ná nxuū tya'a lo'o na, ná tyiquee' taca jì'ì bi' xtyucua jì'na.

Ngua'a Jesús ji'i Jacobo lo'o ji'i Juan

⁵¹ Nu lo'o cua tyalaa ti tyempo cha' tyaa Jesús nde cua, li' ngüiñi ti' yu cha' tyaa yu nde Jerusalén.

⁵² Nda yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu cha' tsaa ngu' tyucuui nde loo la, cha' chcu' ngu' lo'o ngu' quichi sube ti su tyeje tacui yu lo'o ngu'. Li' ndyaa ngu' bi' sca quichi sube ti, sca quichi tyi ngu' Samaria; ngulana ngu' su tyi'i ngu' li'. ⁵³ Pana ná ntaja'a ngu' quichi sube bi' ta ngu' chacuayá' cha' tyanu ngu' bi' quichi, cha' jlo ti' ngu' quichi bi', cha' nde quichi Jerusalén tsaa ngu'. ⁵⁴ Nu lo'o ndyuna tya'a ndya'a Jesús cha' bi', Jacobo lo'o Juan naa nu ngu' bi', li' nacui ngu' bi' ji'i Jesús:

—Cusu' —nacui ngu' bi'—, ¿ha ná nti' nu'u cha' ñña ya quii' nde cua cha' tyalú nde lo yuu su ndi'i ngu' jua? Cua'ni tye bi' tsiya' ti ji'i ngu' jua, tyaqui ngu'. Jua'a ngua'ni jyo'o cusu' Elías sa'ni —nacui ngu' ji'i Jesús.

⁵⁵ Li' ña'a tsa Jesús ji'i ngu' bi', nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Ná nda mā cuentya tsiya' ti ñi'ya ndyu'u cha' nu nchcui' mā —nacui Jesús—, si'i Xtyi'i ycu' Ndyosi laca nu ngulu'u ji'i mā cha' chcu' mā cha' cuxi jua'a; nu xña'a laca nu ngulu'u ji'i mā cha' chcu' mā jua'a. ⁵⁶ Si'i cha' cua'ni tye na' chalyuu ji'i ñati nda ycu' Ndyosi Sti na' 'na lijyaa cha' caca na' ñati; cha' cua'ni lyaá Ni ji'i ñati chalyuu, bi' cña ntsu'u cha' cua'ni na' —nacui Jesús.

Li' ndu'u ngu' ndyaa ngu' xa' quichi sube ti.

Ñati nu chañi cha' nti' tya'a lo'o Jesús

⁵⁷ To' tyucuui su ndyaa ngu' na'a ngu' ji'i sca nu qui'yu.

—Cusu' —nacuì yu—, lo'o na' nti' na' tsa'a lo'o nu'u, macala su tsaa nu'u tsa'a na' lo'o nu'u.

⁵⁸ Li' nguxacuì Jesús cha' ji'ì nu qui'yu bi':

—Nu naa cuatya' ni, ne' xtyú ni' ndyu'ú ni'; lo'o nu qui'ni sube ni, ne' xlyatì ndyu'ú ni'; lo'o na' ni, cua lijya na' chalyuu cha' caca na' ñatì, pana ná ntsu'u su xtyii na' caja' na', ná ntsu'u su chca'a cña' na'.

⁵⁹ Lo'o li' nacui Jesús ji'ì chaca nu qui'yu:

—Caa tya'a nu'u lo'o na' —nacuì.

—Cusu' —nacuì yu ji'ì Jesús li'—, ta nu'u xi tyempo jna' cha' tyanu na' lo'o sti na' ña'a cuayá' nu cajaa sti na', cha' ña'a na' ji'ì tyatsi'.

⁶⁰ Li' nacui Jesús ji'ì yu:

—Tya ntsu'u xi xa' la tya'a ñatì mā nu taca xatsi' ji'ì nu cua ngujui; pana nu'u ni, ntsu'u cha' tsaa nu'u lo'o na' cha' chcuì' nu'u cha' tso'o ji'ì ycuì' Ndyosi lo'o ñatì.

⁶¹ Li' nacui chaca nu qui'yu ji'ì Jesús:

—Cusu', lo'o na' nta' tsa'a lo'o nu'u —nacuì yu—, pana ta xi tyempo 'na cha' tsa'a na' salya' na' lo'o ngu' toni'ì 'na.

⁶² Li' nguxacuì Jesús cha' ji'ì nu qui'yu bi':

—Sca ñatì nu nguxana sca cña ni, ná caca tyu'u scua cña bi' ji'ì yu si tya'achu' yu ji'ì; ñi'ya nti' ñatì nu nclya'a yuu, ná ca cula'a tso'o yu yuu si ña'a yu nde chu' yu; la cui' jua'a lo'o caca ycuì' Ndyosi loo ne' cresiya ji'ì cu'mā ñatì chalyuu ni, ná ta Ni cña cua'ni mā cuentya ji'ì ycuì' si nti' mā tya'achu' mā ji'ì Ni.

10

Nda Jesús ji'ì snayala tyii tya'a ngu' ndyaa

¹ Nu lo'o cua nteje tacui cha' bi', li' ngusubi Jesús chaca snayala tyii tya'a ngu' cha' tsaa ngu' nde loo ji'i yu; cuentya tucua tya'a ti ngu' tsaa ngu' lcaa se'i lo'o lcaa quichi su nga'a cha' tsaa yu nti' yu. ² Li' nchcui' yu lo'o ngu' bi':

—Chañi cha' ntsu'u tsa cña re, cha' chcui' na lo'o ñati cha' xñi ngu' cha' nu nchcui' na' —nacui Jesús ji'i ngu' bi'—. Lo'o jua'a, xti ti ngu' nu caca cua'ni cña re; bi' cha' chcui' ma lo'o Sti na', ycu' nu Xu'na cña re, cha' tya ta Ni xi xa' la tya'a ñati nu taca ji'i cua'ni cña re. ³ Yaa clya ma lacua. Su ta na' ji'i ma tsaa ma, ca bi' tyi'i ma laja ñati cuxi ñi'ya si ndi'i xlya' cuañi' laja bo'o tyaala; pana tyi'i ycu' Ni lo'o ma cha' ná sca caca ji'i ma li'. ⁴ Ná cui'ya ma cuiji su tyu'u cñi, ni xa' cuiji, ni caña ná chca'a quiya' ma. Lo'o jua'a ná tyu ma tyiquee' tyucui lo'o ta ma cha' lo'o ñati. ⁵ Nu lo'o tyalaa ma toni'i ji'i sca ñati, li' ndi'ya chcui' ma lo'o ycu' Ndyosi cuentya ji'i ñati nu ndi'i ni'i bi': “Ti ti tyi'i tyiquee ngu' nu ca tyi re”, ñacui ma ji'i ycu' Ndyosi li'. ⁶ Lo'o si chañi cha' nti' ngu' nu ndi'i ni'i bi' cuna la ngu' cha' ji'i ycu' Ndyosi, li' cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i tyiquee ngu' bi'; pana si ná nti' ngu' cuna ngu' cha' bi', nga'aa culacua Ni ji'i ngu' bi' jua'a. ⁷ Tyanu ma toni'i ji'i ngu' tso'o bi', cacu ma co'o ma cua ña'a ca na nu cacu ngu' bi'; sca ñati nu ndyu'ni cña ni, ntsu'u chacuayá ji'i cha' cacu yu tyaja. Pana ná tya'a ma lcua ti toni'i ji'i ngu'. ⁸ Lo'o tyalaa ma sca quichi su tso'o tsa chcu' ñati lo'o ma, cacu ma lcaa na nu ta ngu' ji'i ma, ⁹ cua'ni ma jo'o ji'i ngu' quicha nu ndi'i bi'. Lo'o li' ñacui ma ji'i ngu' bi': “Cua ngulala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i cu'ma”.

¹⁰ Pana lo'o tyalaa ma sca quichi su ná nti' ngu'

cha' chcu' mā cha' jī' ycu' Ndyosi lo'o ngu', hora ti tyu'u mā nde to' calle ti. Li' ñacui mā jī' ngu':
 11 “Scui ya quiya' ya cha' tyalú snii yuu jī' quichi tyi mā nu ngusñi ca'a quiya' ya; jua'a ca cuayá' ti' mā li' cha' xqui'ya cha' cuxi tyiquee mā, bi' cha' tyu'u ya quichi tyi mā tyaa ya. Pana masi cuxi mā, ntsu'u cha' ca cuayá' ti' mā cha' cua ngulala cha' caca ycu' Ndyosi loo ne' cresiya jī' mā”, ñacui mā jī' ngu' quichi bi'. 12 Nchcu' na' cha' bi' lo'o mā juani, cha' nu lo'o tye chalyuu, li' tlyu la cha' ti' caca jī' ngu' quichi bi'; xti la cha' chcube' ngu' jyo'o quichi Sodoma nu cuxi tsa ngua'ni cua sa'ni la.

Quichi su ná ntucúa ñati cña jī' ycu' Ndyosi

13 'iTyana tsa cu'mā ngu' quichi Corazín! Lo'o jua'a, ityana tsa cu'mā ngu' quichi Betsaida! Cua quiña'a tsa cha' tlyu nu cua na'a cu'mā, lo'o ná nguju'u ti' mā tsiya' ti jī' cha' cuxi nu ndyu'ni mā. Cua sa'ni la xña'a tsa ngua ngu' quichi Tiro, lo'o ngu' quichi Sidón; ngu' xa' tsu' ngua ngu' bi'. Pana ná nguui ñi'ya caca tyuju'u ti' ngu' bi' jī' cha' cuxi nu ngua'ni ngu', cha' bilya ña'a ngu' bi' ni sca cha' tlyu ñi'ya nu cua na'a cu'mā ngu' Israel; bi' cha' ná ngua xñi' ti' ngu', ná ndyacu' ngu' late' ngata, ni ná ngusu'ba ngu' jii hique ngu' ñi'ya nu ndu'ni ngu' su nscua jyo'o. 14 Liñi cacha' na' jī' mā cha' caca tso'o la jī' ngu' jyo'o quichi Tiro, lo'o jī' ngu' jyo'o quichi Sidón, nu lo'o tyalaa tsā tlyu lo'o cua'ni cuayá' ycu' Ndyosi jī' ñati chalyuu; lye la xcube' Ni jī' cu'mā li', cha' ná nduna mā tsiya' ti. 15 Lo'o cu'mā ngu' quichi Capernaum ni, nti' mā cha' tso'o tsa caca jī' quichi tyi mā. ¿Ha ná lo'o xcube' Ni jī'?

ma nti' mā? Pana culo'o Ni ji'i mā cha' tyaa mā ca bilyaa.

Tya nchcui' la Jesús lo'o nu snayala tyii tya'a ngu' bi' li':

¹⁶ —Ñati nu cua'a jyaca ji'i cha' nu ta cu'ma lo'o, ñi'ya si ndaca'a jyaca ngu' bi' ji'i cha' nu ta na' lo'o ngu' laca; lo'o ñati nu xlyú cha' hichu' cu'ma, ñi'ya si nxlyú ngu' bi' cha' hichu' na' laca. Lo'o jua'a ñati nu xlyú cha' hichu' na' ni, na nxlyú ngu' cha' bi' hichu' ycu' Ndyosi nu nda jna' lijyaa; jua'a laca cha' —nacui Jesús ji'i ngu'.

Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'.

Cua ngxutyuu ngu' nu ngua'a loo Jesús cña ji'i ñaa ngu'

¹⁷ Ca tiya' la ngxutyuu nu snayala tyii tya'a ngu' ñaa ngu' slo Jesús. Chaa tsa ti' ngu'.

—Cusu' —nacui ngu' ji'i Jesús—, lo'o nu cui'i cuxi ndaquiya' ji'i cña nu ngulo ya ji'i chacuayá' jinu'u —nacui ngu'.

¹⁸ Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'a tu'ni. Lo'o na' na'a na' ji'i Satanás lo'o ndyú yu lo yuu; ñi'ya ndyalú tyi'yu nde lo yuu, jua'a ndyú yu. Ngulo'o ycu' Ndyosi ji'i nu xña'a bi' ca su tlyu su ntucua Ni nde cua, ndyú yu lo yuu li'; bi' cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' ji'i cha' nu nchcui' mā juani. ¹⁹ Lo'o jua'a cua nda na' chacuayá' ji'i cu'ma cha' sta quiya' mā hichu' cuaña, lo'o hichu' chuni'i; chacuayá' jna' cua'a mā chacuaya' ji'i nu xña'a tsiya' ti. Lo'o jua'a ná ca cuxi ji'i mā tsiya' ti, ni sca cha' cuxi ná tyacua ji'i mā li'. ²⁰ Pana ná ntsu'u cha' ca chaa ti' mā cha' ndaquiya' cui'i cuxi bi' ji'i cña nu ngulo mā ji'i, tso'o la ca chaa ti' mā

cha' cua nscua xtañi mā ca su ntucua ycui' Ndyosi nde cua.

Tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús

²¹ Sca hora bi' tso'o tsa ntsu'u tyiquee Jesús xqui'ya cha' ndi'i Xtyi'i ycui' Ndyosi lo'o yu. Bi' cha' nchcui' Jesús lo'o ycui' Ndyosi Sti yu li':

—Sti na', cua'ni chī na' loo ycui' nu'u juani. Nu'u laca ycui' Ni nu laca loo nde cua, jua'a laca nu'u loo nde lo yuu. Cua ngutu'u yacu' ti cha' bi' cuentya ji'i ñati nu ngua tya sa'ni la, cha' ná ca cuayá' ti' ngu' cha' bi' tsiya' ti, masi nchca tsa ji'i ngu'; pana tsa xlya'be hī cha' cua ngulu'u tso'o nu'u cha' bi' ji'i ñati jua'a ti juani, masi ná jlo tso'o ti' ñati bi'. Ndyu'ni tlyu na' jinu'u cha' jua'a ngua ti' ycui' nu'u cha' caca —nacuī Jesús ji'i ycui' Ndyosi.

²² Li' nchcui' yu lo'o ngu' nu ndyaa cuentya ji'i yu bi':

—Cua nda Sti na' lcaa na jna'. Ná tucui jlo ti' cha' laca na' Sñi' ycui' Ni; sca ti ycui' Sti na', bi' nu jlo ti'. Ná tucui jlo ti' tilaca laca ycui' Sti na'; sca ti na', jlo ti' na' tilaca laca Ni. Lo'o jua'a ca jlo ti' xi xa' la ñati nu nti' na' cha' culu'u na' ji'i ngu' tilaca laca ycui' Sti na', ca cuayá' ti' ngu' bi' li'.

²³ Li' ngxutyacui Jesús ca su ndu nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i, ndu ycui' ti ngu' nchcui' yu lo'o ngu' bi' li':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ñati nu ña'a cua ña'a ca cha' tlyu nu cua na'a cu'ma juani. ²⁴ Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā re, cha' quiña'a tsa ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycui' Ndyosi sa'ni la, lo'o jua'a quiña'a rey nu ngua loo sa'ni la, cua ntajatya tsa ngu' bi' ji'i cha' tlyu nu cua na'a mā juani, cha' ña'a

ngu' ji'i nquicha'; cua ntajatya tsa ngu' bi' ji'i cha' nu nduna ma juani, cha' ngua ti' ngu' cuna ngu' nquicha'. Pana ngujuui ngu' li', lo'o bilya ña'a ngu' cha' bi', bilya cuna ngu' cha' bi' tsiya' ti —nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

Sca cha' tso'o nu ngua'ni sca ngu' samaritano

²⁵ Li' ndatu sca mstru cha' jo'ó cha' chcu' cuayá' yu lo'o Jesús. Lo'o li' nchcuane yu ji'i Jesús:

—Mstru —nacui—, ¿ñi'ya cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye tsiya' ti jna'?

²⁶ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o yu:

—¿Ni cña ngulo ycu' Ndyosi ji'na nu nscua lo quityi nu ngua sa'ni? ¿Ñi'ya ndyu'u ta cha' bi' nti' nu'u?

²⁷ Li' nchcu' mstru cha' jo'ó bi':

—Ndi'ya nchcu' cha' cusu' bi' —nacui mstru bi'—, cha' tso'o tsa tyu'u tyiquee na ña'a na ji'i ycu' Ndyosi, jua'a tyucui tyiquee na taquiya' na ji'i ycu' Ni, jua'a cua'ni tlyu na ji'i Ni lo'o lcaa cha' nu ca'ya hique na, jua'a tyucui juersa ji'na cua'ni tlyu na ji'i ycu' Ni. Lo'o jua'a nga'a cha' cua'ni tya'na ti' na ji'i tya'a ñati na, ñi'ya nu nti' na cha' cua'ni tya'na ti' xa' ñati ji'na.

²⁸ Li' nacui Jesús ji'i yu bi':

—Tso'o tsa cha' nu nguxacui nu'u 'na. Si jua'a cua'ni nu'u, caja chalyuu bi' jinu'u li'.

²⁹ Pana nu mstru cha' jo'ó bi' ni, cua nti' yu cha' tyu'u liñi la cha' nu cua nchcu' yu, bi' cha' nacui yu ji'i Jesús:

—¿Tilaca laca tya'a ñati na' lacua?

³⁰ Li' nchcu' Jesús cu'i re cha' xacui cha' ji'i mstru bi':

—Ngutu'u sca ngu' tya'a quichi tyi na nde Jerusalén, ndya'a yu lijya yu tyucui ndyaa nde calacui, nde quichi Jericó. Lo'o li' ndu'u tucua xi tucua sna tya'a ngu' cuaana, nguxlyaá ngu' lcaa na nu lo'o ji'i yu; ngulo ngu' ste' yu, li' ti'í tsa ngujui' ngu' xña'a bi' ji'i yu ña'a cuayá' nu cua cajaa ti yu. Li' nguxtyanu ngu' ji'i yu ña'a ntsiya ti yu. ³¹ La cui' ti tyucui bi' nteje tacui sca sti jo'ó tya'a quichi tyi na. Pana lo'o na'a sti jo'ó bi' ji'i nu quicha bi', li' yala ti nteje tacui chaca tsu' tyucui, ndyaa li'. ³² Lo'o li' ñaa sca xirta, sca ngu' Levi, la cui' tyucui bi'. Ndyaa na'a xi ji'i yu quicha bi'; pana lo'o na'a ji'i, tsa ndyubi ti nteje tacui xirta ndyaa li'. ³³ Lo'o la cui' tyucui bi' ndya'a sca nu qui'yu ngu' Samaria, sca ngu' xa' chalyuu. Lo'o na'a ji'i yu quicha bi', hora ti ngua tya'na ti' ji'i yu. ³⁴ Lo'o li' ndyaa ca su ntsiya yu quicha bi', ngua'ni jo'o ji'i lcaa su quicha ji'i yu bi' lo'o setye, cuati lo'o vino ngua'ni jo'o ji'i yu su quicha bi'. Li' ngüixi late' chu' yu su quicha bi', ngusta ji'i yu quicha bi' hichu' huru ji'i ycui', ndyaa lo'o ji'i yu ca to' tyi sca ñati; ca bi' ña'asi ngu' ji'i nu quicha bi' ngua ti'. ³⁵ Ca chaca tsá lo'o cua tsaa ti nu ngu' samaritano bi', li' ngulo tucua tya'a cñi plata cha' ta ji'i ngu' nu ca ji'i ni' su ntsiya nu quicha bi'. Ndi'ya nacui ji'i ngu' ca tyi: “Ña'asi mā ji'i yu quicha re. Lo'o si tya culiji la mā cñi lo'o yu, lo'o xtyuu na' caa na' slo cu'mā chaca quiya', li' tya na' cñi ji'i mā”, nacui nu samaritano bi'.

Lo'o cua ndye nda Jesús cui re lo'o ngu', li' nchcuane yu ji'i mstru bi':

³⁶ —Tso'o lacua. Nu sna tya'a ñati nu nteje tacui tyucui su ntsiya nu quicha bi' ni, ¿tilaca

nu nguna'asii tso'o la ji'i yu nu ngua quicha bi'?
¿Tilaca laca nu chañi cha' laca tya'a ñati lo'o nu
quicha bi'?

³⁷ —Nu ngua'ni tya'na ti' ji'i yu quicha bi'
—nacui mstru cha' jo'ó bi' ji'i Jesús.

Li' nacui Jesús ji'i mstru bi':

—Yaa nu'u lacua, lo'o la cui' jua'a cua'ni nu'u
lo'o tya'a ñati nu'u.

Nga'a Jesús ca su ndi'i Marta lo'o María

³⁸ Ngusñi Jesús tyucui, ndyaa yu lo'o ngu' tya'a
ndya'a yu. Lo'o li' ndyalaa ngu' sca quichi piti ti su
ndi'i sca nu cuna'a nu naa Marta. Tso'o tsa ntsu'u
tyiquee Marta cha' ndyalaa Jesús slo, cha' nti' tsa
ma' cuna ma' lcaa ña'a cha' nu nda yu. ³⁹ Lo'o jua'a
ntsu'u sca tya'a ngula Marta nu naa María. Hora ti
ndyaca'a nu María bi' cacua ti slo Jesús cha' cuna
cha' nu hcui' yu; ⁴⁰ pana nu Marta bi' ni, quiña'a
tsa cña ntsu'u cha' cua'ni ma'. Li' nchcui' ma' lo'o
Jesús:

—Cusu' —nacui Marta ji'i—, ¿ha ná ndube ti'
nu'u cha' quiña'a tsa cña nguxtyanu María tya'a
na' cha' cua'ni na' ycui' ti na'? Bi' cha' tso'o la si
hcui' nu'u lo'o cho' lacua, cha' caa cho' xtyucua
xi cho' 'na.

⁴¹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'i Marta:

—Marta, Marta, ntsu'u tsa cña jinu'u —nacui
Jesús—. Quiña'a tsa nclyacua ti' nu'u xqui'ya lcaa
cña sube nu ntsu'u jinu'u. ⁴² Pana tya lijyi sca cha'
nu tso'o cua'ni nu'u, sca cha' nu ndulo la; bi' laca
cha' nu cua nti' María cua'ni juani. Cua ndyu'ni
cho' sca cña nu tso'o la, lo'o ná ntsu'u cha' xlyaa
xa' ñati cña bi' ji'i cho'.

11

Ñi'ya nu chcuí' na lo'o ycuí' Ndyosi

¹ Ngua sca tsá nga'a Jesús ndyu'ni tlyu ji'í ycuí' Ndyosi. Lo'o ndye nchcuí' yu lo'o Ni, li' nacuí sca ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í:

—Cusu' —nacuí—, culu'u nu'u ji'í ya ñi'ya caca chcuí' ya lo'o ycuí' Ndyosi, tsa ña'a nu ngulu'u jyo'o Juan ji'í ngu' nu nguta'a lo'o.

² Li' nacuí Jesús ji'í:

—Nu lo'o chcuí' mā lo'o ycuí' Ndyosi, ndi'ya chcuí' mā:

Ndyosi Sti ya nu ntucua nde cua, tacati tsa cha' jinu'u.

Caa nu'u nde chalyuu cha' caca nu'u loo ji'í ya.

Cua nti' ya cha' caca lcaa cha' nu nti' nu'u cha' caca nde chalyuu, ñi'ya nu ndyaca cha' nu nti' nu'u nde cua.

³ Ta nu'u na cacu ya tsá juani.

⁴ Cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'í ya ji'í lcaa cha' cuxi nu ngua'ni ya, cha' jua'a cua ngüi'ya ya cha' clyu ti' ji'í ñati nu ngua'ni cha' cuxi lo'o ya.

Ná ta nu'u chacuayá' cha' cojolaqui cha' cuxi ji'í ya, pana cua'ni lyaá nu'u ji'í ya ya' nu xña'a.

Jua'a ngulu'u Jesús ji'í nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í bi'. ⁵ Li' xa' nchcuí' yu lo'o ngu' bi':

—Nde chcuí' na' sca cha': Sca yu tya'a cu'ma ntsu'u sca tya'a tso'o yu. Lo'o li' sca talya ntsu'u cla'be talya, ndyaa yu toni'í ji'í tya'a tso'o yu cha' ñacuí yu ji'í: “Tyocue, ta xi sna tya'a tyaja jñi' ti na' xi. ⁶ Cua ndyalaa ca ti sca yu tya'a tso'o na' toni'í 'na, lo'o ná ntsu'u tsiya' ti na nu ta na' cha' cacu yu.” ⁷ Lo'o li' nu yu ca tyi nu ntsu'u nde ni'í ji'í

nguxacui cha' ji'i yu: "Ná nta' cha' chcu' cua ña'a ti lo'u. Cua ndyacu' toni'i 'na. Lo'o nu sube 'na, cua ntsiya ngu' lo qui'ña laja' ngu' lo'u. Ná caca tyatu na' cha' ta na' hi", nacui tya'a tso'o yu ji'i yu bi'.
⁸ Ndi'ya nacui na' —nacui Jesús ji'i ngu'—, masi ná ntaja'a tya'a tso'o yu tyatu cha' ta tyaja bi' ji'i yu bi', masi tso'o ti lo'o yu, pana tiya' la ngua ti' tya'a tso'o yu ta cha' bi' ji'i yu, xqui'ya cha' nga'aa nti' cha' xa' tsaa yu xtyu'u yu ji'i chaca quiya'; bi' cha' ndyatu tya'a tso'o yu li', nda lcaa na nu nti' yu bi'.
⁹ Ndi'ya nchcu' na' lo'o mā lacua: Lo'o jña mā sca cha' ji'i ycu' Ndyosi, ta Ni cha' bi' ji'i mā li'; lo'o culana mā ji'i ycu' Ni, quijeloo Ni ji'i mā li'; lo'o tyucui tyiquee mā chcu' mā lo'o ycu' Ni, taquiya' Ni ji'i cha' nu chcu' mā lo'o Ni li'.
¹⁰ Lcaa ñati nu jña sca cha' ji'i ycu' Ndyosi ni, caja cha' bi' ji'i ngu' li'; jua'a lcaa ñati nu culana ji'i ycu' Ni, quijeloo Ni ji'i ngu' li'; la cui' jua'a, lcaa ñati nu tyucui tyiquee chcu' lo'o Ni, taquiya' Ni ji'i cha' nu chcu' ngu' lo'o Ni li'.

¹¹ 'Nu cu'mā ñati chalyuu nu ntsu'u nu sube ji'i mā, ná nda mā sca na cuxi cacu sñi' mā lo'o jña ngu' na cacu ngu'. Ñi'ya nti' si jña ngu' xlyá cacu ngu', ná ta mā sca quee cacu ngu' li'; si jña ngu' cualya cacu ngu', ná ta mā cuaña ji'i ngu' li';
¹² si jña ngu' sca xcube, ná ta mā sca chuni'i cacu ngu' li'.
¹³ Bi' cha' lacua, si jlo ti' mā cha' ta mā na tso'o cacu sñi' mā, masi xña'a tyiquee mā, la cui' jua'a jlo ti' ycu' Ndyosi Sti mā nu ntucua nde cua; lye la cua'ni tya'na ti' Ni ji'i mā, cha' tya ta Ni Xtyi'i ycu' Ni tyanu ne' cresiya ji'i mā si jña mā cha' bi' ji'i Ni.

Ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús

14 Ntsu'u sca nu qui'yu nu ngua cu'u cha' cua ngusñi sca cui'i cuxi ji'i yu, pana ngulo Jesús ji'i cui'i cuxi nu ngusñi ji'i yu, ndyaa bi' li'. Nu lo'o ngutu'u cui'i nu ntsu'u ji'i nu qui'yu cu'u bi', ngua ji'i yu nchcui' yu li'. Ndube tsa ti' ñati lo'o na'a ngu' cha' bi'. 15 Pana ntsu'u ngu' nu nchcui' ndi'ya:

—Nclyo nu qui'yu cua ji'i cui'i cuxi chacuayá' ji'i Beelzebú, nu laca xu'na lcaa lo cui'i cuxi —nacui' ngu'.

16 Lo'o li' xa' la ñati ngua ti' ña'a cuayá' ngu' ji'i Jesús, bi' cha' ngüijña ngu' ji'i Jesús cha' cua'ni yu chaca cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi nu ntucua nde cua. 17 Pana cua ngua ti' Jesús lcaa cha' nu nclyacua ti' ngu', bi' cha' nchcui' yu lo'o ngu' ndi'ya:

—Tye cha' ji'i cua ña'a ca quichi si xcui' cha' cusuu cua'ni ngu' lo'o tya'a ngu', si tsaca latya ngu' tisiya xuu tya'a ngu' lo'o chaca latya ngu'. La cui' jua'a lo'o ngu' tya'a ndi'i ni'i, si ntsu'u cha' cusuu ji'i ngu' lo'o xa' la tya'a ngu', nga'aa caja ñi'ya tyi'i ngu' lo'o tya'a ngu' sca ti ni'i bi'. 18 Bi' cha' ná talo cha' ji'i Satanás si xuu tya'a nu Satanás bi' lo'o msu ji'i ycu'i; tye cha' ji'i nu xña'a yala ti li'. Pana nu na' ni —nacui' Jesús—, cua nacui' mā cha' ngulo na' ji'i cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati chacuayá' ji'i Beelzebú nu laca xu'na cui'i cuxi bi', jua'a nchcui' mā 'na. 19 ¿Ha cha' liñi nchcui' mā lo'o nchcui' mā cha' chacuayá' ji'i Beelzebú nclyo na' ji'i cui'i cuxi? Ná liñi nchcui' mā tsiya' ti, cha' lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i mā nclyo ngu' ji'i cui'i cuxi; chacuayá' ji'i ycu'i Ndyosi nclyo ngu' cui'i bi', nacui' mā. Xqui'ya ngu' bi' caca cuayá' ti' mā lacua; caca cuayá' ti' mā si cha' liñi nchcui' mā, si cha' cuiñi ti nchcui'

ma. ²⁰ Chacuayá' ji'í ycuí' Ndyosi nclyo na' ji'í cui'í cuxi nu ntsu'u ji'í ñati, bi' cha' taca ca cuayá' ti' mā cha' cua ndyalaa tsā cha' caca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya ji'í mā.

²¹ Ñi'ya nti' sca ñati tyaala, ndu yu cua nde toni'í ji'í yu. Cua laca ndi'í maxtyi ji'í yu cacua ti su ndu yu, cha' jua'a ná sca caca ji'í yu'ba nu ntsu'u ji'í yu.

²² Sca ti lo'o caa xa' la ñati nu xña'a la, tyijiloo ngu' bi' ji'í yu li'; xlyaa ngu' lcaa chcuā nu ntsu'u ji'í yu su ndu yu cua, cuaana ngu' yu'ba ji'í yu bi', cha' caja xi ji'í ca ta'a ngu' li'.

²³ Ñati nu ná nti' xñi cha' jna', na nxuu tya'a ngu' bi' lo'o na' li', jua'a ndyu'u cha' bi'. Lo'o jua'a ñati nu ná nxyucua 'na, na ndaca'a ngu' bi' ji'í tya'a ñati ngu' cha' ná xñi ngu' cha' jna' lacua.

Lo'o xtyuu cui'í cuxi chaca quiya'

²⁴ Lo'o xtyanu cui'í cuxi ji'í sca ñati, li' tya'a yu'u cui'í bi' ne' quixi' tyijyu' su ná ntsu'u ñati; tsaa cui'í cuxi bi' tsaana su chca'a cña' cui'í xi. Lo'o ná quije su chca'a cña' cui'í bi' ni, li' ñacui: “Tya'a na' ni, xtyuu na' nde su nguti'í na' clyo”. ²⁵ Lo'o tyalaa cui'í bi' slo ñati bi' chaca quiya', li' ña'a cha' laja ti ndi'í cresiya ji'í ñati bi', si'í na ngua tso'o la yu bi'.

²⁶ Hora ti tsaa cui'í chaca quiya', tsaana ji'í chaca cati tya'a cui'í cuxi nu xña'a la, cha' stu'ba ti xñi lcaa cui'í bi' ji'í ñati bi'; caja su tyi'í cui'í bi' lo'o ñati bi' nti'. Caca cuxi la cha' ji'í ñati bi' li', cha' quiña'a la cui'í xñi ji'í yu li'.

Nu lo'o chañi cha' tso'o ntsu'u tyiquee na

²⁷ Lo'o ndye nchcui' Jesús jua'a, li' nchcui' sca nu cuna'a lo'o Jesús. Laja ñati quiña'a bi' ndu nu cuna'a lo'o nchcui' bi':

—Tso'o tsa ntsu'u tyiquee ma' cusu' xtya'a nu'u nu ngua'ni cala jinu'u, nu nda ndyati' nu'u —nacui' nu cuna'a bi'.

²⁸ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'i:

—Si'i cha' bi' —nacui'—. Tso'o la ntsu'u tyiquee ñati nu cua'a jyaca ji'i lcaa cha' nu nda ycu' Ndyosi lo'o ngu', nu taquiya' ji'i lcaa cha' bi'.

Ngua ti' ñati cuxi ña'a ngu' sca cha' tlyu

²⁹ Tya ndyu'u ti'i la ngu' slo Jesús tsa tlyu ti, li' chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ngu':

—Xña'a tsa ñati chalyuu juani —nacui' Jesús—. Cua nti' ngu' cha' cua'ni na' sca cha' tlyu chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi, cha' ña'a cui'ya ngu' ji'i ñi'ya si laca sca cuxe' ti. Pana ná cua'ni na' jua'a. Nga'a cha' tyi'u ti' mā ñi'ya nu ngua ji'i jyo'o Jonás lo'o nguti'i yu chalyuu tya sa'ni la. ³⁰ Tlyu tsa cha' ngua'ni ycu' Ndyosi lo'o nu Jonás bi' tyucuii, nu lo'o ndyaa yu ca quichi Nínive cha' chcu' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi lo'o ngu' bi'. La cui' jua'a tlyu tsa cha' cua'ni Ni lo'o na' nu lijyaa cha' caca na' ñati —nacui' Jesús—, cha' caja ñi'ya chcu' na' cha' ji'i Ni lo'o ñati chalyuu juani. ³¹ Lo'o jua'a cua laca ntsu'u yabe' ji'i cu'mā ñati chalyuu ca slo ycu' Ndyosi lo'o tye chalyuu xqui'ya cha' cuxi nu ngua'ni mā; li' tyu'u tucua sca jyo'o cusu' nu ngua reina nu ngua loo chalyuu sa'ni la, cha' sta ma' qui'ya ji'i mā slo ycu' Ni. Li' chcu' ma' cusu' bi' ñi'ya ngua lo'o ndyaa ycu' ma' slo jyo'o rey Salomón. Tyijyu' tsa quichi tyi ma' reina bi', pana cua ngujui cha'

ji'i ma' cha' ngua tsa ji'i nu rey Salomón bi', cha' tso'o tsa cuii nda yu lo'o ñati; bi' cha' ndyalaa ma' slo rey bi' li', cha' cuna ma' cuii nu nda rey bi'. Pana cu'ma ni, ná ntaja'a ma cuna ma cha' ji' ycu' Ndyosi, masi tlyu la cña ndyu'ni Ni juani, cha' ndi'i na' chalyuu; xti la cha' ngua ji' jyo'o Salomón tya li'. ³² Lo'o jua'a lo'o ngu' jyo'o quichi Nínive ni, sta ngu' qui'ya ji' cu'ma tsa bi' lo'o cua'ni cuayá ycu' Ni ji' cu'ma. Cua ndyuna ngu' Nínive bi', nu lo'o nchcui' Jonás lo'o ngu' chacuayá ji' ycu' Ndyosi; ngua tyuju'u ti' ngu' bi', nguxtyanu ngu' lcaa cha' cuxi nu ntsu'u ji' ngu' li'. Pana cu'ma ni, ná ntaja'a ma cuna ma cha' nu nda na' lo'o ma, masi tlyu la cña ndyu'ni ycu' Ndyosi juani; xti la cha' ngua lo'o ndyaa jyo'o Jonás ca Nínive tyempo bi'.

Na laca nu ta xee nu tyu'ú ne' cresiya ji'i ñati

³³ 'Ná tucui xtyu'u ji' sca quii' cha' li' su'ba cuatsi' ti ngu' ji'. Ná su'ba cuatsi' ngu' ji' ne' sca caju; masi ca cua ti sta ngu' xee bi' to' candyeru, cha' ta xee lcaa su ndya'a ngu' ni'. ³⁴ Lo'o jua'a cu'ma ni, nda si'yu cloo ma xee cha' tyaca' ña'a ma chalyuu. Nu lo'o tso'o ti si'yu cloo ma, li' taca ña'a ma cha' cua'ni ma lcaa lo cña nu ntsu'u cha' cua'ni ma, taca cua'ni ma xcui' cña tso'o; pana si quicha si'yu cloo ma, ná caca cua'ni ma cña, cha' talya xee ña'a ma li'. ³⁵ Tii ti' ma lacua; cui'ya ma cuentya cha' chañi cha' ntsu'u xee ne' cresiya ji' ma, cha' si'i chalyuu cuxi ntsu'u tyiquee ma. ³⁶ Lo'o lubii ti tyucui ña'a ma, lo'o ná ntsu'u cha' ji' ma tsiya' ti lo'o chalyuu cuxi bi', li' xee ti' ma, ñi'ya si tso'o tsa ntyiji' sca xee tyucui ña'a ma.

Nchcui' Jesús ji'i ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycui' ngu', nti' ngu'

³⁷ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús, li' nchcui' sca ngu' fariseo lo'o cha' tsaa to' tyi yu fariseo bi', cha' cacu ngu' xlyaa. Bi' cha' ndyaa Jesús lo'o yu, li' ndyaa tucua to' mesa ji'i yu. ³⁸ Ndube xi ti' yu fariseo bi', nu lo'o na'a yu cha' ná ndyaati ya' Jesús ñi'ya nu ndu'ni ngu' judío lo'o cua cacu ti ngu' tyaja. ³⁹ Li' nchcui' ycui' nu Xu'na na lo'o yu fariseo bi':

—Cu'ma ngu' fariseo —nacui Jesús—, tso'o tsa ndyaati loo ma, ndyaati hichu' cuaña' ma, ñi'ya nti' ndyaati sca tasa, ndyaati sca ca'ña. Pana nde ne' cresiya ji'i ma ni, xcui' cha' cuxi ntsu'u; nti' ma xlyaa ma na nu ntsu'u ji'i xa' ñati, lya' ti' ma ji'i ñati. ⁴⁰ Tonto tsa cu'ma. ¿Ha si'i sca ti ycui' Ndyosi nu ngüiná tyucui ña'a na, masi nde ne' na, masi nde chu' na? Ngüiná Ni ya' na, lo'o jua'a ña'a Ni lcaa cha' nu ntsu'u ne' cresiya ji'na. ⁴¹ Pana si tyucui tyiquee ma ta ma lcaa cha' tso'o ji'i ma cha' xtyucua ma ji'i ngu' ti'i, li' tucua ycui' Ndyosi cña nu ngua'ni ma cha' lubii cresiya ji'i ma.

⁴² Tya'na tsa cu'ma ngu' fariseo —nacui Jesús—. Tacati tsa ndu'ni ma lo'o ycui' Ndyosi lo'o lcaa na xca ti nu ntsu'u ji'i ma, jua'a lo'o nda ma msta ji'i Ni ne' laa; sa yu'be lcaa quixi' nu tso'o xtyi'i, sa yu'be lcaa quixi' nu nda xtyi'i ji'i scuaa, nda ma cha' bi' ji'i ycui' Ndyosi clyo lo'o ngüi'ya ca ti ma ji'i. Pana ná liñi ndu'ni cuayá' ma ji'i ñati, lo'o jua'a ná ntsu'u tyiquee ma ña'a ma ji'i ycui' Ndyosi tsiya' ti; bi' laca cña nu nga'a cha' cua'ni ma yala la, masi ña'a ti cua'ni ma nu xa' la cña sube bi'.

⁴³ Tya'na tsa cu'ma ngu' fariseo. Ndiya tsa ti' ma tyucua ma lo bancu su tso'o la ne' laa, jua'a ndiya

t̄sa ti' m̄a cha' cua'ni ch̄i ngu' loo m̄a lo'o ndu m̄a lcaya'.

⁴⁴ 'Tya'na tsa cu'm̄a ngu' fariseo, lo'o cu'm̄a ngu' mstru cha' jo'ó, cha' na ndu'ni ti m̄a cha' tacati m̄a. Ñi'ya laca sca cuaá nu ntsiya ne' lo'o jyo'o, su ná sca na nscua ch̄u', ni quee ná nscua, hasta nsta quiya' ngu' ch̄u' bi', cha' ná jlo ti' ngu' cha' cuaá laca; jua'a laca cu'm̄a, cha' na ñilo'o ti m̄a ji'ñi ñati.

⁴⁵ Li' nchcui' sca mstru cha' jo'ó lo'o Jesús:

—Mstru —nacui—, lo'o nchcui' nu'u jua'a, lo'o ji'ñi cuare nsta nu'u qui'ya.

⁴⁶ Nguxacui Jesús cha' ji'ñi yu bi' li':

—Lo'o cu'm̄a ngu' mstru cha' jo'ó, tya'na tsa cu'm̄a. Ti'ñi tsa cña nu nda m̄a cha' cua'ni ñati, ña'a cuayá' ná nchca ji'ñi ngu' tsiya' ti cua'ni ngu' cña bi'. Lo'o cu'm̄a ni, ná nda m̄a xi ya' m̄a ji'ñi ngu' cha' xtyucua m̄a ji'ñi ngu'; ni sca tsu' ya' m̄a, ná xtyucua m̄a ji'ñi ngu'.

⁴⁷ 'Tya'na tsa cu'm̄a, cha' tso'o tsa ni'ñi ndiña m̄a hique cuaá su ntsiya jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'ñi ycu' Ndyosi cua sa'ni la; pana la cui' jyo'o cusu' tya'a m̄a laca nu ndyujui ji'ñi jyo'o cusu' tso'o tyiquee bi'. ⁴⁸ Lo'o jua'a caca cuayá' ti' na cha' sca ti cuayá' cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee m̄a lo'o jyo'o cusu' tya'a m̄a; na cua ndyujui jyo'o cusu' bi' ji'ñi ñati nu ngua'ni cña ji'ñi ycu' Ndyosi cua sa'ni la, lo'o juani cu'm̄a laca nu ndiña m̄a ni'ñi hique cuaá su ntsiya ngu' jyo'o nu ngua tu'ba ji'ñi ycu' Ndyosi bi'.

⁴⁹ 'Tii tsa ycu' Ndyosi, bi' cha' ndi'ya nchcui' Ni tya sa'ni la: “Tya culo na' cña ji'ñi ngu' cha' c̄a ngu' slo ñati chalyuu. Chcui' ngu' bi' cha' li'ñi lo'o xa' ñati cuentya 'na. Lo'o li' cujuui ñati

chalyuu ji'i tyuu tya'a ngu' bi', jua'a cua'ni lya' ti' ñati ji'i xa' la ngu' bi'", nacui quityi ji'i ycu' Ndyosi bi'. ⁵⁰ Pana xcube' ycu' Ndyosi ji'i ñati nu ndi'i chalyuu re juani, xqui'ya cha' ndyujuii ngu' ji'i lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi tya sa'ni la, tya lo'o ngüiñá Ni chalyuu tya clyo la; ⁵¹ tya lo'o ngujuii jyo'o Abel, ña'a cuayá' nu ngujuii jyo'o Zacarías, ndyujuii tsa ngu' ji'i ñati ji'i ycu' Ni. Lo'o nu Zacarías bi' ni, cla'be ne' laa ndu yu; sca la'a ti ntucua mesa su ndyaqui msta, chaca la'a nscua ni'i nu tacati tsa ji'i ycu' Ndyosi, cla'be laja bi' ndyujuii ngu' ji'i yu. Chañi cha' nu nchcui' na' lo'o mā, cha' xcube' ycu' Ni ji'i cu'mā ñati chalyuu juani, xqui'ya cha' ngujuii ngu' bi' cua sa'ni la.

⁵² 'Tya'na tsa cu'mā, mstru cha' jo'ó. Cua nqui-jeloo ji'i mā ñi'ya nu ca tsa'a mā lcaa lo cha' nquicha', pana ná ntaja'a ycu' ca mā ca tsa'a mā cha' bi' tsiya' ti; jua'a ndacu' mā cha' ji'i xa' ñati nu lo'o ngua ti' ngu' ca tsa'a ngu'.

⁵³ Nu lo'o ndye nchcui' Jesús cha' bi', li' nguxana ngu' mstru cha' jo'ó bi', lo'o ngu' fariseo bi', ngux-lyú ngu' cha' hichu' ycu' Jesús. Cuxi tsa tyiquee ngu' bi', bi' cha' quiña'a tsa cha' tucui nchcuane ngu' ji'i Jesús li'. ⁵⁴ Ngua ti' ngu' bi' cuna ngu' sca cha' cuxi si tyu'u tsaa tu'ba Jesús, cha' li' caja ñi'ya nu sta ngu' bi' qui'ya ji'i yu.

12

Nhcui' Jesús ji'i ñati nu tucua cha' ntsu'u tyiquee

¹ Cua ndyu'u ti'i tyuu tsa mil tya'a ñati slo Jesús li'. Tachaa tsa ndi'i ngu' bi', ña'a cuayá' nu nsatá

quiya' ngu' ji'i tya'a ngu'. Laja li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Tii ti' mā ji'i cña nu ndyu'ni ngu' fariseo, nu ngu' nu tacati tsa ndu'ni ycu' ca ngu', nti' ngu'.
² Tiya' la quijeloo ji'i ñati lcaa cha' nu ntsu'u yacu' ti juani; jua'a tiya' la caja ñi'ya nu ca cuayá' la ti' ñati lcaa cha' nu ndyaca cuaana ti juani. ³ Lcaa cha' nu cua nda mā lo'o ngu' toni'i ti ji'i ngu', ca nde loo la cuna lcaa ñati cha' bi'; lcaa cha' nu cua nchcui' cuaana ti mā lo'o ngu', masi nga'a ya' ni'i su ndi'i mā, ca nde loo la cuii tsa cañi xi'ya ngu' cha' bi' tyucui ña'a lquichi.

Nde cha' nu chañi cha' cutsii na ji'i

⁴ Tya'a tso'o na' laca cu'mā, bi' cha' chcu' na' cha' re lo'o mā, cha' ná cutsii mā ji'i ñati chalyuu nu caca cuju'i ji'na, cha' nu nga'aa caca cua'ni ngu' xa' la cha' cuxi ji'na ca tiya' la, nu lo'o cua nguju'i na. ⁵ Cacha' na' ji'i mā juani, ti ji'i nu chañi cha' nga'a cha' cutsii mā ji'i: ycu' Ndyosi ni, cutsii mā ji'i Ni. Nu lo'o qui'ya Ni cresiya ji'i ñati, li' ntsu'u chacuayá' ji'i Ni cha' culo Ni cña ji'i cresiya ji'i ngu' cha' tsaa ca bilyaa, si nti' Ni. Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani: tso'o la si cutsii mā ji'i ycu' Ndyosi lacua.

⁶ Cua jlo ti' mā cha' tsa'ña tsa nga'a quiñi sube nu nduju'i' ngu', hasta ca'yu tya'a quiñi sube caja ji'i mā chu' tucua paxu ti; pana ycu' Ndyosi ni, ña'asii Ni ji'i lcaa na'ni sube bi'. ⁷ Lo'o jua'a cu'mā, nda Ni cuentya ji'i scaa mā, cua jlo ti' Ni ni lcua tya'a quicha' hique scaa mā; bi' cha' ná cutsii mā, cha' quiña'a tsa ntsu'u loo cu'mā ca slo ycu' Ndyosi. Ná

stu'ba ntsu'u loo quiñi sube lo'o mā tsiya' ti, masi lo'o quiña'a tsa bi'.

Ñati nu ná ntsij chcu' cha' liñi ji'i Jesús, masi slo xa' ñati

⁸ 'Ndi'ya nchcu' na' lo'o mā juani: lo'o ná ca tyuju'u ti' mā chcu' mā slo xa' ñati chalyuu cha' laca mā ñati 'na, la cui' jua'a na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, ná ca tyuju'u ti' na' chcu' na' cha' laca mā ñati 'na; chcu' na' jua'a ca su tyi'i na' lo'o xca ji'i ycu' Ndyosi nde cua. ⁹ Pana si ntsu'u sca mā nu chcu' lo'o xa' ñati cha' ná ntsu'u cha' ji'i tsiya' ti lo'o na', la cui' jua'a na', tacu' na' cha' ji'i ñati bi' slo xca ji'i ycu' Ndyosi nde cua.

¹⁰ 'Cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i ñati nu chcu' cha' cuxi jna' nu lijyaa cha' caca na' ñati; pana ñati nu chcu' cha' cuxi ji'i cña nu ndu'ni Xtyi'i ycu' Ndyosi, nga'aa cua'ni clyu ti' Ni ji'i ñati bi'.

¹¹ 'Cu'mā nu laca mā ñati 'na ni, ná cutsji mā nu lo'o chcu' cuayá' ngu' lo'o mā ne' laa, masi nu lo'o cua'ni cuayá' ngu' ji'i mā slo ngu' nu laca cña. Ná culacua tsa ti' mā ñi'ya caca cha' nu chcu' mā lo'o ngu' bi', cha' clyaá mā ji'i ngu'; ¹² Xtyi'i ycu' Ndyosi culu'u ji'i mā ñi'ya nu chcu' mā lo'o ngu' lo'o tyalaa tyempo bi'.

Nu culiya' tonto

¹³ Nga'a sca nu qui'yu laja ñati quiña'a. Nguxana yu nchcu' yu lo'o Jesús li':

—Cusu' —nacu' yu—, cuacha' clya nu'u ji'i yu tya'a na' cha' tya'be cha' culiya' nu ngxu'tyanu sti ya ji'i ya lo'o yu.

¹⁴ Li' ngxu'acu' Jesús cha' ji'i yu bi':

—Si'i cña 'na laca cua, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i mā; si'i cña 'na laca bi', cha' sa'be na' cha' culiya' nu tyacua ji'i scaa mā.

¹⁵ Lo'o li' chaca cha' nchcui' Jesús lo'o ñatī nu nga'a slo:

—Tii ti' mā tyi'i mā chalyuu. Ná tyacui tsa ti' mā ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ñatī nu lo'o ndi'i mā nde chalyuu; ná caja chalyuu chañi ca ji'na xqui'ya cha' culiya' na, ni si'i xqui'ya cha' ntsu'u quiña'a tsa cha' tso'o ji'na.

¹⁶ Lo'o li' nda Jesús cuii re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca yu culiya'. Tso'o tsa yuu nu ntsu'u ji'i yu, quiña'a tsa ltya ngujui ji'i yu li'. ¹⁷ Lo'o li' nguxana nu culiya' bi', ngulacua ti' yu ndi'ya: “¿Na ca cua'ni na' ni? Ná tyu'u scua su tyuco'o ltya 'na. ¹⁸ Ndi'ya cua'ni na' lacua: tso'o la cuityi' na' lcaa ja'ba 'na cha' tya' xa' ni'i tlyu la. Ca bi' xco'o na' ltya 'na, lo'o jua'a lcaa lo yu'ba 'na. ¹⁹ Li' chaa ti' na' ñacui na': Tso'o tsa chalyuu nu ngujui 'na juani. Quiña'a tsa cha' tso'o cua ntsu'u co'o 'na, nu tyu'u scua tyuu yija 'na. Juani lasa ti' tyi'i na' chalyuu; ntsu'u tsa na cacu na' nde loo la ni, masi co'o na' lcui, masi tya'a na' pasiya.” ²⁰ Li' nchcui' ycui' Ndyosi lo'o yu: “Tonto tsa nclyacua ti' nu'u. Talya ndyi ti' cajaa nu'u”, nacui Ni ji'i nu culiya' bi'. “¿Ti ji'i tyanu lcaa cha' tso'o nu cua nguxco'o ca ti' nu'u, cha' caja jinu'u nguicha'?” nacui Ni ji'i nu culiya' bi'. ²¹ Jua'a caca ji'i ñatī nu xcui' cha' caca culiya' ycui' ti' ngu' ndya'a tyiquee ngu', pana ná ndube ti' ngu' si caca ngu' ñatī tso'o cuentya ji'i ycui' Ndyosi.

Ña'asii ycui' Ndyosi ji'i sñi' Ni nu ndi'i lo yuu chalyuu

²² Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Ndi'ya cha' chcui' na' lo'o mā juani: Ná quiña'a tsa cha' culacua ti' mā na laca nu lyiji ji'i mā cha' cacu mā su ndi'i mā chalyuu, ni ná culacua tsa ti' mā cha' ji'i ste' mā. ²³ Cuayá' cha' lu'ú ti na, masi si'i quiña'a tsa na cacu na; cuayá' tsa si tso'o ti ti' na, masi si'i tso'o tsa ña'a ste' na. ²⁴ Culacua xi ti' mā ñi'ya laca ji'i na'ni nu naa cuitya'; ná ntyaa ni' nscua', ná ndu'ni ni' clacua, ná ntsu'u ni'i ji'i ni', ni ná ndiñá ni' ja'ba su xco'o ni' na cacu ni'; pana nda Ni na cacu ni' jua'a ti. Lo'o cu'mā ni, quiña'a la ntsu'u loo cu'mā que cuitya' bi' cuentya ji'i ycu'i Ndyosi. ²⁵ Nga'aa caca caluu la mā ni sa cla'be metro cua la, masi quiña'a tsa cha' culacua ti' mā; ²⁶ masi cha' xca ti laca bi', ná nchca cua'ni mā ji'i tsiya' ti. Lo'o jua'a ná ntsu'u cha' culacua ti' mā ji'i sca cha' nu cua tonu la.

²⁷ 'Ña'a mā xi queé nu ntsu'u laja quixi' jua. Tso'o tsa nda bi' queé, masi ná ndu'ni bi' cña, masi ná nchca ji'i bi' cua'ni cha' caja late' cacu'. Ndi'ya ñacu'i na' ji'i mā cuentya ji'i jyo'o Salomón: culiya' tsa jyo'o bi', tso'o tsa ña'a ste' yu; pana ná stu'ba ña'a ste' yu lo'o queé jua, cha' nu queé jua ni, tso'o la ña'a bi'. ²⁸ La cui' jua'a lo'o quii nu ndi'i ne' quixi' jua juani, ndyaluu quii bi' tso'o ti; pana chaca tsa, li' nga'aa tyaca' cha' cua ndyaqui. Ycu'i Ndyosi ndu'ni cha' tso'o tsa ña'a quii; jua'a cu'mā ni, chañi cha' ta ycu'i Ni late' cacu' mā, masi xti tsa cha' jlya ti' mā ji'i Ni. ²⁹ Bi' cha' juani, nga'aa quiña'a tsa cha' culacua ti' mā: “¿Na ca cacu na juani? ¿Na ca co'o na juani?” Si'i na xcui' tya'a lube

mā tsaana mā ji'i cha' bi', ³⁰ cha' xcui' jua'a nclacua ti' lcaa ñati chalyuu nu ndi'i jua'a ti. Pana cu'mā ni, ná cube ti' mā, jlo ti' ycui' Sti mā ñi'ya caca caja lcaa na nu lyiji cha' tyiji yu'u ji'i mā chalyuu. ³¹ Si'i xcui' cuentya ji'i ycui' ca ti mā culacua ti' mā. Ndi'ya cua'ni mā: taquiya' mā ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycui' Ni, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'i mā su ndi'i mā nde chalyuu; jua'a ta Ni lcaa na nu lyiji xi ji'i mā li'.

Lcaa na nu ntsu'u ji'na tya na ji'i ycui' Ndyosi

³² 'Ná cutsii cu'mā. Ñati 'na laca mā, masi xti ti ngu' tya'a mā, cu'mā nu laca mā taju ñati ji'i ycui' Ndyosi; cua ngujui chalyuu tso'o ji'i mā cha' ycui' Ndyosi Sti na laca loo ji'i mā, cha' jua'a nti' ycui' Ni. ³³ Ná cube ti' mā, cujui' mā na nu ntsu'u ji'i mā cha' ta mā cñi ji'i ngu' ti'i. Lo'o jua'a nga'aa casu cuiji su ntsu'u cñi ji'i mā, nga'aa tye na nu nguxco'o mā ca slo ycui' Ndyosi nu ntucua nde cua; ca bi' nga'aa caca tyucuaana ngu' cñi bi', nga'aa caca cacu cuixu' ji'i. ³⁴ Cua ña'a ca cha' nu tyaca'a la ji'i mā chalyuu, tyanu cresiya ji'i mā ca su ntsu'u cha' bi', masi sca cha' tso'o nu ndyu'u co'o ji'i mā nde chalyuu, masi cha' tso'o nu cua nchco'o Ni cuentya ji'i mā ca su ntucua ycui' Ni.

Tii ti' na tyi'i na chalyuu

³⁵⁻³⁶ 'Tii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu cha' caca cua'ni yala mā, ñi'ya lo'o ndu'ni yala ngu' msu nu ndi'i na'asii ni'i ji'i ngu'. Talya laca lo'o cua ndyaa xu'na ni'i bi' ta'a su caja clyo'o ngu'. Tya tii msu bi', tya lacu' ngu' ste' ngu', ña'a ti ntsu'u xee ni'i bi' su ndyanu ngu' msu to' tyi xu'na ngu'; tya tii ngu' cha' ntajatya ngu' ji'i xu'na ngu', ni jacua' tyalaa ycui'

xu'na bi'. Lo'o tyalaa ycuí, cujuí'í ya' yu toni'í nde liya', yala ti saala msu bi' toni'í ji'í li'. ³⁷ Tso'o tsa caca ji'í msu bi', si tya tii ngu' nu lo'o tyalaa xu'na ngu' cha' cua'ni clya ngu' cña ji'í xu'na ngu'. Cha' liñi ta na' lo'o mā, cha' ndi'ya ñacui xu'na ni'í bi' ji'í ngu' msu ji'í: “Cua'a clya mā to' mesa”. Li' cua'ni cña ti' ycuí' xu'na ngu' cha' xacu ji'í ngu'. ³⁸ Tso'o tsa caca ji'í ngu' bi' si tya tii ngu', masi talya tsa tyalaa ycuí' nu laca loo bi', masi tyeje tacui cla'be talya tyalaa yu.

³⁹ Nda mā cuentya ñi'ya nu cua'ni sca xu'na ni'í, si jlo ti' yu ni hora tyalaa sca yu cuaana ni'í; cua'a yu toni'í, cha' ná ta yu chacuayá' cuaana ngu' na nu ntsu'u ni'í. ⁴⁰ Lo'o jua'a cu'mā ni, tii ti ti' tyi'í mā chalyuu; tyāa na' nu cua nda Ni 'na lijyāa cha' caca na' ñati, ná tyiquee' tyāa na' sca hora nu ná culacua ti' mā cha' cāa na'.

Nu msu nu ndaquiya' tso'o ji'í xu'na yu

⁴¹ —Cusu' —nacui Pedro ji'í Jesús li'—, ¿ha lo'o cuare ti nda nu'ū cuji bi'? ¿Ha ná tso'o la si cuna lcaa ñati cha' bi', nti' nu'ū? —nacui Pedro.

⁴² Li' nguxacui Jesús cha' ji'í yu:

—¿Ha ntsu'u cu'mā nu tyucui tyiquee mā ntaja'a mā cua'ni mā cña 'na? Ndi'ya cua'ni mā lacua: sca msu nu tso'o ni, ta xu'na yu cña ji'í yu cha' caca yu loo ne' ni'í ji'í xu'na yu; culo xu'na yu cña ji'í yu cha' xacu yu ji'í lcaa ngu' nu ndi'í ni'í bi'. ⁴³ Tso'o tsa ntsu'u tyiquee msu bi' lo'o cāa xu'na yu chaca quiya', si chañi cha' ndyu'ni yu cña nu cua ngulo xu'na yu ji'í yu. ⁴⁴ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā juani, cha' tlyu la cña ta xu'na yu ji'í msu bi' li', ña'a cuayá' caca yu loo ji'í lcaa cña nu ntsu'u ji'í xu'na

yu bi'. ⁴⁵ Pana sca msu nu ná ndube ti' ji'i cña nu ngulo xu'na yu ji'i yu, hora ti ca'ya sca cha' cuxi hique yu: "Tiya' tsa cãa xu'na na'", culacua ti' yu. Li' xana yu bi' cua'ni xña'a yu; cua'ni tyaala yu ji'i tya'a msu yu, masi cuna'a, masi qui'yu ngu'. Tso'o tsa cacu yu scuaa, tsa cu' ti co'o yu lcui, tsa cu' ti tya'a yu cu'bi yu. ⁴⁶ Lo'o li' tsiya' ca tyu'u tucua xu'na yu sca tsã lo'o ná tii yu. Ná jlo ti' yu ni hora tyu'u tucua ycu' nu xu'na yu chaca quiya', la cui' ti ná jlya ti' yu si tyalaa xu'na yu tsã bi'. Li' ti' tsa xcube' xu'na yu ji'i yu xña'a bi'. Stu'ba ti tsaa yu ca bilyaa cha' chcube' yu lo'o ñati nu ná ndaquiya' ji'i ycu' Ndyosi tsiya' ti.

⁴⁷ Lo'o jlo ti' msu bi' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, lo'o li' ná yala ti' yu cha' cua'ni yu cña bi', xcube' xu'na yu ji'i yu li'; ti' tsa quiji'i xu'na yu ji'i yu. ⁴⁸ Pana chaca msu nu ná ngua cuayá' ti' ni cña ngulo xu'na yu ji'i yu, xti la cha' chcube' yu bi' li'; jo'o la xi quiji'i xu'na yu ji'i yu, masi ndacui cha' chcube' lye yu xqui'ya cña nu ná ngua'ni yu bi'. Nu lo'o ta ycu' Ndyosi tyuu lo cha' ji'na, jua'a tyuu lo cña ndu'ni cha' cua'ni na cuentya ji'i Ni; la cui' ti cha' lo'o xtyanu ñati quiña'a tsa cña ji'na, li' ndu'ni cha' cua'ni na quiña'a la cña cuentya ji'i ngu' bi'.

Xuu tya'a ñati chalyuu xqui'ya Jesús

⁴⁹ Cua lijya na' nde chalyuu cha' cua'a na' quii' su ndi'i ñati, pana tso'o la nti' na' si cua laca ndyaqui quii' bi'. ⁵⁰ Cua xana ti sca cha' tlyu, cua tyatí ti na' sca cña, ñi'ya laca lo'o cua ntyucuatya ngu' 'na; bi' cha' lye tsa nclyacua ti' na' juani: ¿Ni jacua' xcua se'i cña bi'? ⁵¹ ¿Ha xcu' ti ti tyi'i ñati chalyuu xqui'ya cha' cua lijya na' lo yuu, nti' ma?

Si'i. Ná nchca tyi'i t̃i ti ñati chalyuu, cha' na xũu tya'a ngu' nti' ngu'. ⁵² Ndi'ya caca juani: su ntsu'u ca'yu tya'a ñati tya'a ndi'i sca ti ni'i, li' xana sna tya'a ngu' nu ná ngusñi ngu' cha' jna', xũu tya'a ngu' bi' lo'o nu tucua tya'a ngu' nu ngusñi cha' jna'; masi ntsu'u tucua tya'a ngu' nu ná ngusñi cha' jna' lo'o sna tya'a ngu' nu ngusñi cha' bi', la cui' ti xũu tya'a ngu' xqui'ya na' —nacui Jesús—. ⁵³ Xũu tya'a sca ñati lo'o sñi' qui'yu yu, jua'a xũu tya'a sca yu qui'yu lo'o sti yu; xũu tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' cuna'a, jua'a xũu tya'a sca cuna'a cuañi' lo'o xtya'a; xũu tya'a sca ma' cusu' lo'o sñi' xii, jua'a xũu tya'a sca cuxii lo'o xtya'a laa cho' xqui'ya na' —nacui Jesús.

Ná nchca ca tii ngu' na laca nu lijya nde loo la

⁵⁴ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o ñati, nu lo'o ndi'i ngu' slo:

—Nu cu'ma ni, ntsu'u quiya' ña'a mā ndyatu coo nde su ndyaa cuichaa, lo'o li' ñacui mā: “Tyo ca'ya”. Chañi cha' ji'i mā, ca'ya tyo tu'ni. ⁵⁵ Lo'o xana tyucua cui'i lijya nde calacui, li' ñacui mā: “Cua xana caca tyique' juani”. Lo'o chañi, jua'a caca li'. ⁵⁶ ¡Cuiñi tsa cu'ma! Nchca ji'i mā ña'a mā sca na nu ndyaca nde chalyuu, masi sca na nu ndyaca nde cua; cua nslo mā ji'i cha' bi'. ¿Ni cha' laca ná nchca ca tii mā tsiya' ti na ca ndyaca jna' nde chalyuu juani? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Tso'o la xquiñi cly na cha' ji'na lo'o tya'a cusuu na

⁵⁷ ¿Ni cha' laca ná nchca quiñi tso'o cha' ji'i mā lo'o tya'a mā? ⁵⁸ Ndi'ya tso'o la cua'ni mā, si ntsu'u cha' tsaa lo'o sca ñati ji'i mā slo bese cha' sta yu

qui'ya ji'i mā: cua'ni cña ti' mā cha' xquiñi mā cha' ji'i mā lo'o yu laja lo'o tya ndyaa ti' mā tyucuui. Pana si ná cua'ni mā jua'a, li' tya bese ji'i mā ya' policia. Lo'o ngu' bi' ni, su'ba ngu' ji'i mā ne' chcuā li'. ⁵⁹ Cha' liñi nchcui' na' lo'o mā, cha' nga'aa tyu'u mā tsiya' ti' ña'a cuayá' nu ta mā lcaa ca centavo nu ndijña ñati bi' ji'i mā.

13

Nga'a cha' culochu' na ji'i cha' cuxi nu ndyu'ni na

¹ La cui' tyempo bi' ndi'i xi ñati ca su ndu Jesús. Ndacha' ngu' bi' ji'i yu li', ñi'ya ngua lo'o ndyujuii gobernador Pilato ji'i tyuu tya'a ngu' Galilea. Laja lo'o ndyu'ni tacati nu ngu' Galilea bi' ne' laa, nu lo'o ndyujuii ngu' na'ni nu caca msta ji'i ycu'i Ndyosi, li' ndyujuii sendaru nu ji'i nu Pilato bi' ji'i ngu' bi', nacui ngu'. ² Nchcui' Jesús lo'o ngu' li':

—¿Ha xqui'ya cha' xña'a tsa ngu' Galilea, bi' cha' ndyujuii Pilato ji'i ngu', nti' mā? Ná xña'a lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'ya nu ndu'ni tya'a quichi tyi ngu', ³ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'a cu'ma ni, si ná ca tyuju'u ti' mā ji'i lcaa cha' cuxi nu ndyu'ni mā, cha' culochu' mā cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa mā li' —nacui Jesús ji'i ngu'—. ⁴ Lo'o nu xa' taju ti'ñu xna tya'a ñati bi' ni, ngujuii ngu' bi' ca to' hitya Siloé lo'o nclyú ni' cua bi' hichu' ngu' li'. ¿Ha xqui'ya cha' xña'a tsa ngu' ngua jua'a nti' cu'ma? Ná xña'a lye ngu' bi'. Na ngua'ni ti ngu' ñi'ya nu ndu'ni tya'a ngu' quichi Jerusalén, ⁵ si'i na cuxi la ngua'ni ngu' bi'. Lo'o jua'a cu'ma ni, si ná ca tyuju'u ti' mā ji'i lcaa cha'

cuxi nu ndyu'ni mā, cha' culochu' mā cha' bi', la cui' ti cha' nscua cha' cajaa cu'mā.

Yaca quityi nu ná nda si'yu tsiya' ti

⁶ Li' ndacha' Jesús cha' re ji'i ngu':

—Ndi'i sca lo ñati nu ntsu'u sca yaca quityi nu tso'o tsa ji'i, yaca nu nda si'yu tyacala'; ndu yaca bi' laja su ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi. Tiya' la li' ndyaa na'a yu ji'i yaca quityi bi' si ntsu'u si'yu lo. Ni sca si'yu ná nga'a lo, ná sca na ngujui ji'i yu tsiya' ti. ⁷ Bi' cha' nacui ycu' yu ji'i nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi': “Ndacui sna yija ñaa na', yaa na'a na' si ntsu'u si'yu lo yaca quityi re, lo'o ná ngujui 'na tsiya' ti. Xi'yu ji'i, culo ji'i tsiya' ti, cha' na ndu laja ti yaca re; tso'o la si xa' la na cataa na lo yuu re”, nacui nu ca ji'i yuu bi'. ⁸ Li' nguxacui nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' cha' ji'i xu'na yu: “Xtyanu nu'u ji'i yaca re chaca tya yija, cusu”, nacui yu. “Xtyi' na' yuu su ntucua suu yaca re, su'ba na' quiña'a xi yuu cataa suu. ⁹ Ná tyiquee' si tyaja'a si'yu, tyu'u jua'a li'; pana si ná tyu'u tsiya' ti, si'yu nu'u ji'i li'.”

Sca tsā ta'a ngua'ni Jesús jo'o ji'i sca nu cuna'a nu nchcu' tyucui

¹⁰ Ngua sca tsā ta'a lo'o ndi'i Jesús ne' laa nclyu'u yu ji'i ñati. ¹¹ Ndacua nga'a sca nu cuna'a nu ngusñi cui' cuxi ji'i. Xqui'ya cui' bi' ngua quicha ma' ti'ñu xna yija; cua nchcu' hichu' ma' tsiya' ti, ña'a cuayá' nu nga'aa ngua ji'i ma' xquiñi ji'i ycu' ma'. ¹² Lo'o na'a Jesús ji'i ma' cusu' bi', li' nchcui' yu lo'o ma':

—Cua ndyaca tso'o nu'u juani, nga'aa tyacua quicha jua jinu'u chaca quiya' —nacui yu ji'i ma' cusu' bi'.

13 Lo'o li' ngusta ya' Jesús hichu' ma'. Hora ti ngüñi tyucu' hichu' ma'. Li' nacu' ma' cha' tlyu tsa cña ndu'ni ycu' Ndyosi. 14 Pana nu qui'yu nu laca loo ne' laa bi' ni, ngunasi' tsa yu bi', cha' ngua'ni Jesús jo'o ji'i ngu' tsä ta'a.

—Scuá tsä tso'o cha' cua'ni na cña —nacu' nu laca loo bi'—, bi' tsä tso'o cha' tyaa mā cha' caca jo'o ji'i mā; nga'aa cā mā tsä ta'a li' —nacu'.

15 —Cuiñi tsa nu'u —nacu' Jesús ji'i nu laca loo ne' laa bi' li'—. Lcaa cu'mā lo'o tya'a mā nsatī' mā toro ji'i mā, masi huru ji'i mā, cha' tsaa lo'o mā ji'i ni' cha' co'o ni' hitya, masi tsä ta'a —nacu' yu—.

16 Lo'o jua'a nu cuna'a re nu la cui' tya'a ñatī ji'i jyo'o Abraham ni, cua ti'ñu xna yija nguta'a ma' ndatsaa Satanás ji'i ma'. ¿Ha ná tso'o nti' mā si cua'ni lyaá na' ji'i ma', masi tsä ta'a? —nacu' Jesús.

17 Nguju'u tsa ti' ngu' tya'a cusuu Jesús cha' nguxacu' yu cha' ji'i nu laca loo bi' jua'a. Pana tso'o tsa ntsu'u tyiquee nu xa' la ñatī nu ndu ca bi', cha' na'a ngu' lcaa cña tonu nu ngua'ni Jesús.

Cuii ji'i si'yu cuxee

18 Li' xa' ngulu'u Jesús sca cha' ji'i ngu':

—Chaca cha' chcu' na' lo'o mā juani, cha' caca cuayá' ti' mā ñi'ya caca lo'o laca ycu' Ni loo ne' cresiya ji'i mā: 19 Laca cha' bi' ñi'ya nti' sca ti si'yu cuxee, nu ndyaa lo'o sca ñatī ji'i ndyataa yu ji'i ne' lo'o ji'i yu. Lo'o li', lo'o cua ndyaluu la, sca yaca tonu tsa laca bi'. Li' nguxana ndyalaa quiñi cha' cuiñá ni' xlyatī laja stā yaca bi', cha' tso'o tsa tonu yaca bi'.

Cuii ji'i scuq tiye'

20 Chaca quiya' nda Jesús sca cuii lo'o ngu':

—Chaca cha' chcuí' na' lo'o mā ñi'ya caca lo'o laca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya ji'í mā —nacuí—.

²¹ Laca cha' bi' ñi'ya laca sca ycu' scua tiye' nu ngusu'ba sca nu cuna'a lo sna tya'a sca' catyá xlyá, nguixa' li', cha' tsa tlyu ti tyacuí scua bi'.

Nu toni'í chubi ti

²² Tyucuí su ndyaa Jesús lo'o ngu' ca Jerusalén, ndya'a ngu' nde tyuu tya'a quichí tonu; lo'o jua'a tyuu tya'a quichí sube ndya'a ngu', cha' chcuí' yu cha' ji'í ycuí' Ndyosi lo'o ngu' quichí bi'. ²³ Laja li' nchcuane sca ñati ji'í yu:

—¿Ha xti ti ñati nu cua'ni lyaá Ni ji'í lo'o cua tye ti chalyuu, cusu'? —nacuí.

Nguxacuí Jesús cha' ji'í ñati bi' li':

²⁴ —Chubi tsa toni'í su tyatí mā ca bi', bi' cha' cua'ni yala mā cha' quije tyucuí ji'í mā nu tyalaa ca toni'í bi'. Ndi'ya ñacuí na' ji'í mā: Ntsu'u quiña'a tsa ñati nu cua nchcuí' cha' cua tyatí ti ngu' toni'í bi', pana na ndu'ni ti ngu' jua'a; ná nchca quije ji'í ngu' tsiya' ti ñi'ya caca nu tyatí ngu' toni'í bi'.

²⁵ Li' tyatu xu'na ni'í bi', cha' tacuí yu toni'í bi'. Lo'o tyalaa cu'ma, li' xana mā cujuí'í ya' mā toni'í bi', chcuí' mā lo'o: “Xaala mā toni'í, cusu’”. Li' ñacuí yu ji'í mā: “Ná jlo ti' na' ti ñati laca cu'ma”.

²⁶ Lo'o li' xacuí mā cha' ji'í: “Cusu', cua ndyacu ya tyaja lo'o nu'u, cua ndyi'o ya hitya lo'o nu'u. Cua ndyaa nu'u ngulu'u nu'u ji'í tya'a quichí tyi ya”, ñacuí mā. ²⁷ Chaca quiya' chcuí' yu lo'o mā li': “Ná jlo ti' na' tsiya' ti, ti ñati laca cu'ma. Tyaa clya mā tso'o la; nga'aa nti' na' ña'a na' ji'í mā, cha' ñati cuxi laca mā.” ²⁸ Xi'ya tsa mā li', cacu la'ya mā cha' lye tsa ñasi' mā. Ca xñi'í tsa ti' mā lo'o

ña'a mā su ndi'i quiña'a tsa ñati slo ycu' Ndyosi ca lo'o tye chalyuu; masi jyo'o Abraham, masi jyo'o Isaac, masi jyo'o Jacob, masi lcaa jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la, ña'a mā ji'i ngu' ndi'i ngu' ca bi'. Lo'o cu'ma ni, xtyanu Ni ji'i mā nde liya'. ²⁹ Lcaa quichi chalyuu ntsu'u ngu' nu tyaa ngu' cacu ngu' lo'o ycu' Ndyosi, nu lo'o caca Ni loo lo'o tye chalyuu; nde su ntyucua cuichaa tyu'u ngu' tyaa ngu', jua'a tyu'u ngu' nde su ndyaa cuichaa, lo'o nde tyá tyu'u ngu', lo'o nde calacui tyu'u ngu', tyaa lcaa ngu' ca su tlyu su ntucua ycu' Ni. ³⁰ Lo'o li' nde loo la caca xi ngu' nu tyu'u tucua su cua tye ti cha'; jua'a nde chu' la tyanu xi ngu' nu ndu'u tucua clyo.

Ntsu'u tsa tyiquee Jesús ña'a ji'i ngu' quichi Jerusalén

³¹ La cui' tyempo bi' lijya xi tya'a ngu' fariseo cha' chcu' lo'o Jesús:

—Tyaa clya nu'u juani —nacui ngu' ji'i—. Tyu'u nu'u su ndi'i nu'u re, yaa nu'u tyi'i chaca se'i, cha' cua nti' rey Herodes cjuui jinu'u.

³² Nchcu' Jesús lo'o ngu' bi' li':

—Yaa cacha' mā cha' re ji'i nu cusu' tyaala bi': “Tsā juani lo'o tsā quee tya tyi'i na' xi chalyuu re cha' culo na' cui'i cuxi nu ntsu'u ji'i ñati, cha' cua'ni na' cha' tyaca tso'o xa' la ngu' quicha. Cuati tsā nu nchca tyuna, li' tye cña nu nda ycu' Ndyosi Sti na' cha' cua'ni na'.” Jua'a ñacui mā ji'i nu cusu' bi'.

³³ Tya'a na' re juani. Tya quiña'a xi tyucui lyiji su tya'a na' juani, jua'a la quee, jua'a tsā nu nchca tyuna li'. Ycu' cu'ma jlo ti' mā cha' nde quichi Jerusalén ndyijii lcaa ngu' nu laca tu'ba ji'i ycu'

Ndyosi —nacui Jesús jì'ì ngu' fariseo bi'—. Bi' cha' tsa'a na' ca quichì bi' cha' cajaa na', si jua'a laca na' tu'ba jì'ì ycuì' Ndyosi nti' mā —nacui Jesús li'—.

³⁴ Tya'na tsa cu'mā ngu' Jerusalén, cha' tucui tsa cha' nu ntsu'u jì'ì mā. Tya sa'ni ndujui mā jì'ì ngu' nu laca tu'ba jì'ì ycuì' Ndyosi, ngujui' mā quee jì'ì ñatì nu ngua'a lo Ni cña jì'ì. Tyu tsa quiya' ngua ti' na' cha' cua'ni tyaca'a na' jì'ì mā, cha' ná ca cuxi jì'ì mā; ñi'ya nti' sca su'u nu nxuti' jì'ì sñi' ne' lu'be ni', jua'a nti' na' cua'ni na' lo'o mā, pana ná nda mā chacuayá' 'na tsiya' ti. ³⁵ Bi' cha' xñi' ti' tyanu quichì tyi mā juani. Nga'aa ña'a mā 'na ña'a cuayá' nu tyalaa tyempo nu chcuì' mā cha' 'na: “Tso'o tsa ndyu'ni ycuì' Ndyosi xqui'ya yu nu lijya chacuayá' jì'ì ycuì' nu Xu'na na”, ñacuì mā li'.

14

Ngua'ni Jesús jo'o jì'ì sca nu qui'yu nu nchcube' tsa quicha quii jì'ì

¹ Sca tsā nu ndi' cña' ngu' ndyaa Jesús ndyacu yu xlyaa to' tyi xu'na ngu' fariseo. Lo'o xa' ngu' fariseo ni, na'a tsa ngu' jì'ì Jesús li'. ² Nde loo Jesús nga'a sca nu qui'yu nu nchcube' quicha quii jì'ì. ³ Li' nchcuane Jesús jì'ì ngu' mstru cha' jo'ó lo'o jì'ì ngu' fariseo bi':

—¿Ha ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o jì'ì sca nu quicha tsā ta'a, nti' mā? —nacui Jesús jì'ì ngu' bi'—. ¿Ha ná ntsu'u chacuayá' cha' cua'ni na jo'o jì'ì ngu' li'?

⁴ Pana nga'aa nchcuì' ngu' bi' tsiya' ti. Li' ntejeya' Jesús jì'ì nu quicha bi', ngua'ni cha' ndyaca tso'o yu. Lo'o li' nchcuì' lo'o yu bi':

—Tyaa nu'u to' tyi —nacui Jesús ji'i yu.

⁵ Li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' fariseo bi' chaca quiya':

—¿Ñi'ya nti' cu'ma? ¿Ñi'ya cua'ni ma si tyú sca huru ji'i ma, si tyú sca toro ne' tyuu tsa nu ndi'i cña' ngu'? ¿Ha si'i hora ti tsaa ma culo ma ji'i ni', masi tsa ta'a tlyu laca?

⁶ Lo'o ná ngujui ñi'ya nu xacui' ngu' cha' ji'i Jesús tsiya' ti li'.

Ñati nu tsaa tyi'i lo'o ngu' ta'a nu caja clyo'o ngu'

⁷ Li' na'a Jesús cha' ngulana tsa ngu' fariseo bi' yaca xlya cha' tyucua ngu' su tso'o la nu nde que mesa. Bi' cha' nda Jesús cuii re ji'i ngu' bi' li':

⁸ —Nu lo'o tsaa ma su ndyaca ta'a caja clyo'o ngu', ná tyaca'a ma su tlyu su tyucua ngu' nu laca loo. ¿Ñi'ya cua'ni ma si tyalaa xa' ñati nu cua tlyu la cha' ntsu'u ji'i que cu'ma? ⁹ Lo'o li' nu ñati nu ndyu'ni ta'a nu cua nchcui' lo'o ma tya clyo cha' caa ma ni, ná tyiquee' chcui' yu lo'o ma ndi'ya: “Ta ma su ntucua ma ji'i nu cusu' cua”, ñacui yu. Lo'o li' ca tyuju'u tsa ti' ma, tsaa ma tyaca'a ma ca su ná ntsu'u yaca xlya, ca bi' tyaca'a ma tsiya' ti li'. ¹⁰ Si'i xcui' na clyana ma su tso'o tyaca'a ma lacua. Nu lo'o tsaa ma sca ta'a, yaa ma tyucua ma sca la'a ti su taca tyucua cua ña'a ca ñati. Lo'o li' caa nu laca loo ji'i ta'a cha' chcui' yu lo'o ma: “Cusu'”, ñacui yu ji'i ma, “cuaa nu'u cha' tyucua xi ca su tso'o la re”. Jua'a caca chi la loo ycui' cu'ma laja ñati quiña'a nu ntucua to' mesa li'. ¹¹ Cua ña'a ca ñati nu nti' cha' tlyu la cha' laca ji'i ycui', bi' laca nu ca tyuju'u ti' ca tiya' la; lo'o nu ñati nu xti ti cha' ntsu'u tyiquee

ycui' yu, xtyucua ycu' Ndyosi ji'i yu bi' li', cha' caca tlyu la tyiquee yu ca tiya' la.

¹² Li' ndi'ya nacui Jesús ji'i nu ñati nu cua nchcui' lo'o cha' caa tyi'i ta'a ca slo yu:

—Nu lo'o chcu' mā lo'o ngu' cha' caa ngu' cacu ngu' xlyaa lo'o mā, si'i lo'o tya'a tso'o ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o tya'a ngula ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o tya'a tyijyu' ti mā chcu' mā, ni si'i lo'o ngu' culiya' ti nu ntucua tyi cacua ti slo mā chcu' mā li'. Stu'ba ti cua'ni ngu' bi' lo'o mā ca tiya' la, nu lo'o ntsu'u sca ta'a ji'i ngu'; ñi'ya nu ngua'ni mā lo'o ngu', jua'a cua'ni ngu' bi' lo'o mā li'. ¹³ Pana si'i jua'a cua'ni mā; nu lo'o cua'ni mā sca ta'a, li' xuti'i mā ji'i ngu' ti'i, lo'o ji'i ngu' quicha, lo'o ji'i ngu' nu cu' quiya', lo'o ji'i ngu' cuityi' cha' cacu ngu' lo'o mā. ¹⁴ Li' tso'o tsa tyi'i mā chalyuu si jua'a cua'ni mā, cha' nu ngu' quicha bi' ni, ná caja ñi'ya nu tya ngu' cha' tso'o ji'i mā. Pana tiya' la caja cha' tso'o ji'i mā, nu lo'o tyu'ú mā chaca quiya' lo'o lcaa ngu' jyo'o nu ngua tso'o cresiya ji'i ngu' cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o tya nguti'i ngu' chalyuu.

Cuii ji'i sca ta'a tlyu nu ngua'ni ngu'

¹⁵ Tya ndi'i ngu' to' mesa, ngua'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nda Jesús lo'o ngu'. Li' nguxacui sca yu tya'a ntucua ngu' cha' ji'i Jesús:

—Tso'o tsa caca ji'i ñati nu cacu scuaa ca su laca ycu' Ndyosi loo —nacui yu bi'.

¹⁶ Li' nguxacui Jesús sca cuii ji'i yu, cha' ca cuayá' ti' ngu' ñi'ya caca ji'i ñati chalyuu lo'o caa ycu' Ndyosi cha' caca Ni loo.

—Sca nu qui'yu ngua'ni sca ta'a, nda yu sca sii cha' cacu ngu' —nacui Jesús ji'i ngu'—. Cua

nchcui' yu lo'o quiña'a tsa ñati cha' tyi'i ngu' ta'a.
 17 Nu lo'o cua ndyalaa hora caca sii, li' ngulo yu
 cña ji'i msu ji'i cha' tsaa chcui' lo'o ngu' ndi'ya:
 “Cua laca ngua tso'o scuaa nu caca sii ji'i ma, nacui
 xu'na na”. 18 Li' lcaa ngu' nu cua nchcui' yu lo'o
 tya tsubi' la cha' caa ngu' ta'a bi', nguxana ngu'
 ndijña ngu' cha' clyu ti' ji'i yu. Ndi'ya nacui tsaca
 ngu': “Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na caa na'
 slo nu'u juani. Ntsu'u cha' tsa'a tsaa na'a na' sca
 se'i su ngüi'ya ca ti na' yuu, bi' cha' nti' na' cha'
 cua'ni clyu ti' nu'u 'na.” 19 Lo'o li' nacui chaca
 yu: “Na ngüi'ya ca ti na' ca'yu latya toro masu;
 bi' cha' tsa'a cua'ni cuayá' na' lo'o ni', si cua caca
 cua'ni ni' cña. Cua'ni clyu ti' nu'u jna', ná caca 'na
 caa na' slo nu'u juani.” 20 Li' nacui chaca yu: “Na
 ngujui clyo'o ca ti na', bi' cha' ná ntsu'u chacuayá'
 caa na' slo nu'u juani”. 21 Lo'o ndyalaa msu slo
 xu'na chaca quiya', li' lcaa cha' nu nacui ngu' ji'i
 ndacha' ji'i xu'na. Lye tsa ngunasi' xu'na ni'i bi' li'.
 Lo'o li' nacui yu ji'i msu bi': “Yaa clyu nu'u lquichi
 chaca quiya' cha' chcui' nu'u lo'o ngu' nu ntsu'u
 nde calle jua, cha' caa ngu' ta'a slo na'. Chcui'
 nu'u lo'o ngu' ti'i, lo'o ngu' quicha, lo'o ngu' nu
 cu' quiya', lo'o ngu' cuityi', lo'o lcaa ngu' quicha;
 li' tyaa lo'o ji'i lcaa ngu' bi' ca nde”, nacui xu'na
 msu bi'. 22 Ca tiya' la li' nacui nu msu bi' ji'i xu'na:
 “Cusu”, nacui, “cua ngua'ni na' lcaa cña nu ngulo
 nu'u 'na, lo'o ña'a ti tya ntsu'u la se'i su tyi'i ngu'
 ta'a re.” 23 Li' nacui ycu' nu xu'na msu bi': “Yaa
 nu'u nde calle, lcaa tyucui, cua'ni nu'u juersa lo'o
 ngu' cha' tyaa ngu' ne' ni'i 'na, cha' cha'a ni'i re 'na
 tyi'i ñati. 24 Ndi'ya cha' ta na' lo'o nu'u, cha' ni tsaca

ngu' nu cua nchcui' na' lo'o tya clyo la, nga'aa cacu ngu' bi' s̄i re 'na tsiya' ti", nacui xu'na ni' bi'.

Cua ndye cui nu nda Jesús lo'o ngu' li'.

Tlyu tsa cña caca lo'o xñi na cha' ji' Jesús

²⁵ Quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o Jesús, lo'o li' nchcui' yu lo'o ngu' chaca quiya':

²⁶ —¿Ha nti' mā tya'a mā lo'o na'? Ná caca ji' mā xñi mā cha' jna' si lye la ntsu'u tyiquee mā ji' sti mā, masi ji' xtya'a mā, masi ji' clyo'o mā, masi ji' sñi' mā, masi ji' tya'a ngula mā masi qui'yu masi cuna'a; masi lye la ntsu'u tyiquee mā ji' ycu' ca ti mā cha' ña'as̄i mā ji' ycu' ca mā, ná taca caca mā ñati jna' jua'a. ²⁷ Si ná tyaja'a mā xñi mā tyucui nu culu'u na' ji' mā, ná caca mā ñati jna' li'; ntsu'u cha' xñi mā tyucui bi', masi cujuu ñati ji' mā xqui'ya cha' jna'. ²⁸ Si ntsu'u cu'mā nu nti' mā cuiñá mā sca ni' tlyu, ¿ha ná culacua ti' mā clyo ni tsa lo cñi cua'nijo'o ji' mā cha' tyu'u scua cña bi'? Clyo culo mā cuentya ni tsa lo cñi cua'nijo'o ji' mā, cha' ña'a mā si tyu'u scua cñi ji' mā ña'a cuayá' nu xcua se' cña bi'. ²⁹ Si cuiñá mā quiya' ni', lo'o ca tiya' la ná caca cua'ni tye mā ni' bi', xtyí lo'o ti ngu' ji' mā li'. Lcaa ñati, nu lo'o ña'a ngu' cña bi', li' xana chcu' ngu'; xtyí lo'o ngu' ji' xu'na cña bi' li': ³⁰ “Nu ñati jua ngua ti' cuiñá yu sca ni' tlyu, pana ná ngua ji' yu sta se' yu cña bi'”, ñacui ngu'.

³¹ 'Ñi'ya nti' sca rey nu nti' xu tya'a lo'o chaca rey. ¿Ha ná culo yu cuentya clyo si tyu'u scua ti mil tya'a ti sendaru, cha' tyijiloo ji' chaca rey nu lo'o calaa mil tya'a sendaru lijya cusu? ³² Lo'o si jlo ti' cha' ná caca ji' rey bi', nu lo'o tya tyijyu' lijya nu chaca rey bi', li' hora ti ta yu ji' ñati cha' tsaa ngu'

slo nu chaca rey bi', cha' ca ti cha' cusu bi' hora ca ti. Jua'a cua'ni rey bi' —nacuǐ Jesús—. ³³ Lo'o jua'a cua' ña'a ca cu'ma nu lye la ntsu'u tyiquee ma ji'i lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma, ná taca caca ma ñati jna' li'.

Cha' ji'i teje' nu ná tso'o tsiya' ti

³⁴ 'Tso'o tsa teje'; pana si tye cha' cñi' nu ntsu'u ji'i, nga'aa caja ñi'ya nu cua'nijo'o teje' bi' ji'i ngu' li'. ³⁵ Ná tso'o tsiya' ti, ni cha' salú na ji'i lo yuu cha' xtyucua ji'i yuu, ná tso'o; masi quixa' na ji'i lo'o yuu cataa, ná tso'o tsiya' ti, bi' cha' nga'a cha' xcuāa na ji'i —nacuǐ Jesús—. Cua'a jyaca tso'o ma ji'i cha' nu nda na' lo'o ma, si tyaja'a ma cuna ma —nacuǐ Jesús ji'i ngu'.

15

Cuii ji'i sca xlya' nu cua nguna' ji'i ngu'

¹ Lcaa nu msu ji'i ngu' xa' tsu' nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu' bi' ni, ñaa ngu' slo Jesús cha' cuna ngu' ni cha' nda yu; jua'a xa' la ngu' cuxi, ñaa ngu' slo Jesús li'. ² Bi' cha' nguxana ngu' fariseo, lo'o jua'a ngu' mstru cha' jo'ó, ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús:

—Ndiya ti' yu re cua'ni tya'a yu lo'o ngu' cuxi jua. Stu'ba ti ndacu yu tyaja lo'o ngu' cuxi —nacuǐ ngu' bi'.

³ Li' nda Jesús sca cuii lo'o ngu':

⁴ —Nu cu'ma ni, si ntsu'u sca siyento tya'a xlya' ji'i ma, lo'o li' nguna' tsaca ji'i ma —nacuǐ Jesús—, ¿ha ná xtyanu ma ji'i nu quiña'a la tya'a xlya' nu ndyanu taju ti su tso'o ti ndi'i ni' ne' quixi'? Lo'o li' tsaa ma tsaana ma ji'i xlya' nu nguna' bi' ji'i ma

ña'a cuayá' nu quije bi' ji'i mā. ⁵ Nu lo'o cua nquije xlya' bi' ji'i mā, tso'o tsa caca tyiquee mā li'. Hora ti sta mā ji'i ni' tyijya scu mā, ⁶ tyaa lo'o mā ji'i toni'i. Lo'o cua ndyalaa mā to' tyi mā, li' xuti'i mā ji'i lcaa tya'a tso'o mā lo'o ji'i tya'a nga'a ti mā, cha' ñacui mā ji'i ngu' ndi'ya: “Ca chaa ti' mā lo'o ya juani cha' cua nquije xlya' nu cua nguna' ji'i ya”. ⁷ Ndi'ya ñacui na' ji'i mā: ca chaa tsa ti' ycu' Ndyosi lo'o ñati ji'i Ni ca su ntucua ycu' Ni —nacui Jesús ji'i ngu' fariseo li'—, ca chaa ti' ngu' bi' masi sca ti ñati chalyuu ca tyuju'u ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i, culochu' yu ji'i cha' cuxi bi' li'. Ná ntsu'u cha' culacua ti' Ni cuentya ji'i nu jacuayala tyii ntucua caa tya'a ñati tso'o nu ná ntsu'u cha' cuxi ji'i ngu', nti' ngu'.

Cuii ji'i sca cñi nu cua nguna' ji'i ngu'

⁸ Nda Jesús chaca cuii lo'o ngu' li':

—¿Ñi'ya cua'ni sca nu cuna'a nu ntsu'u tii tya'a cñi plata ji'i? Si nguna' sca cñi plata bi' ji'i, ¿ñi'ya cua'ni li'? Nti' na' cha' cua'a ma' xi quii' cha' culaja tso'o ni'i bi', ña'a cuayá' nu quije cñi bi' ji'i. ⁹ Lo'o cua nquije cñi bi' ji'i, li' xuti'i nu cuna'a bi' ji'i lcaa tya'a tso'o lo'o ji'i lcaa tya'a nga'a cacua ti, cha' cacha' ji'i ngu' ndi'ya: “Ca chaa ti' mā lo'o na' juani, cha' cua nquije cñi nu nguna' bi' jna’”. ¹⁰ Chaa ti' nu cuna'a bi', cha' cua nquije cñi ji'i; la cui' jua'a ca slo ycu' Ndyosi, chaa tsa ti' ycu' Ni lo'o ñati ji'i Ni nde cua, masi sca ti ñati chalyuu ca tyuju'u ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i, culochu' yu ji'i cha' cuxi bi' li'.

Sca nu qui'yu cuañi' nu ntucuna' ycu' ca ti yu chalyuu ji'i

11 Nda Jesús chaca cuii lo'o ngu' li':

—Ntsu'u sca nu cusu' nu ntsu'u tucua tya'a sñi' qui'yu ji'i yu. 12 Lo'o nu cuañi' la ni, nacui yu ji'i sti yu: “Sti na'”, nacui, “xtyanu clya nu'u lcaa cha' tso'o nu nga'a cha' tyacua jna'”. Lo'o li' hora ti ndacha sti yu cha' tso'o nu ntsu'u ji'i tyucuaa sñi'. 13 Cua xtyi tyempo ndyaca, li' ndyujui' nu qui'yu tya cuañi' la lcaa cha' tso'o nu nda sti yu ji'i. Lo'o ngujui cñi ndyi'ya yu, ndyaa yu tyijyu' li'. Ca chaca tsu' su ndyalaa yu, li' xcui' na ngua'ni ñu'u ti yu chalyuu ji'i yu; nguliji ñu'u ti yu cñi bi' ji'i yu. 14 Pana nu lo'o cua ndye cñi ji'i yu nguliji yu, li' ngua sca jbi'ña tlyu ca loyuu su ndya'a yu; ná ntsu'u na cacu yu, lye tsa ntyute' yu li'. 15 La cui' quichi su ntsu'u yu bi' ndyaa yu ne' xña ji'i sca ñati; ngulo nu ñati bi' cña ji'i yu, li' ndyaa yu ne' sca lo'o ji'i ñati bi' su ntsu'u cube' ji'i, cha' xacu yu ji'i cube' bi' ji'i ngu'. 16 Lo'o li' ngua ti' yu si tyaala' la ji'i yu lo'o cacu yu si'yu quixi' tya'a nu ndacu cube', cha' ná tucui nda na cacu yu, lo'o jua'a ntyute' tsa yu li'. 17 Hasta li' ngulacua tso'o ti' yu: “¿Ni lcua tya'a msu ntsu'u to' tyi sti na' ndyu'ni cña? Ná ndyiji jbi'ña ji'i ngu' bi', hasta ntyucua na ndyacu ji'i ngu'. Lo'o na' ni, nga'a na' ca nde ndyiji jbi'ña 'na cha' nga'aa ndyiji na cacu na'. 18 Tso'o la tya'a na' nde to' tyi sti na' cha' chcu' na' lo'o: Sti na', ñacui na' ji'i, cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycu' Ndyosi lo'o cuentya jinu'u, cha' nguta'a yu'u ti na'. 19 Nga'aa ntsu'u cha' ñacui nu'u cha' sñi' nu'u laca na'; tso'o la masi ñi'ya nu ndu'ni nu'u lo'o msu jinu'u, jua'a ti cua'ni nu'u lo'o na'.” Jua'a ngulacua ti' yu cha' chcu' yu lo'o sti yu. 20 Li' ngutu'u yu ndyaa yu tyucuii cha' ñaa yu nde to' tyi

sti yu.

'Tya tyijyu' ñaa yu lo'o na'a sti yu ji'i yu. Hora ti ndyaa sti yu ndyacia tya'a lo'o yu; ngüityi sti yu ji'i yu li', nchcuicha' sti yu ji'i yu cha' ngua tya'na ti' sti yu ji'i yu. ²¹ Li' nacuï yu ji'i sti yu: "Sti na", nacuï yu, "cua ntsu'u tsa qui'ya hichu' na' cuentya ji'i ycuï' Ndyosi lo'o jua'a cuentya jinu'u. Nga'aa ntsu'u cha' ñacuï nu'u cha' sñi' nu'u laca na'." ²² Li' nacuï ycuï' nu cusu' ji'i msu: "Yaa clya mā culo mā late' nu tso'o la cha' xacu' mā ji'i yu re. Sta mā sca cui' sne ya' yu, su'ba mā caña quiya' yu. ²³ Lo'o li' tsa squi'ya mā chqueru nu taa la cha' cujuui mā ji'i cha' cacu na. Cua'ni na sca ta'a, ²⁴ cha' ngua ti' na cha' cua ngujuui sñi' na' re, lo'o juani xa' ndyu'u tucua yu; cua nguna' yu ngua ti' na', lo'o xa' ndyalaa yu." Hora ti nguxana ngua'ni ngu' sca ta'a li'.

²⁵ 'Jua'a ndyaca cha' lo'o ndyalaa sñi' nu cua cusu' la, ndyalaa yu ndyaa yu cña. Cua tyalaa ti yu toni'i ji'i yu, lo'o ndyuna yu ncly'a'á ngu' musca, cha' cua laca ndyaca jii lo'o ndyalaa yu. ²⁶ Li' ngusi'ya yu ji'i sca yu cuañi', nchcuane yu ji'i: "¿Na laca ndyaca jua?" ²⁷ Li' nguxacuï nu yu cuañi' bi' ji'i yu: "Yu tya'a nu'u nu ndya'a yu'u, cua xa' ndyalaa yu bi' juani", nacuï. "Bi' cha' nacuï sti nu'u cha' cujuui ya chqueru nu tso'o la ña'a bi', cha' tso'o tsa nti' sti nu'u cha' cua ndyalaa yu tso'o ti." ²⁸ Ngunasi' tsa sñi' nu cua cusu' la bi' li'. Lo'o na'a sti yu cha' ná ntaja'a yu tyaa yu ca toni'i, li' ndyaa sti yu cha' chcuï' lo'o yu. ²⁹ Li' nacuï yu ji'i sti yu: "Jlo ti' nu'u ni cua lcu'a yija ndi'i na' ndyu'ni na' cña jinu'u, lo'o ni sca quiya' ná ngua'ni xña'a na' lo'o nu'u; lcaa cña nu ngulo nu'u 'na, ngua'ni na' ji'i.

Pana ni sca quiya' ná nda nu'ṽ masi sca chivo piti ti jna' cha' cua'ni na' ta'a lo'o tya'a tso'o na'. ³⁰ Nu juani chaca quiya' ndyalaa sñi' nu'ṽ nu ndye cñi jinu'ṽ nguliji ñu'ṽ ti yu lo'o sa'a yu. Lo'o ndyalaa yu bi', hora ti ndyujuii mā chqueru taa cha' caca ta'a ji'i", nacui sñi' nu cua cusu' la. ³¹ Li' nacui nu cusu' sti yu ji'i yu: "Chañi cha' lcaa tsā ndi'i nu'ṽ lo'o na'. Lo'o jua'a lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jna', na jinu'ṽ laca lcaa cha' bi'. ³² Pana juani, tso'o la cha' cua'ni na sca ta'a cha' ndyalaa tya'a nu'ṽ chaca quiya'. Ngua ti' na cha' cua ngujuui yu, pana xa' ndyu'u tucua yu chaca quiya'; cua nguna' yu ngua ti' na, pana ndyalaa yu chaca quiya'. Bi' cha' ndyu'ni na sca jii juani, cha' chaa tsa ti' na."

16

Sca msu laca loo nu tajua' ti ngua'ni, masi cuxi ti tyiquee yu

¹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Ntsu'u sca nu culiya', lo'o jua'a cua ntsu'u sca ñati nu laca loo ji'i msu ji'i yu culiya' bi'. Lo'o li' ndacha' ngu' ji'i nu culiya' bi', cha' cua tye ti cha' tso'o nu ntsu'u ji'i yu, cha' nguliji ñu'ṽ ti msu nu laca loo ji'i cha' tso'o bi'. ² Li' ngusi'ya xu'na ji'i msu nu laca loo bi', cha' xcuane ji'i msu bi': "¿Ni cha' ta laca nu nchcui' ngu' lo'o na' cha' jinu'ṽ?", nacui yu. "¿Ni cña ndyu'ni nu'ṽ nu cua nchcui' ngu' lo'o na'? Tya nu'ṽ cuentya jna' juani, cuacha' clya nu'ṽ cha' jna', ña'a cha' nu cua ngua'ni nu'ṽ. Nga'aa caca nu'ṽ loo ji'i msu 'na juani." ³ Quiña'a tsa ngulacua ti' msu nu laca loo bi' li': "¿Na laca

cua'ni na' juani, si nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'? Nga'aa jlo ti' na' ñi'ya cua'ni na' li'. Ná qué na' cha' cua'ni na' cña lo yuu; lo'o si tsa'a jña na' msta, la cui' ti jua'a ca tyuju'u tsa ti' na' li'.
⁴ Pana cua jlo ti' na' ñi'ya nu cua'ni na' cha' caja su tyi'i na' toni'i ji'i ñati, nu lo'o nga'aa ta xu'na na' cña nu cua'ni na'." Jua'a ngulacua ti' msu bi', cha' cuxi ti tyiquee yu. ⁵ Li' ngusi'ya yu ji'i lcaa ñati nu ndacui ji'i xu'na yu, nchcuane yu ji'i ngu' li': "¿Ni tsa lo ta ndacui nu'u ji'i xu'na na'?" nacui yu ji'i tsaca ngu'. ⁶ "Sca mil tya'a litro setye ndacui na' ji'i", nacui ngu' bi' li'. Hora ti nacui msu nu laca loo bi' ji'i ngu' bi': "Nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u. Cua'a clya nu'u re cha' cuiña chaca quityi, nu ñacui cha' ca'yu siyento ti litro setye ndacui nu'u ji'i nu cusu' bi'", nacui msu bi' ji'i.
⁷ Li' nchcuane yu ji'i chaca ngu': "Nu'u ni, ¿ni tsa lo ndacui ji'i xu'na na'?" "Sca siyento tya'a cuju'i nscua' trigo", nacui ngu' bi' li'. "Haa", nacui yu, "nde nscua quityi nu nscua cuentya jinu'u", nacui nu msu bi'. "Cua'a clya nu'u ca nde cha' scua chaca quityi nu ñacui cha' jacuayala tya'a cuju'i ti, tsa bi' ti ndacui ji'i nu cusu'." ⁸ Tiya' la ngua cuayá' ti' ycui' nu laca xu'na yu ñi'ya nu ndyu'ni yu. "Tajua' tsa ndyu'ni msu nu laca loo bi' 'na laja lo'o ndyu'ni yu cña", nacui nu cusu' culiya' bi'.

Lo'o li' tya nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—Lo'o cu'ma ni, nu nti' tsa ma taquiya' ma ji'i lcaa cha' nu nchcui' ycui' Ndyosi —nacui—, taca ca tsa'a ma xi lo'o ña'a ma ñi'ya nu ndu'ni xa' la ñati chalyuu lo'o tya'a ngu', masi cuxi ti ngu'.

⁹ Ndi'ya chcui' na' lo'o ma lacua: Tso'o ti cua'ni ma lo'o lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'i ma nde cha-

lyuu; xtyucua mā jī'ī xa' ñatī lo'o cha' tso'o nu ntsu'u jī'ī mā ña'a cuayá' tye chalyuu jī'ī mā, cha' jua'a caja tya'a tso'o mā nde chalyuu. Lo'o li' ta ycuī' Ndyosi su tyī'ī mā slo Ni, su ná nga'a cha' tye chalyuu jī'ī mā li'.

¹⁰ 'Ñatī nu tso'o tsa ngua'ni lyiji sca cña piti ti, jua'a tso'o tsa cua'ni ngu' bi', masi sca cña nu cua tlyu la; pana ñatī nu ñilo'o jī'ī xu'na ngu' lo'o cua'ni ngu' sca cña piti ti, ná tyiquee' ná caca cua'ni ngu' bi' sca cña nu cua tlyu la. ¹¹ Si ná nchca cña'asīj mā sca cha' tso'o nu ntsu'u jī'ī mā nde chalyuu, ni ná ta ycuī' Ndyosi sca cña tso'o la cha' cua'ni mā cuentya jī'ī ycuī' Ni. ¹² Lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jī'ī mā chalyuu, na nda ycuī' Ndyosi cha' bi' jña ti mā; si ná cua'ni tso'o ti mā lo'o cha' bi', ¿ñi'ya cua'ni mā lo'o cha' tso'o nu nda Ni cha' tyanu ne' cresiya jī'ī mā?

¹³ 'Sca msu ni, ná caca cua'ni yu cña jī'ī tucua tya'a xu'na yu sca tyempo ti; jī'ī sca ti xu'na yu taca cua'ni yu cña. Ná tyiquee' ti'í ti' yu ña'a yu jī'ī tsaca ñatī li', cuati jī'ī chaca ñatī bi' tso'o ntsu'u tyiquee yu ña'a yu jī'ī; hasta tso'o la cua'ni yu cña jī'ī ñatī bi', pana jī'ī tsaca ñatī bi', lasa la cua'ni yu cña jī'ī. Ná caca xñi na cha' jī'ī ycuī' Ndyosi nu Xu'na na si ntsu'u tsa tyiquee na ña'a na jī'ī cñi, cha' ñi'ya si laca chaca xu'na na, jua'a laca cñi bi' li'.

¹⁴ Pana ntsu'u tsa tyiquee ngu' fariseo cha' jī'ī cñi, bi' cha' lo'o ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús, ngustí lo'o ti ngu' jī'ī yu. ¹⁵ Li' nguxtyacui Jesús cha' lo'o ngu' bi':

—Cu'mā —nacui yu—, tso'o tsa ndu'ni mā cha' ña'a ti xa' ñatī jī'ī mā, pana cua jlo ti' ycuī' Ndyosi

lcaa ña'a cha' nu ntsu'u tyiquee ma. Ñati nu tlyu tsa ndu'ni ji'i ycu'i ca ngu', xtyanu ti'i ycu'i Ndyosi ji'i ngu' bi'.

Ñi'ya ndyaca lo'o cha' tso'o nu ji'i ycu'i Ndyosi

¹⁶ Nu tyempo cua sa'ni la ni, ntsu'u cha' cusu' ji'i ñati, la cui' cha' nu nda ycu'i Ndyosi lo'o Moisés, jua'a lo'o ngu' nu ngua tu'ba ji'i Ni tya sa'ni la; pana nu lo'o ñaa Juan, tya li' nguxana ngañi cha' tso'o ji'i ycu'i Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' tyiquee ñati. Quiña'a tsa ñati, lye tsa nda ngu' juersa cha' xñi ngu' cha' ji'i ycu'i Ndyosi.

¹⁷ 'Ná tlyu cña tye lcaa na nu ntsu'u nde cua, jua'a tye tyucui ña'a chalyuu; pana ná tye tsiya' ti ni sca si'yu cha' ji'i lcaa cha' nu cua nda ycu'i Ndyosi lo'o na nu ngua sa'ni la.

Nchcui' Jesús cha' ji'i ñati nu xtyanu ti'i ji'i clyo'o

¹⁸ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Lo'o culo sca ñati quityi cha' xtyanu yu ji'i clyo'o yu, cha' xa' caja clyo'o yu lo'o xa' nu cuna'a, cha' suba' ndyu'ni yu bi' li'. Lo'o jua'a lo'o caja clyo'o sca nu qui'yu lo'o sca nu cuna'a nu cua nguxtyanu clyo'o ji'i, masi cuentya ji'i ley, la cui' ti cha' suba' laca nu ndyu'ni nu qui'yu bi' li'.

Cha' ji'i sca nu culiya' lo'o scayu ti'i nu naa Lázaró

¹⁹ 'Cua ntsu'u sca nu culiya', lo'o xcui' late' quiña'a nga'a, xcui' late' tso'o ña'a nchcu' yu. Lo'o jua'a lye tsa ndyu'ni yu, lcaa tsá ndyaca ta'a slo yu. ²⁰ Pana ntsu'u sca ñati ti'i nu naa Lázaró, nu xcui' quichu' ntucua tyucui ña'a yu. Toni'i ti ji'i nu culiya' bi' nchca'a Lázaró lcaa tsá. ²¹ Cua nti' yu ti'i bi' masi cacu yu satya na nu ndyalú to' mesa su

ndyacu nu culiya' bi' li'. Lo'o jua'a ndya'a xne' su nga'a yu cha' nclye'e loo quichu' nu ntsu'u hichu' yu ti'i bi'. ²² Ndyalaa tsā nu ngujuui nu ti'i bi'; lo'o nu xca ji'i ycui' Ndyosi ni, ndyaa lo'o ngu' ji'i ca slo jyo'o cusu' Abraham, ca su tlyu nu ngua'ni cho'o ycui' Ndyosi. Lo'o jua'a ngujuui nu culiya' bi', nguxatsi' ngu' ji'i li'. ²³ Pana nu lo'o cua ntsu'u nu culiya' bi' su nchcube' yu ca bilyaa, li' ngusicua hique yu na'a yu ji'i jyo'o cusu' Abraham tyijyu' ti, lo'o jua'a na'a yu cha' stu'ba ti ntucua jyo'o Lázaro lo'o. ²⁴ Li' ngusi'ya nu culiya' bi' ji'i Abraham: “Sti ya Abraham, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'. Ta nu'u ji'i Lázaro jua cha' caa calo'o xi hitya cha' co'o na', masi lo'o sne ti yu cuicha' yu xi tu'ba na' cha' ca'ya tyacala' xi ltse' na', cha' lye tsa tyique' nti' na' su ntsu'u na' lo quii' re.” ²⁵ Li' nacui jyo'o Abraham ji'i: “Sñi”, nacui, “tso'o tsa ngua hi lo'o nguti'i nu'u nde chalyuu. Lo'o Lázaro re ni, si'i jua'a ngua ji'i yu, cha' lye tsa nchcube' yu su nguti'i yu chalyuu. Bi' cha' caja su tso'o tyi'i yu ca nde juani; lo'o nu'u ni, nga'a cha' chcube' nu'u. ²⁶ Tya ntsu'u la cha' ji'i cuare nde su ndi'i ya, ntsu'u sca laja cua'a tlyu cla'be laja su ndi'i cuare lo'o cu'ma; bi' cha' si ntsu'u ngu' nu nti' tsaa nde slo cu'ma, ná caca ji'i ngu' tyaa ngu'. Lo'o jua'a cu'ma nu ntsu'u ma nde jua, ná caca ji'i ma tyaa ma ca nde.” ²⁷ Li' tya'na tsa nchcui' nu culiya' bi' lo'o: “Cua'ni nu'u sca cha' tso'o lo'o na', Abraham sti na'”, nacui nu culiya' bi'. “Ta ji'i Lázaro cha' tsaa yu to' tyi sti na', ²⁸ ca su ntsu'u ca'yu tya'a ngu' tya'a na', cha' chcui' yu lo'o ngu', cha' ná caa ngu' ca nde su ntsu'u na' nchcube' na'.” ²⁹ Pana nacui Abraham ji'i: “Cua jlo ti' ngu' bi' lcaa ña'a cha' nu nguscua jyo'o Moisés;

jua'a nu xa' la quityi ji'i ycu' Ndyosi nu nguscua jyo'o cusu' cua sa'ni, ntsu'u bi' ji'i ngu' tya'a nu'u. Tso'o si cua'a jyaca ngu' ji'i cha' nu nscua lo quityi bi'." ³⁰ Li' nguxacui nu culiya' bi' cha' ji'i: "Tso'o lacua, sti na' Abraham. Pana si tsaa sca ngu' jyo'o re ca su ndi'i ngu', li' culochu' ngu' cha' cuxi nu ndyu'ni ngu'." ³¹ Xa' nchcui' jyo'o Abraham lo'o nu culiya' bi' li': "Lo'o ná nti' ngu' taquiya' ngu' ji'i cha' nu nguscua Moisés, lo'o jua'a ná taquiya' ngu' ji'i jyo'o cusu' nu ngua'a loo ycu' Ndyosi cña ji'i cha' chcu' lo'o ñati, la cui' jua'a ná taquiya' ngu' ji'i xa' la cha' nu ta Ni lo'o ngu', masi tyu'ú sca nu cua ngujui chaca quiya' cha' chcu' lo'o ngu'".

17

Cuxi tsa caca si ntsu'u sca qui'ya nu ndulo la ji'na

¹ Chaca quiya' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Ntsu'u tsa ngu' nu nchcui' lo'o na cha' cua'ni na sca cha' cuxi, pana tya'na tsa sca ñati nu ndat-saa ji'i tya'a cha' cua'ni cha' cuxi lo'o. ² Tso'o la si tsaa ngu' xcuaa ngu' ji'i yu lo tyujo'o lo'o sca quee quichi tyaaca' yane yu, cha' nga'aa caja ñi'ya nu tatsaa yu ji'i ni sca ñati ñi'ya nti' nu sube re, cha' cua'ni ngu' cha' cuxi lo'o yu.

³ Cui'ya mā cuentya si cua'ni sca ngu' tya'a ndya'a mā sca cha' cuxi lo'o mā. Li' chcu' mā lo'o yu cha' nga'aa cua'ni yu cha' cuxi bi' lo'o mā. Lo'o si tya'achu' yu ji'i cha' cuxi bi', cua'ni mā cha' clyu ti' ji'i yu li'; ⁴ masi cati quiya' ta yu cha' ñasi' ti' ji'i mā sca tsa, lo'o cati quiya' caa yu cha' chcu' yu lo'o mā: "Cui'ya mā cha' clyu ti' jna', nga'aa cua'ni na'

jua'a juani", ñacui yu, li' nga'a cha' cui'ya mā cha' clyu ti' ji'i yu.

Quiña'a tsa cha' caca ji'na si jlya ti' na ji'i ycu'i Ndyosi

⁵ Li' nacui nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús:

—Xtyucua nu'u ji'i ya cha' taca jlya la ti' ya cha' jinu'u —nacui ngu' ji'i.

⁶ —Jlo ti' mā cha' piti tsa sca si'yu cuxee —nacui Jesús ji'i ngu'—, lo'o jua'a cu'mā ni, ná quiña'a tsa cha' nchca ji'i mā. Pana masi xti ti cha' jlya ti' mā ji'i ycu'i Stí na', taca ñacui mā ji'i yaca quityi re: “Tyu'utsu' nu'u ca su ndu re, yaa nu'u tyu nde lo hitya tyujo'o”. Lo'o li' ña'a mā cha' taquiya' yaca bi' cha' nu cua nchcui' mā lo'o.

Ñi'ya nu nga'a cha' cua'ni na si ndyu'ni na cña ji'i ycu'i Ndyosi

⁷ ¿Ñi'ya nti' cu'mā ni? ¿Ñi'ya cua'ni mā si ntsu'u sca msu ji'i mā nu ndyaa ne' quixi' cha' cula'a yuu cuentya ji'i mā, masi ndyaa yu cha' cña'asii yu ji'i bata ji'i mā? Nde ngusii lo'o ndyalaa ca ti msu bi' ndyaa yu cña bi', ná tyiquee' ná chcui' mā lo'o yu ndi'ya: “Tyaa clya cua'a to' mesa cha' cua'ni nu'u sii juani”. ⁸ Ná yala ñacui mā ji'i yu jua'a, nti' na'. Ná tyiquee' ndi'ya chcui' mā lo'o yu: “Cua'ni cho'o clya caque' sii cha' cacu ya. Cloyo cacu ya co'o ya, cuati cacu co'o nu'u”, ñacui mā ji'i msu bi'. ⁹ ¿Ha tya mā xlya'be ji'i msu bi', cha' ndaquiya' yu cña nu ngulo mā ji'i? Ná ndu'ni xu'na msu jua'a. ¹⁰ Ñi'ya laca msu, jua'a laca cu'mā; nu lo'o ngua'ni mā lcaa cña nu culo ycu'i Ndyosi ji'i mā, nga'a cha' ñacui mā

li': "Msu cuxi ti laca cuare, cha' cña nu nga'a cha' cua'ni ti ya, tsa bi' ti cña ngua'ni ya", ñacui ma.

Ngua'ni Jesús jo'o ji'i tii tya'a ñati nu ngusñi quicha nu ndyatsu' cuaña' ji'i

¹¹ Nu lo'o ngusñi Jesús tyucuii ndyaa nde Jerusalén, li' nteje tacui ngu' loyuu su cuentya Galilea, ndyaa ngu' nde loyuu su cuentya Samaria.

¹² Nu lo'o ndyalaa Jesús sca quichi piti bi', li' ndy-
acua tya'a yu lo'o tii tya'a ngu' quicha nu cua lijya
ngu' slo yu; quicha nu ndyatsu' cuaña' ntsu'u ji'i
ngu' bi'. Pana tyijyu' ti ndyatu ngu' slo Jesús, ¹³ cuii
tsa nchcui' ngu' lo'o yu li':

—Cusu' Jesús —nacui ngu' li'—, cua'ni tya'na ti'
nu'u ji'i cua.

¹⁴ Nu lo'o na'a Jesús ji'i ngu', li' nacui yu:

—Yaa clya ma slo sti jo'ó cha' ña'a yu ji'i tyucui
ña'a ma —nacui.

Ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Pana su ndyaa ngu'
tyucuii ti, ngua tii ngu' cha' xa' ngua lubii cuaña'
ngu'; ndye cha' quicha ngu' li'. ¹⁵ Bi' cha' nguxtyuu
tsaca yu quicha bi', cuii tsa nchcui' yu ndyu'ni
chi yu loo ycui' Ndyosi. ¹⁶ Li' ndyatu sti' yu slo
Jesús, ndyaa stii yu lo yuu nde loo yu cha' ndya yu
xlya'be ji'i Jesús. Ngu' Samaria laca yu bi', ngu' xa'
tsu' laca yu. ¹⁷ Li' nacui Jesús:

—¿Ha si'i tii tya'a ngu' nu ndyatsu' cuaña' ngu'
ndyaca tso'o ngu' tsa? ¿Mala ngua nu chaca caa
tya'a ngu' bi' juani? ¹⁸ Sca ti yu re nu si'i ngu' Israel
tya'a na laca, bi' laca nu nguxtyuu cha' cua'ni tlyu
yu ji'i ycui' Ndyosi.

¹⁹ Li' nchcui' Jesús lo'o nu qui'yu bi':

—Tyatu nu'u cha' tyaa nu'u juani —nacui—. Cua ngua tso'o nu'u juani cha' jlya ti' nu'u cha' nu nda na' lo'o nu'u.

Ndi'ya caca lo'o tyalaa tyempo cha' caca ycuí' Ndyosi loo ne' cresiya ji'i ñati

²⁰ Lo'o li' nchcuane ngu' fariseo ji'i Jesús ni jacua' tyalaa tyempo cha' caca ycuí' Ndyosi loo ji'i ñati. Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Si'i sca na nu tyaca' lijya tyijyu' laca cha' bi'.

²¹ Ná caca ñacui na ndi'ya: “Nde ti ndu bi'”; masi ndi'ya ná ñacui na: “Ndejua ntucua bi'”. Na cua laca ycuí' Ni loo ca ne' cresiya ji'i ñati juani.

²² Li' nacui Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i:

—Nde loo la tyalaa tyempo nu nti' tsa mā ña'a mā 'na, masi chaca tya tsā nde chalyuu tya tyi'i na' lo'o mā nti' mā, na' nu cua nda ycuí' Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati; pana nga'aa ña'a mā 'na li'.

²³ Chcuí' ngu' lo'o mā cha' jna' li': “Nde ti ndu yu”; lo'o jua'a chcuí' ngu': “Ndacua ndu ycuí' yu”. Pana ná tsaa mā, ná taquiya' mā ji'i cha' cuiñi nu nchcuí' ngu' bi' —nacui Jesús ji'i ngu'—.

²⁴ Se'i ti ntyiji'i xee tyi'yu nu lo'o ndyubi, pana tyaca' ña'a ngu' xee bi' tyucui nde cua; jua'a caca lo'o na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, nu lo'o tyalaa tsā bi' lo'o ña'a ngu' jna' cha' cā na' chaca quiya'.

²⁵ Pana clyo nscua cha' lye tsa chcube' ycuí' na'. La cui' jua'a ngu' tya'a quichi tyi na xtyanu ti'i ngu' 'na.

²⁶ Ñi'ya ngua ji'i ñati nu nguti'i chalyuu sa'ni la, tya'a stu'ba ngu' lo'o jyo'o Noé bi', jua'a caca ji'i ñati chalyuu lo'o chaca quiya' tyā na' nu lijyaa cha' caca na' ñati.

²⁷ Tya'a stu'ba jyo'o Noé bi' ni, ngua'ni ngu' ta'a, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngujui clyo'o ngu'; tsa

bi' ti cha' ndube ti' ngu' ña'a cuayá' nu ndyalaa tyempo ngüiñá nu Noé bi' yaca ni'i tonu. Li' ndyatí yu ne' yaca ni'i bi' lo'o lcaa na nu ntsu'u ji'i yu. Lo'o li' ngua'ya tyo clyaa bi', ndye ñatí chalyuu ngujuui ngu'. ²⁸ Lo'o la cui' ñi'ya ngua ji'i ngu' quichi su nguti'i jyo'o Lot, jua'a caca ji'i ñatí chalyuu tsá bi'. Tya'a quichi tyi Lot ni, ndyacu ngu', ndyi'o ngu', ngüi'ya ngu' yu'ba, ndyujui' ngu' yu'ba, ndyataa ngu' xtya, ngüiñá ngu' ni'i; tsa bi' ti cña nu ndiya ti' ngu' ngua'ni ngu' bi', ²⁹ ña'a cuayá' nu ngulo ycui' Ndyosi ji'i yu Lot bi' nde quichi Sodoma bi'. Li' ngusalú Ni quii' lo'o yuu sufri ndyaquí lo yuu. Ndyé cha' ji'i lcaa ngu' Sodoma bi'; tya'a stu'ba Lot ni, ngujuui lcaa ngu'. ³⁰ Jua'a caca tsá bi' lo'o tyaa na' nu lijyaa cha' caca na' ñatí; lo'o ña'a ngu' 'na chaca quiya', ná ca tii ngu' ni tsá caca bi'.

³¹ 'Nu lo'o tyalaa tsá bi', si ntsu'u ngu' nu ndu ca que ni'i ji'i ngu', lo'o ca'ya ngu' ná caja tyempo ji'i ngu' cha' culo ngu' yu'ba ji'i ngu' nu ndi'i nde ni'i ji'i ngu'. Lo'o jua'a si ntsu'u ngu' ne' quixi', ná caja tyempo ji'i ngu' cha' xtyuu ngu' tyaa ngu' nde to' tyi ngu'. ³² Tyi'u ti' mā ñi'ya nu ngua ji'i nu cuna'a ji'i Lot tyempo bi'; ngua ti' ma' xtyuu ma' nde quichi, li' ngua'ni ycui' Ndyosi cha' ndyaca ma' sca quee. ³³ Chcuna' chalyuu ji'i mā si xcui' nclyacua tsa ti' mā ñi'ya nu caca ji'i ycui' ca mā; pana quije chalyuu ji'i mā si tyaja'a mā, masi cujuui ñatí ji'i mā xqui'ya na'.

³⁴ 'Cacha' na' ji'i mā ñi'ya nu caca si talya lo'o caa na'; si ntsiya tucua tya'a ñatí laja' lo sca qui'ña ti, qui'ya ycui' Ndyosi ji'i tsaca, tyanu chaca ycui' ti li'. ³⁵ Lo'o jua'a si nga'a tucua tya'a nu cuna'a

ndyoo ngu' ndacua, qui'ya Ni ji'i tsaca, tyanu chaca li'. ³⁶ Lo'o jua'a si ntsu'u tucua tya'a nu qui'yu lo cña ji'i ngu' ne' quixi', qui'ya Ni ji'i tsaca, tyanu chaca li'.

³⁷ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' ndacha' ngu' ji'i Jesús:

—¿Macala caca jua'a, cusu'? —nacui ngu'.

Li' nguxacui Jesús cha' ji'i ngu':

—Ca su ntsiya sca na tyucu, ca bi' tyu'u ti'i culexu; jua'a nu lo'o tyu'u ti'i ñati lo'o tye chalyuu, chcube' tsa ngu' li'.

18

Cuii ji'i nu cuna'a ti'i nu cua ndatsaa ji'i bese

¹ Ngulu'u Jesús ji'i ngu' cha' lu'ba ti chcu' ngu' lo'o ycui' Ndyosi, cha' ná ca taja ti' ngu' tsiya' ti lo'o chcu' ngu' lo'o Ni. Ndi'ya ndyu'u cuii nu nda Jesús lo'o ngu' li':

² —Sca quichi ntsu'u sca bese nu ná ndu'ni chi loo ycui' Ndyosi, lo'o jua'a ná sca cha' ndube ti' yu. ³ La cui' quichi bi' ntsu'u sca nu cuna'a ti'i. Li' ndyaa ma' bi' ndyaa na'a ma' ji'i bese bi', cha' ntsu'u cha' cuxi nu ndyu'ni xa' ñati lo'o ma'; ngua ti' ma' cha' quiñi tso'o cha' ji'i ma' lo'o tya'a cusuu ma' slo bese. ⁴ Tyuu quiya' ndyaa ma' bi' slo bese, lo'o ná ndaquiya' bese bi' ji'i cha' nu nda ma' bi' lo'o. Ca tiya' la li' ngulacua ti' nu bese bi': “Masi ná ndaquiya' na' ji'i cha' nu nchcu' ycui' Ndyosi, ni ji'i cha' nu nchcu' sca ñati chalyuu ná ndube ti' na'; ⁵ pana cua'ni na' tisiya ji'i cha' nu nchcu' nu cuna'a ti'i re, cha' ña'a ti ndya'a nu cuna'a re nchcu' cua' ña'a ti lo'o na'. Bi' cha' cua'a na' xi ji'i”,

nacui bese bi', "cua'ni na' tisiya ji'i cha' nu nchcui' ma' re, cha' nga'aa caa la ma' su'ba ñasi' ma' 'na."

⁶ Tya nchcui' la Jesús lo'o ngu' li':

—Jua'a nchcui' nu bese xña'a bi', li' nguxtyucua yu ji'i ma' bi', masi ná tso'o tyiquee yu —nacui Jesús ji'i ngu'—. ⁷ Pana tso'o tsa tyiquee ycuí' Ndyosi, yala ti xtyucua Ni ji'i ñati nu cua ngusubi Ni ji'i, nu tya'na tsa nxi'ya ji'i Ni tsa lo'o talya. ¿Ha tiya' tsa xtyucua Ni ji'i ngu' nti' ma? ⁸ Ñacui na' ji'i ma cha' hora ti xtyucua Ni ji'i ngu' bi', cua'ni Ni cha' ti ti tyi'i ngu'. Pana nu lo'o chaca quiya' tyaa na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ¿ha ña'a ti tya quije 'na ñati nu jly'a ti' ji'i ycuí' Ndyosi Sti na'?

Sca cuii ji'i tucua lo ñati nu ndyaa ne' laa

⁹ Nde chaca cuii nu nda Jesús lo'o ngu'; sca cuii cuentya ji'i ngu' nu tyixi tsa ndu'ni ji'i ycuí' ca ti ngu', cha' xcui' cha' liñi ndu'ni ngu' bi' nti' ngu', cha' xcui' nxyi lo'o ti ngu' bi' ji'i xa' ñati. Ndi'ya nchcui' Jesús li':

¹⁰ —Tucua tya'a ñati ndyaa ne' laa tlyu cha' chcui' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi. Tsaca ngu' bi' laca ngu' fariseo nu tacati tsa ndu'ni ycuí' ngu', nti' ngu'; chaca ngu' laca sca ngu' cuxi nu nclyo cñi cña loo ngu' cuentya ji'i ngu' xa' tsu'. ¹¹ Nu yu fariseo bi' ni, na ndu ti yu, ndi'ya nchcui' yu lo'o ycuí' Ndyosi li': "Ndyosi", nacui, "tsa xly'a'be jinu'u cha' ná ndu'ni na' ñi'ya nu ndu'ni xa' ñati; xña'a tsa ndu'ni ngu', cuaana tsa ngu', suba' tsa ndu'ni ngu' lo'o clyo'o xa' ñati. Pana na' ni, ná ndu'ni na' jua'a, ni ná ndu'ni na' ñi'ya ndu'ni yu cuxi cua nu cuiñi ti nxñi quiña'a tsa cñi cña loo ngu'", nacui

nu yu fariseo bi' ji'i ycu' Ndyosi. ¹² “Tucua quiya' sca semana ná ndacu na' tyaja cha' ndu'ni tlyu na' jinu'u. Lo'o jua'a nda na' sa yu'be lcaa na nu ngua'ni na' ngana scaa semana jinu'u”, nacui yu fariseo bi'. ¹³ Pana nu qui'yu nu nclyo cñi cña loo ngu' ni, tyijyu' ti ndyatü yu; ná ntsu'u tyiquee yu cha' sicuaa yu xi cloo yu nde cua, cha' xñi'i tsa ti' yu ndu yu ndyu'u ti yu tyiquee yu laja lo'o nchcui' yu lo'o ycu' Ndyosi: “Cua'ni tya'na ti' nu'u jna', Ndyosi Sti na', cha' ntsu'u tsa qui'ya jna'”, nacui nu qui'yu bi'. Tsa bi' ti cha' nchcui' yu.

¹⁴ Ndi'ya laca cha' nu nti' na' chcui' na' lo'o mā, cha' nu qui'yu nu nclyo cñi cña loo ngu' bi' ni, cua ngüityi ycu' Ndyosi qui'ya nu ntsu'u ji'i yu bi'; tso'o ti tyiquee yu lo'o nguxtyu yu ndyaa yu to' tyi yu. Pana ná ngua ji'i yu fariseo bi' jua'a, cha' nu ñati nu tlyu tsa ndu'ni ji'i ycu' ca ti, ntsu'u cha' caca tyuju'u ti' ñati bi' ca tiya' la; pana ñati nu tyuju'u tsa ti' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u ji'i juani, ca tiya' la caca tso'o la cresiya ji'i cuentya ji'i ycu' Ndyosi.

Ngulacua Jesús ji'i nu sube

¹⁵ Lo'o li' ñaa lo'o ngu' ji'i nu sube cuañi' cha' sta ya' ycu' Jesús hique ngu' sube bi'. Pana nu lo'o na'a nu ngu' nu ndyaca tsa'a bi' ji'i ñati nu lijya lo'o nu sube bi', lo'o ti nguxana ngu' bi' ngua'ni tyaala ngu' ji'i ñati nu lijya bi'. ¹⁶ Li' ngusi'ya Jesús ji'i nu sube cha' caa ngu' slo yu. Li' nchcui' yu lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi':

—Ta mā chacuayá' cha' caa nu sube ca slo na' —nacui—, cha' sca nu sube ni, tso'o tsa nxñi cha' tso'o ji'i ycu' Ndyosi tyucui tyiquee bi' tsiya' ti.

Lo'o jua'a taca culo Ni cña ji'í ñatí nu jua'a jlya ti' ji'í Ni, ñi'ya lo'o jlya ti' nu sube ji'í Ni. ¹⁷ Cha' liñi nda na' re lo'o mā: Ñatí nu ná xñi cha' tso'o ji'í ycuí' Ndyosi ñi'ya nu nxñi sca nu sube cha' bi', ná ntsu'u chacuayá tyatí ñatí bi' ca su laca ycuí' Ni loo.

Nchcui' sca nu culiya' lo'o Jesús

¹⁸ Ndacua ndu sca ñatí tlyu nu laca loo ji'í ngu' judío. Li' nchcuane yu bi' ji'í Jesús:

—Mstru, tso'o tsa ndu'ni nu'u —nacui—. ¿Ñi'ya cua'ni na' cha' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye 'na? —nacui nu qui'yu bi'.

¹⁹ Li' nguxacui Jesús cha' ji'í yu:

—¿Ni cha' laca nacui nu'u cha' tso'o tsa na'? —nacui Jesús ji'í yu bi'—. Sca ti ycuí' Ndyosi laca nu chañi cha' tso'o laca Ni. ²⁰ Cua jlo ti' nu'u lcaa cña nu ngulo ycuí' Ndyosi ji'í ñatí tya sa'ni la, cha' nu nchcui' quityi ndi'ya: “Ná cua'ni mā cha' suba' lo'o clyo'o xa' ñatí”, nacui quityi bi'. “Ná cujuui mā ji'í tya'a ñatí mā; ná cuaana mā; ná chcuí' mā cuentyu ji'í tya'a ñatí mā; cua'ni tlyu mā ji'í sti xtya'a mā, jua'a tucuá mā cha' nu nchcui' ngu' cusu' ji'í mā lo'o mā.” Jua'a cha' nu nguxtyanu ycuí' Ndyosi ji'na tya sa'ni la.

²¹ —Tya lo'o cuañi' na' cua ndaquiya' na' lcaa cha' bi' —nacui nu qui'yu bi' ji'í Jesús.

²² Nu lo'o ndyuna Jesús cha' bi', li' nacui:

—Chaca tya cha' tya lyiji cua'ni nu'u: yaa cujuui lcaa cha' tso'o nu ntsu'u jinu'u, cha' tyu'u cñi nu ta ji'í ngu' ti'i; tyacua xi cha' tso'o jinu'u nde loo la ca su ntucua ycuí' Ndyosi li'. Lo'o cua ngua'ni nu'u cña bi', li' taca tya'a nu'u lo'o na'.

²³ Nu lo'o ndyuna nu qui'yu bi' cha' nu nchcui' Jesús, hora ti ngua xñi'í ti' yu, cha' culiya' tsa yu.

²⁴ Lo'o na'a Jesús cha' xñi'í tsa ti' yu, li' nacui' ji'í ngu' nu ndi'í slo:

—Tucui tsa laca cha' ji'í ngu' culiya' cha' tyatí ngu' lo cha' ji'í ycui' Ndyosi, cha' caca Ni loo ne' cresiya ji'í ngu'. ²⁵ Lasa la cña laca cha' tyeje tacui sca na'ni quiya' cuxa, masi sca na'ni tonu, ñi'ya laca sca camello. Lasa la cha' bi'; tucui la cña laca cha' tyatí sca ngu' culiya' ca su laca ycui' Ndyosi loo —nacui' Jesús.

²⁶ Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', ndube tsa ti' ngu'.

—¿Tilaca taca ji'í clyaá ji'í nu cuxi lacua, cha' tyalaa ca slo ycui' Ndyosi? —nacui' ngu'.

²⁷ —Bi' laca sca cha' nu ná nchca cua'ni ni sca ñati chalyuu; pana ycui' Ndyosi ni, nchca ji'í Ni cua'ni Ni cha' tyalaa ngu' slo Ni —nacui' Jesús ji'í ngu' bi'.

²⁸ —Cusu' —nacui' Pedro ji'í—, cua nguxtyanu ya lcaa cha' nu ntsu'u ji'í ya cha' tya'a ya lo'o nu'u, ñi'ya nu nacui' nu'u cha' cua'ni ya —nacui'.

²⁹ Li' nguxacui' Jesús cha' ji'í yu:

—Cha' liñi nda na' lo'o ma juani, cha' ná ntsu'u ni sca ñati nu ndyaa tyijyu' cha' cua'ni cña cuentya ji'í ycui' Ndyosi, lo'o li' nguxtyanu na' ji'í ngu' bi' jua'a ti. Ntsu'u quiya' ndyanu lcaa cha' tso'o nu ntsu'u ji'í ngu' bi', nu lo'o ndyaa ngu' cuentya ji'í ycui' Ni; masi tyi ngu', masi clyo'o ngu', masi sti ngu', masi xtya'a ngu', masi sñi' ngu', nguxtyanu ngu' lcaa bi'. ³⁰ Pana quiña'a la cha' tso'o caja ji'í ngu' bi' chalyuu juani, tsa ña'a cha' nu nguna' ji'í ngu' bi', ngua ti' ngu'; jua'a nde loo la, li' caja chalyuu nu ná nga'a cha' tye ji'í ngu' bi'.

Xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' cha' cua cajaa ti ycuí'

³¹ Sca se'í ti ngusi'ya Jesús ji'í nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í, cha' tyu'u ti'í ngu' slo yu cha' chcuí' yu lo'o ngu':

—Tsaa na nde Jerusalén juani —nacuí yu—, su caca lcaa cña nu nguscua jyo'o cusu' nu ngua tu'ba ji'í ycuí' Ndyosi cua sa'ni la, nu nguscua ngu' ji'í cua ña'a ca cha' nu caca 'na, na' nu lijyaa cha' caca na' ñati. ³² Cua ta ti ngu' 'na ji'í ngu' xa' tsu' cha' xtyí lo'o ngu' 'na, cha' chcuí' ngu' cha' ti'í 'na, lo'o jua'a tu'u ngu' hitya sañi' ngu' 'na. ³³ Cloyo quiji'í ngu' 'na lo'o reta, cuati cujuíi ngu' 'na. Pana tsá nchca tyuna ni, li' tyu'ú na' chaca quiya'; ná tyanu na' lo'o ngu' jyo'o.

³⁴ Lcaa ngu' nu ndyaca tsa'a ji'í Jesús bi', ná ngua cuayá' ti' ngu' cha' bi', ni ná jlo ti' ngu' ni cha' laca nchcui' yu jua'a. Sca cha' tucuí ngua, ná nda ngu' cuentya ñi'ya ndyu'u cha' bi'.

Ngua'ni Jesús cha' ndyaca tso'o sca nu cuityí' ngu' Jericó

³⁵ Cua tyalaa ti Jesús to' quichi Jericó li'. Ca bi' nga'a sca nu cuityí' to' tyucuí, ndijña yu msta.

³⁶ Cha' quiña'a tsa ñati ndañi lijya tyucuí, bi' cha' nchcuane nu cuityí' bi' ji'í xa' ñati:

—¿Na ca ndyaca re? —nacuí yu.

³⁷ Li' nacuí ngu' ji'í yu cha' Jesús Nazaret bi' lijya tyucuí juani. ³⁸ Li' cuí tsa ngusi'ya nu cuityí' bi':

—Jesús, cha' David ngua jyo'o cusu' jinu'u —nacuí yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna' —nacuí.

³⁹ Ngu' nu ndyaa nde loo bi' ngusi'ya lo'o ngu' ji'í yu cha' ca ti yu cha' nxi'ya yu; pana ná ndyuna yu, cuí la nxi'ya yu li':

—Nu'u ni, nu tya'a ñati jì' jyo'o David —nacuì yu—, cua'ni tya'na ti' nu'u jna'.

⁴⁰ Li' ndatu Jesús cha' chcuì' lo'o ngu' cha' caa lo'o ngu' jì' yu quicha bi' slo. Nu lo'o cua ndu yu cacua ti slo, li' nchcuane Jesús jì' yu cuityì' bi':

⁴¹ —¿Na laca nu nti' nu'u cha' cua'ni na' lo'o nu'u? —nacuì Jesús jì'.

—Cusu' —nacuì yu—, nti' na' cha' cua'ni nu'u jo'o jì' si'yu cloo na' —nacuì nu cuityì' bi'.

⁴² —Caca tso'o cloo nu'u lacua —nacuì Jesús jì'—. Xqui'ya cha' jlya ti' nu'u cha' 'na, bi' cha' tyaca tso'o nu'u juani —nacuì Jesús.

⁴³ Hora ti ndyaca tso'o loo nu cuityì' bi', ngua jì' yu na'a yu. Lo'o li' ndu'u yu ndya'a yu lo'o Jesús, ndyu'ni tlyu yu jì' ycuì' Ndyosi. Lo'o jua'a lcaa ñati nu na'a cha' bi', lo'o ngu' bi' ngua'ni tlyu ngu' jì' ycuì' Ndyosi li'.

19

Jesús lo'o Zaqueo

¹ Lo'o li' ndya'a Jesús ndyaa yu cla'be quichi Jericó bi'. ² Ca bi' ntsu'u sca nu qui'yu culiya' nu naa Zaqueo, xu'na ngu' nu nclyo cñi cña loo ngu' laca yu. ³ Cua nti' yu tyuloo yu jì' Jesús, pana ná nchca ña'a yu jì' cha' quiña'a tsa ñati ndi'. Lo'o Zaqueo ni, sata' ti yu. ⁴ Li' ngusna yu ndyatu yu nde loo ngu'; cha' ña'a cuaana ti yu jì' Jesús, ndyacuì yu lo sca yaca quityi tyucuì su nga'a cha' tyeje tacui Jesús cacua ti. ⁵ Nu lo'o nteje tacui ti, li' nguxña'a Jesús nde cua, nchcuì' lo'o Zaqueo bi':

—Zaqueo —nacuì Jesús jì' yu—, cua'ya clya nu'u, cha' nga'a cha' tyalaa na' to' tyi nu'u juani.

⁶ Yala ntcha ti ngua'ya Zaqueo, cha' ndiya tsa ti' yu cha' nu nchcui' Jesús lo'o yu; tso'o tsa ntsu'u tyiquee yu ta yu su tyi'i Jesús. ⁷ Nu lo'o na'a ngu' cha' ndyaa Jesús slo Zaqueo bi', lcaa ngu' lye tsa nchcui' tube ngu' cha' ndyaa Jesús cha' tyanu toni'i ji'i sca ngu' cuxi, sca ñati nu ntsu'u tsa qui'ya ji'i. ⁸ Li' ndatu Zaqueo cha' chcui' lo'o Jesús:

—Ña'a xi ya'a, cusu' —nacui yu—. Ta na' sa cla'be cha' tso'o nu ntsu'u 'na ji'i ngu' ti'i. Si tya ntsu'u na nu nguaana na' cha' cua ngüñilo'o na' ji'i ngu', tya na' na bi' ji'i ngu', masi jacua tsa lo cua quije ji'i ngu' —nacui Zaqueo li'.

⁹ —Juani cua ngulaá ngu' nu ndi'i ni'i re ji'i nu cuxi nu ntsu'u ji'i ngu' —nacui Jesús li'—, cha' jua'a nu qui'yu re ni, tya'a ñati na lo'o jyo'o Abraham laca yu. ¹⁰ Cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati cha' clyana na' ji'i ñati nu nguna' chalyuu ji'i xqui'ya nu cuxi, lo'o jua'a cua'ni lyaá na' ji'i ngu' bi'.

Cuii ji'i tii tya'a cñi oro

¹¹ Laja lo'o nga'a ti ngu' ndyuna ngu' cha' nu nchcui' Jesús lo'o ngu', li' nda yu sca cuii lo'o ngu'. Na cua ngulala ti tyalaa ngu' lo'o Jesús to' quichi Jerusalén, lo'o ngua tii ngu' cha' ycu' Jesús laca nu Cristo, nu ñati tlyu nu cua caa ti chalyuu; ngua ti' ngu' cha' la cui' hora nu caca Ni loo ji'i ngu' laca li'.

¹² Bi' cha' nda Jesús cuii re lo'o ngu':

—Ntsu'u sca nu qui'yu, sca ñati tso'o. Cua tsaa ti yu tyijyu' ca chaca chalyuu, ca su caja cña ji'i yu cha' caca yu loo ji'i ngu' tya'a quichi tyi yu; lo'o cua ngujui cña bi' ji'i yu, hora ti xtyuu yu tyaa yu chaca quiya', nti' yu. ¹³ Nu lo'o tya lyiji tsaa yu, li'

ngusi'ya yu ji'i tii tya'a ñati nu laca msu ji'i yu, cha' ta yu sca cñi ji'i scaa ngu', sca cñi oro nu quiña'a ntsu'u loo. Li' nacui yu ji'i ngu' msu bi': "Cua'ni mā ngana lo'o cñi re tyucui tyempo nu tsa'a juani, ña'a cuayá' nu tyaa na' chaca quiya'", nacui yu ji'i ngu'. ¹⁴ Pana nu ñati tya'a quichi tyi yu, ná tso'o nti' ngu' ña'a ngu' ji'i yu. Li' ngua'a lo ngu' bi' cña ji'i sca taju ñati cha' tsaa lca'a ngu' ji'i yu, cha' ñacui ngu' ji'i nu laca loo tyijyu' ndi'ya: "Ná nti' ya cha' caca nu qui'yu jua rey ji'i ya, cha' caca yu loo quichi tyi ya", nacui ngu'. Pana ná ndube ti' nu laca loo tsiya' ti bi', cha' nchcui' ngu' jua'a. ¹⁵ Bi' cha' ñaa yu lo'o cua ngujui cña cha' laca yu rey, ndyalaa yu to' tyi yu chaca quiya' li'. Nu lo'o ndyalaa yu, li' ngulo yu cña cha' tyaa ngu' msu nu nda yu cñi ji'i cha' cua'ni ngu' cña lo'o, cha' ca cuayá' ti' yu ni tsa lo ngua'ni ngu' ngana lo'o scaa cñi bi'. ¹⁶ Nacui msu nu ndyalaa clyo bi': "Tii tya'a tsa lo nu nda nu'u 'na ngua'ni na' ngana", nacui msu bi' ji'i yu. ¹⁷ Li' nguxacui rey cha' ji'i msu bi': "Tso'o tsa lacua. Sca msu tso'o laca nu'u. Liñi tsa ngua'ni nu'u, masi lo'o sca cña xti ti; bi' cha' ta na' chacuayá' cha' caca nu'u loo ji'i tii tya'a quichi cuentya jna'." ¹⁸ Ndyalaa chaca msu li': "Cusu", nacui, "ca'yu tya'a tsa lo nu nda nu'u 'na ngua'ni na' ngana", nacui. ¹⁹ La cui' ti cha' nacui rey bi' ji'i: "Culo nu'u cña ji'i ca'yu tya'a quichi cuentya jna' lacua", nacui rey ji'i msu bi'. ²⁰ Li' ndyalaa chaca msu bi': "Cusu", nacui, "nde ñaalo'o na' cñi jinu'u, cha' cua nguxco'o tso'o na' ji'i ne' sca pañito. ²¹ Ntsii na' xi ña'a na' jinu'u, cha' sca qui'yu tiji laca nu'u. Nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu ndyiji jinu'u; lo'o jua'a ndu'ni nu'u clacua, masi xa' ñati

ngua'ni cña bi'." ²² Li' nacui rey bi' ji'i: "Msu nu xña'a tsa laca nu'u. Xqui'ya cha' nchcui' nu'u jua'a, bi' cha' sta na' qui'ya hi li'", nacui rey. "Jlo ti' nu'u cha' laca na' sca ñati tiji, cha' nscua' nu nchcuá' xa' ñati, bi' laca nu caja jna'; jua'a ndu'ni na' clacua, masi xa' ñati ngua'ni cña bi', nacui nu'u. ²³ ¿Ni cha' laca ná nda nu'u cñi 'na jña xa' ñati lacua, cha' nu lo'o xtyuu na' tyaa na' chaca quiya', quije cñi 'na li'? Lo'o xi sñi' cñi quije 'na li' cha' tya ngu' 'na." ²⁴ Li' nacui rey ji'i ngu' nu ndi'i bi': "Xñi mā cñi ji'i yu re cha' ta mā ji'i msu tso'o nu cua ntsu'u tii tya'a cñi oro ji'i". ²⁵ "Cusu", nacui ngu' bi' ji'i rey bi' li', "na cua ntsu'u tii tya'a cñi oro ji'i yu bi'. ¿Ni cha' tya caja la xa' cñi ji'i yu?" ²⁶ Nguxacui rey cha' ji'i ngu' li': "Jua'a laca lo'o ñati nu ntsu'u sca cha' ji'i, tya ta na' quiña'a la cha' ji'i ñati bi'; pana ñati nu xixi ca cha' ntsu'u ji'i ni, si ná nti' cua'ni cña lo'o, hasta xlyaa na' nu xti ti cha' nu ntsu'u ji'i li'. ²⁷ Lo'o juani ni, nu ngu' tya'a cusuu na' nu ná ngua ti' cha' caca na' rey ji'i ngu', tyaa lo'o clya mā ji'i ngu' bi' ca nde, cha' cujuui mā ji'i ngu' ca slo na'."

Ngua'ni chi ngu' loo Jesús lo'o ndyalaa yu nde quichi Jerusalén

²⁸ Lo'o cua nchcui' Jesús cha' bi', li' ndu'u yu ndyaa yu tyucui tsaa nde Jerusalén. ²⁹ Nu lo'o cua tyalaa ti ngu' to' quichi Betfagé, jua'a to' quichi Betania nu nscua sii' ca'ya Olivos, li' ngulo Jesús cña ji'i tucua tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i.

³⁰ —Yaa mā ca quichi piti jua nu cacua ti ndyaca. Nu lo'o tyalaa mā jua, li' quije sca huru cuañi' ji'i mā nu ndu ndyaaca' ni', nu bilya tyucua ngu' chu' tsiya' ti. Xati' mā ji'i cha' tyaa mā tyaalo'o mā ji'i

ni' ca nde. ³¹ Si ntsu'u nu ñacuī jī'ī mā: “¿Ni cha' laca nxatī' mā jī'ī huru cua?”, li' ñacuī mā jī'ī ngu' bi': “Jesús nu Xu'na mā nti' jī'ī ni”.

³² Ndyaa ngu' nu ndyaca tsa'a jī'ī li'. La cui' ñi'ya nu cha' nu nacui Jesús, jua'a ngua. ³³ Nu lo'o ndu ngu' nxatī' ngu' huru bi', li' nchcuane nu laca xu'na huru bi' jī'ī ngu':

—¿Ni cha' laca nxatī' mā huru cua?

³⁴ Li' nguxacuī ngu' cha' jī'ī:

—Na cua'nijo'o ni' jī'ī nu Xu'na na.

³⁵ Ñaa lo'o ngu' jī'ī huru bi' slo Jesús li'. Ngusta ngu' ste' ngu' hichu' ni', lo'o li' ngusacuī ngu' jī'ī Jesús hichu' ni' bi'. ³⁶ Ñi'ya su ndyaa Jesús tyucuī, jua'a ngusana ngu' late' lo yuu li'. ³⁷ Cua ca'ya ti'ī ti ngu' si'ī ca'ya Olivos, li' lo'o ti nguxana ngu' ndyu'ni tlyu ngu' jī'ī ycui' Ndyosi, cha' quiña'a tsa cha' tlyu cua na'a ngu'; cui' ngusi'ya ngu' cha' chaa tsa ti' ngu' li':

³⁸ —Tso'o tsa ndyu'ni ycui' Ndyosi xqui'ya yu nu lija re chacuayá' jī'ī ycui' Ni nu Xu'na na, cha' caca nu nde loo jī'na —nacui ngu'—. Ti ti tyi'ī lcaa na nu ntsu'u nde cua, nu cuentya jī'ī ycui' Ni laca. Masi juani ti cua'ni tlyu na jī'ī ycui' Ndyosi.

³⁹ Ntsu'u sca tucua ti ngu' fariseo laja ñati' bi', lo'o li' nchcui' ngu' lo'o Jesús:

—Mstru —nacui ngu' bi'—, chcui' nu'u lo'o ñati nu ndya'a lo'o nu'u cua, cha' ti ti chca'a tu'ba ngu' xi.

⁴⁰ Nguxacuī Jesús cha' jī'ī ngu' li':

—Si ca ti ngu' re juani, xi'ya cua ña'a ca quee li' —nacui Jesús.

⁴¹ Lo'o cua ndyalaa Jesús cacua ti to' quichi Jerusalén, ngusi'ya tsa yu lo'o na'a yu quichi bi'. Li' nacui yu ji'i ngu':

⁴² —Masi tsá juani ti nu lo'o tya ndyiji xi tyempo ji'i mā, si tyaja'a mā cuna mā, taca ta na' sca cha' lo'o mā; tso'o tsa caca ji'i mā li', ti ti tyi'i mā li'. Pana juani —nacui Jesús—, ná nchca ca cuayá' ti' mā cha' re, cha' cua ntsu'u yacu' ti cha' re ji'i mā —nacui—. ⁴³ Pana tyalaa sca tsá cuxi ji'i mā. Lo'o li' cuiñá ngu' tya'a cusuu mā ngutu yuu tyucui ña'a to' quichi. Li' su'ba lo'o ngu' bi' tyucui ña'a to' quichi. ⁴⁴ Cuityi ngu' quichi tyi mā, ña'a lo yuu ti, cujuui ngu' ji'i tya'a ndi'i mā; ná xtyanu ngu' ni sca quee nscua chu' tya'a quichi tyi mā, xqui'ya cha' ná ndyuloo mā jna' hora juani lo'o ñaa na' nu laca na' Sñi' ycu' Ndyosi ca su ndi'i mā.

Ngulo'o Jesús ji'i ngu' cuxi nu ntsu'u ne' laa tonu

⁴⁵ Lo'o li' ndyaa Jesús lquichi, ndyatí yu ndyaa yu ne' laa tonu bi'. Li' nguxana yu ngulo'o yu ji'i ngu' nu ndyujui' yu'ba; jua'a ji'i ngu' nu ndy'ya yu'ba ca bi', lo'o ji'i ngu' bi' ngulo'o Jesús li'.

⁴⁶ Nhcui' yu lo'o ngu' li':

—Ndi'ya cha' nu nscua lo quityi ji'i ycu' Ndyosi cuentya ji'i laa re —nacui Jesús—: “Ni'i su caca chcu' lcaa ñati lo'o ycu' Ndyosi, jua'a ñacu' ngu' cha' ji'i ni'i 'na”, nacui ycu' Ndyosi. Jua'a nscua lo quityi, pana juani cua ngua'ni mā ji'i cha' to' tyi ngu' cuaana laca ni'i re —nacui Jesús ji'i ngu' bi'.

⁴⁷ Lcaa tsá ndya'a Jesús nclyu'u ji'i ngu' ne' laa bi'. Lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi, ndya'a ngu' nclyana ngu' ñi'ya caca cua'ni ngu' cha' cujuui ngu' ji'i Jesús.

⁴⁸ Pana ná ngujui ñi'ya nu cua'ni ngu' cha' cuxi bi', cha' cua quiña'a tsa ñati ndya'a lo'o yu, lo'o jua'a ndiya tsa ti' ngu' nduna ngu' cha' nu nchcui' yu.

20

Ndyu'ni Jesús cña chacuayá' ji'i ycu' Ndyosi

¹ Ngua sca tsá nga'a Jesús ne' laa ncliyu'u yu ji'i ñati; nchcui' yu cha' ji'i ycu' Ndyosi, ñi'ya nu ndu'ni lyaá Ni ji'i ngu'. Lo'o li' lijya lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o mstru cha' jo'ó, lo'o ngu' cusu' ji'i quichi bi', stu'ba ti lijya ngu' slo Jesús. ² Nchcuane ngu' bi' ji'i Jesús li':

—Cacha' clya ji'i ya: ¿tilaca nda chacuayá' jinu'u cha' cua'ni cña nu ndyu'ni nu'u? —nacu' ngu'.

³ Li' nguxacu' Jesús cha' ji'i ngu' bi':

—Jua'a na' xcuane na' sca cha' ji'i mā cha' xacu' mā cha' 'na: ⁴ ¿Tilaca nda chacuayá' ji'i jyo'o Juan cha' ntyucuatya yu ji'i ngu' lacua? ¿Ha ycu' Ndyosi? ¿Ha ñati chalyuu nda chacuayá' ji'i yu?

⁵ Lo'o li' nguxana ngu' nchcui' tube ngu' lo'o tya'a ngu':

—¿Ñi'ya ñacu' na juani? —nacu' ngu' ji'i tya'a ngu'—. Si ñacu' na cha' ycu' Ndyosi nda chacuayá' ji'i Juan bi', li' ndi'ya xacu' yu jua cha' ji'na: “¿Ni cha' ná jlya ti' mā cha' nu ngulu'u yu lacua?” ⁶ Si ñacu' na cha' ñati chalyuu nda chacuayá' ji'i Juan bi' ni, li' cujuu nu quiña'a tsa ñati nu ndi' re ji'na lo'o quee, cha' tu'ba ji'i ycu' Ndyosi cha' nchcui' Ni lo'o ñati ngua jyo'o Juan bi', nti' ngu'.

⁷ Li' nguxacu' nu ngu' tlyu bi' cha' ná jlo ti' ngu' tilaca nda chacuayá' ji'i jyo'o Juan bi', cha' ntyucuatya yu ji'i ngu'.

⁸ Li' nacui Jesús jì'ì ngu':

—La cui' ti na', ná cacha' na' jì'ì mā tilaca nda chacuayá' cha' cua'ni na' cña re —nacui.

Cui' jì'ì msu xña'a jì'ì ngu'

⁹ Lo'o ti nguxana Jesús nda sca cui' lo'o ngu' nu ndu slo:

—Ntsu'u sca nu qui'yu nu ntsu'u sca lo'o su ndyataa yu yaca si'yu losu' tyixi jì'ì yu. Lo'o li' nda yu yuu su ndu'ni yu cña ngüijña xa' ñati. Chacua' li' ndu'u yu ndyaa yu tyijyu' tyuu tsa tyempo. ¹⁰ Nu lo'o cua ndyalaa tyempo suu ngu' si'yu bi', li' ngulo nu xu'na yuu bi' cña jì'ì sca msu jì'ì yu, cha' tsaa jña jì'ì ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o jì'ì yu, cha' ta ngu' sa yu'be si'yu nu nga'a cha' tyacua jì'ì xu'na yuu bi'. Pana nu ngu' bi' ni, ngujui' ngu' jì'ì msu bi', ngulo'o ngu' jì'ì; lo'o nguxtyuu yu ñaa yu slo xu'na yu, ni sca na ná nda ngu' jì'ì. ¹¹ Li' nda xu'na yuu bi' chaca msu ndyaa. Pana la cui' jua'a ngua'ni ngu' lo'o nu chaca msu bi'; chiya'a tsa nchcui' ngu' lo'o, li' ngujui' ngu' jì'ì, lo'o la cui' jua'a ná nda ngu' ni sca si'yu jì'ì. ¹² Xa' nda xu'na yuu bi' jì'ì chaca msu ndyaa, cha' jña yu na nu ntsu'u lo cña bi'. Pana lo'o yu bi', ti'í tsa ngua'ni quicha ngu' nu ndyu'ni cña bi' jì'ì, ña'a cuayá' nu ngulo'o ngu' jì'ì nde chu' lo'o bi'.

¹³ 'Lo'o li' ngulacua ti' xu'na yuu bi': “¿Ñi'ya cua'ni na' juani? Ndi'ya cua'ni na': Ta na' jì'ì sñi' ycu' ca na' nu tyaca'a tsa jna' cha' tsaa ca bi'. Ná tyiquee' tyaja'a ngu' taquiya' ngu' jì'ì yu bi'”, nacui xu'na yuu bi' li'. ¹⁴ Nu lo'o na'a ngu' nu ndyu'ni cña ne' lo'o bi' jì'ì yu cuañi' cha' lijya yu, li' ndi'ya nchcui' ngu' lo'o tya'a ngu': “Yu cua laca nu nti'

cha' qui'ya ji'í cña re. ¿Ñi'ya cua'ni na cha' cujuui na ji'í cha' tyanu cña re ji'na, cha' caca na xu'na lo'o re?" nacui nu ngu' cuxi bi' ji'í tya'a ngu' li'.
 15 Hora ti ngulo'o ngu' ji'í sñi' xu'na yuu bi' chu' lo'o. Li' ndyujui ngu' ji'í.

Li' nchcuane Jesús ji'í ngu' nu ndyuna cui bi':

—¿Na laca cua'ni nu xu'na yuu bi' lo'o nu ngu' cuxi bi', nti' ma? 16 Nclyacua ti' na' cha' caa ycuí xu'na yuu tu'ni, cha' cujuui ji'í nu ngu' cuxi bi', lo'o li' ta yuu bi' ji'í xa' ñati cha' cua'ni ngu' cña ndacua.

Lo'o ndyuna ngu' cha' bi', li' nacui ngu':

—¡Ná cua'ni ycuí Ndyosi jua'a!

17 Na'a tsa Jesús ji'í ngu', li' xa' nchcui' lo'o ngu' chaca quiya':

—¿Ni cha' laca nu nchcui' quityi cusu' ji'í ycuí Ndyosi lacua? Ndi'ya nchcui' quityi bi':

La cui' quee tonu nu nguxcuaa cuityi ni'í ji'í cha' ná tso'o ña'a nti' ngu',

cua ngujui cña nu cua'ni quee bi' juani; ndu bi' su ndulo la cha' ji'í cuentya ji'í ycuí Ndyosi.

18 Na' laca ñi'ya laca quee tonu bi' —nacui Jesús—, cha' ñi'ya nu ngua'ni cuityi ni'í lo'o quee bi', jua'a ndyu'ni ma lo'o na'. Pana si nti' ñati cua'a ji'í cha' jna', nga'aa tso'o tyi'í ñati bi' li'; lo'o cua'ni cuayá' Ni ji'í lcaa ñati chalyuu, tye cha' tsiya' ti ji'í ñati nu ná ntaja'a xñi cha' jna' lo'o tya nguti'í ngu' nde chalyuu.

Cha' ji'í cñi cña loo ngu'

19 Lo'o li' lcaa sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó, ngua ti' ngu' cha' xñi ngu' ji'í Jesús cha' tyaa lo'o ngu' ji'í preso la cui' hora bi'; cua ngua cuayá' ti' ngu' bi', cha' ji'í ycuí ngu' nchcui' Jesús

lo'o nchcui' yu cuii bi'. Pana ntsii ngu' xi ji'i ñati quichi bi'. ²⁰ Li' ngusta ngu' ji'i ñati cha' tyu cua ji'i Jesús, cha' cui'ya ngu' cuentya ni cha' ta yu; cuaana ti ngua'ni ngu' jua'a, cha' culacua ti' Jesús cha' ñati tso'o laca ngu'. Na cua nti' ngu' cha' cuna ngu' sca cha' nu tyu'u tu'ba Jesús, lo'o li' xqui'ya cha' bi' taca ji'i ngu' sta ngu' qui'ya ji'i yu. Li' tyaa lo'o ngu' ji'i yu ya' ngu' gobierno, cha' cua'ni cuayá' ngu' ji'i yu. ²¹ Bi' cha' nchcuane ngu' cuiñi bi' ji'i Jesús li':

—Mstru —nacui nu ngu' cuiñi bi'—, jlo ti' ya cha' xcui' cha' liñi nchcui' nu'u. Tso'o tsa ndyu'u lcaa cha' nu ngulu'u nu'u. Si'i na tyaca'a la ndu'ni nu'u ji'i sca ngu'; masi culiya' ngu', masi nchca tsa ji'i ngu', stu'ba ti ndu'ni nu'u lo'o cua ña'a ca ñati. Cha' liñi ji'i ycui' Ndyosi nclu'u nu'u. ²² Tyu'u cha' clyu ti' jinu'u, cacha' liñi nu'u ji'i ya: ¿Ha ntsu'u chacuayá' ji'na cha' ta na cñi cña loo na ji'i rey tlyu nu ndi'i xa' tsu' bi', o tso'o la si ná ta na cñi cña loo ji'i rey bi'? —nacui ñati bi' ji'i Jesús.

²³ Ngua tii Jesús ña'a cha' cuiñi nu ntsu'u tyiquee ngu' lo'o nchcuane ngu' ji'i yu jua'a. Li' nacui yu ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca nchcui' cuayá' ma jua'a lo'o na'? —nacui yu ji'i ngu'—. ²⁴ Culu'u ma sca cñi plata 'na.

Li' ngulu'u ngu' nu cñi plata bi' ji'i yu.

—¿Tilaca laca nu ca ji'i lcu'i nu nga'a chu' cñi re? ¿Ti ji'i xtañi yu nu nscua chu' cñi re? —nacui Jesús ji'i nu ngu' cuiñi bi' li'.

²⁵ Nguxacui ngu' cha' ji'i yu li':

—Xtañi rey tlyu nu ndi'i xa' tsu', bi' nga'a chu' cñi cua —nacui ngu' li'.

—Tso'lo —nacui Jesús li'—, ji'i rey tlyu bi' tya ma lcaa na nu nga'a cha' ta ma ji'i lacua; jua'a ji'i ycu'i Ndyosi tya ma lcaa na nu ntsu'u cha' tya ma ji'i Ni.

²⁶ Ná ngujui ñi'ya nu sta ngu' qui'ya ji'i Jesús nde su ndi'i ngu' quichi bi'. Pana ndube tsa ti' ngu' ji'i yu xqui'ya cha' nu cua nguxacui yu ji'i ngu' bi', bi' cha' ti' tya ndyaa ti'i ngu' bi' li'.

Nchcuane ngu' ji'i Jesús ñi'ya caca nu lo'o tyu'ú jyo'o ñati chaca quiya'

²⁷ Ca tiya' la li' ndyalaa chaca taju ngu' judío, ndyaa na'a ngu' ji'i Jesús. Ngu' saduceo laca ngu' bi', ngu' nu nacui cha' ná ntsu'u ni sca jyo'o nu taca ji'i tyu'ú chaca quiya'. ²⁸ Lo'o li' nacui ngu' bi' ji'i Jesús:

—Mstru —nacui ngu'—, nu ngua sa'ni nguscua jyo'o Moisés sca cha' lo quityi nu ndyanu ji'na. Ndi'ya nchcui' cha' bi': nu lo'o cua ngujui sca nu qui'yu lo'o ndyanu ti'i clyo'o yu, si ná ndi'i ni sca sñi' ngu', li' ntsu'u cha' ji'i tya'a ngula yu nu ntucua ycu'i ti' cha' caja clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi'. Lo'o caja sñi' ngu' li', sñi' tya'a yu nu cua ngujui laca sñi' clyo ñacui ngu'. ²⁹ Pana ndi'ya ngua sca quiya': Nguti'i cati tya'a ngu' qui'yu xcui' tya'a ngula ngu'. Ngujui clyo'o nu cusu' la, pana ngujui yu lo'o bilya caja ni sca sñi' yu. ³⁰ Tya'a ngula yu nu nchca tyucuaa ngujui clyo'o lo'o nu cuna'a ti'i bi' li', pana la cui' ti' ngujui yu lo'o bilya caja sñi' yu. ³¹ Lo'o jua'a tya'a ngula yu nu nchca tyuna, bi' ngujui clyo'o lo'o nu cuna'a bi'; jua'a lcaa tya'a ngu' bi', ngujui clyo'o ngu' lo'o nu cuna'a bi'. Pana ngujui ca ta'a cati tya'a ngu' qui'yu bi', lo'o ni sca sñi' ngu' ná ntsu'u lo'o nu cuna'a bi'. ³² Ca su ndye

cha' li', lo'o nu cuna'a bi' ngujuui li' —nacuì ngu' jì'ì Jesús—. ³³ Nu lo'o tyu'ú lcaa jyo'o chaca quiya', ¿tilaca laca nu caca clyo'o nu cuna'a bi' chañi ca? Lo'o ngutu'ú nu cuna'a bi' chalyuu, ngujuui clyo'o cho' lo'o tsaca yu, lo'o li' ngujuui clyo'o cho' lo'o chaca yu, ña'a cuayá' nu ngujuui clyo'o lo'o ca ta'a cati tya'a ngu' bi'. ¿Tilaca laca nu chañi ca cha' ngua clyo'o cho' bi'?

³⁴ Li' nguxacuì Jesús cha' jì'ì ngu' bi':

—Nde chalyuu cua ña'a ca ngu' qui'yu lo'o ngu' cuna'a ndyiji clyo'o ngu'. ³⁵ Pana ñati nu caja chaca chalyuu nu ná nga'a cha' tye jì'ì ngu' ca slo ycuì Ndyosi ni, nu lo'o tyu'ú ngu' bi' chaca quiya', nga'aa caja clyo'o ngu', ni nga'aa ta ngu' jì'ì sñi' ngu' cha' caca clyo'o ngu', ³⁶ cha' ca bi' nga'aa ntsu'u cha' cajaa ngu' tsiya' ti. Caca ngu' bi' ñi'ya laca xca nu ndi'ì slo ycuì Ndyosi; caca ngu' sñi' ycuì Ndyosi tsiya' ti, cha' cua ndyu'ú ngu' chaca quiya'. ³⁷ Jyo'o cusu' Moisés ndacha' jì'na cha' chañi cha' tyu'ú jyo'o ñati chaca quiya'. Lo quityi bi' nguscua Moisés ñi'ya ngua lo'o na'a yu yaca ca'cña ti nu ndyatu quii' tyucui ña'a lo yaca bi', pana ná ndye ndyaquì bi'. Li' nguañi nchcui' ycuì Ndyosi laja quii' bi' lo'o nacuì Ni cha' Xu'na jyo'o Abraham laca Ni, Xu'na jyo'o Isaac laca Ni, Xu'na jyo'o Jacob laca Ni. Ñati tya'a na nu nguti'ì chalyuu re cua sa'ni la ngua ngu' jyo'o bi'. ³⁸ Pana ná nacuì quityi bi', cha' na cua ngua ycuì Ndyosi Xu'na ngu' bi', masi ña'a ti tya laca Ni Xu'na ngu' bi' juani; jua'a ndyu'u cha' bi'. Bi' cha' lo'o jì'ì ñati lu'ú laca Ni loo, lo'o jua'a nti' tsa Ni cha' lcaa ñati chalyuu tyi'ì cuentya jì'ì ycuì Ni —nacuì Jesús.

39 Li' nacui sca tucua ti mstru cha' jo'ó bi' jil'i Jesús:

—Cusu', tso'o tsa nhcui' nu'u —nacui' ngu' jil'i.

40 Ndyutsii ngu' li'. Nga'aa ngua'ni tyiquee ngu' cha' hcui' ngu' xi xa' la cha' lo'o Jesús.

Nhcuane Jesús jil'i ngu' cuentya jil'i nu Cristo

41 Li' nhcuane Jesús jil'i ngu':

—¿Ni cha' laca nacui' ngu' cha' rey David ngua jyo'o cusu' jil'i Cristo? 42 Ndi'ya cha' nguscua ycu' David bi' lo quityi Salmos:

Ycu' Ndyosi nu laca Xu'na na nacui' jil'i Cristo nu Xu'na na':

“Tyucua nu'u nde la'a tsu' cui' 'na, cha' stu'ba ti caca nu'u loo lo'o na'”, nacui' Ni,

43 “ña'a cuayá' nu cua'ni tye na' cha' jil'i lcaa tya'a cusuu nu'u”, nacui' ycu' Ndyosi jil'i Cristo li'.

44 Xu'na na', ngua'ni ycu' David jil'i Cristo. ¿Ñi'ya caca hcui' ngu' cha' jyo'o cusu' ti jil'i Cristo ngua David lacua?

Ngusta Jesús qui'ya jil'i mstru cha' jo'ó bi'

45 Lo'o li' nhcui' Jesús lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a jil'i. Lo'o jua'a lcaa ñati nu ndi'i slo nhca'a jyaca ngu' jil'i cha' nu nhcui' Jesús lo'o ngu' bi':

46 —Tii ti ti' ma cha' ná cñilo'o mstru cha' jo'ó jua jil'i ma. Ndiya tsa ti' mstru bi', cha' laca ngu' tlyu; bi' cha' lacu' ngu' bi' late' tyucui' cu', cha' lye tsa cua'ni chi' ngu' loo ngu' bi' lo'o tsaa ngu' bi' lcaya', jua'a nti' ngu' mstru bi'. Xcu' lo yaca xlya nu tso'o la ña'a ntyucua ngu' bi' ne' laa jil'i ngu', jua'a ntyucua ngu' bi' ca su tso'o la lo'o ndya'a ngu' bi' ta'a. 47 Hasta nxlyaá ngu' bi' ña'a tsaca ni'i jil'i nu cuna'a ti'i. Cñilo'o ti ngu' bi' jil'i ñati cha' ñati tso'o

laca ngu' bi'; bi' cha' quiña'a tsa cha' jo'ó nchcui' ngu', tyiquee' tsa nchcui' ngu' lo'o ycuí' Ndyosi li'. Pana tucua cha' ntsu'u tyiquee ngu' bi'; bi' cha' tlyu la cha' ti'í caca ji'í ngu' bi', lye la chcube' ngu' bi' li'.

21

Cha' tso'o ji'í nu cuna'a ti'í

¹ Lo'o li' na'a Jesús ji'í ngu' culiya' nu ndya'a ne' laa, cha' nsu'ba ngu' cñi ne' cñá' su tyu'u msta. ² Lo'o jua'a na'a yu ji'í sca nu cuna'a ti'í nu ngusu'ba tucua tya'a ti cñi sube ne' cñá' bi'. ³ Li' nchcui' Jesús lo'o tya'a ndya'a yu:

—Chañi cha' nu nda na' lo'o mā, cha' quiña'a la cñi nda nu cuna'a ti'í jua que lcaa xa' ñati. ⁴ Nu ngu' culiya' jua ni, nda ngu' xi cñi nu cua ntyucua ti ji'í ngu'; lo'o nu cuna'a ti'í jua ni, ti'í tsa, pana cua nda ma' lcaa nu ntsu'u ti xi ji'í ma' cha' tyíji yu'u ji'í ma' chalyuu re.

Ngulala ti cati nu laa tonu bi'

⁵ La cui' hora ndu xi ñati nchcui' ngu' cha' ji'í laa tonu bi', lo'o jua'a nchcui' ngu' cha' ji'í quee nu tso'o tsa ña'a nu ntsu'u ji'í laa bi'; nchcui' ngu' cha' ji'í na nu tso'o tsa ña'a, na nu cua nda ngu' ña'a msta ti ji'í cha' caca tso'o la ña'a ne' laa bi'. Li' nchcui' Jesús cha' ji'í laa bi':

⁶ —Tyalaa tsā nu tye cha' ji'í lcaa na nu ña'a cu'mā re juani cati, ña'a cuayá' nu nga'aa tyanu ni sca quee nu xñi ca'a chu' tya'a.

Cha' ti'í nu caca lo'o cua tye ti chalyuu

⁷ Li' nchcuane ngu' ji'í Jesús:

—Mstru, ¿ni jacua' caca cha' bi'? —nacui ngu' ji'i Jesús—. ¿Ñi'ya caca ca cuayá' ti' ya lo'o cua caca ti cha' cuxi bi'?

⁸—Cui'ya mā cuentya —nacui Jesús li'—, cha' ná tucui cñilo'o ji'i mā. Quiña'a tsa ngu' cāa ngu' nu ñacui cha' Cristo laca ycu' ca ngu': “Juani ndyalaa tyempo bi'”, ñacui ngu' bi'. Pana ná xñi mā cha' ji'i ngu' bi'. ⁹ Nu lo'o caja cha' ji'i mā cha' cua lijya tyempo cusu, masi nde quich' tyi mā, masi tyijyu', ná cutsii mā li'. Nga'a cha' caca lcaa cha' bi' clyo la, pana tya lyiji tyalaa hora tye chalyuu.

¹⁰ Li' tya nda la Jesús cha' lo'o ngu':

—Xuu tya'a ñati sca tsu' lo'o ngu' chaca tsu', jua'a xuu tya'a ñati sca quich' tlyu lo'o ñati chaca quich' tonu. ¹¹ Lye tsa clyacui chalyuu li', lye tsa caca jbi'ña ji'i ngu'; cua ña'a ca quich' cāa quicha tyaala nu xñi ji'i lcaa ngu' li'. Lye tsa ña'a caca nde cua, tyi'i yutsii tya chalyuu lo'o ña'a ngu' sca na tlyu nu tyaca nde cua.

¹² Lo'o cu'mā ni, nu lo'o tya lyiji caca cha' bi', li' xñi ngu' ji'i mā cha' sca' ngu' ji'i mā, ta ngu' cha' ti' ji'i mā, sta ngu' qui'ya ji'i mā su ndyu'u ti'i ngu' ne' laa; lo'o jua'a su'ba ngu' ji'i mā ne' chcu, tsaa lo'o ngu' ji'i mā slo rey, jua'a slo xa' ngu' nu laca loo, xqui'ya cha' ngusñi mā cha' 'na. ¹³ Masi cuxi tsa caca cha', pana caja tyempo ji'i mā cha' chcu' mā cha' jna' lo'o ngu' li'. ¹⁴ Ná quiña'a tsa cha' clyacua ti' mā yala la, ñi'ya nu chcu' mā lo'o ngu' nu laca cña cha' cua'ni lyaá ycu' ca ti mā ji'i mā. ¹⁵ La cui' hora bi' cua'ni na' cha' ca'ya cha' hique mā cha' ca jlo ti' mā ñi'ya nu chcu' mā lo'o ngu' bi', cha' ná caja cha' nu xtyacui tya'a cusu mā lo'o mā, cha' ná caja ñi'ya nu chcu' loo ngu' ji'i mā.

16 La cui' sti mā, la cui' ngu' tya'a ngula mā, masi tya'a tyijyu' ti mā, masi tya'a tso'o mā, la cui' ca ngu' bi' tsaa lo'o ngu' ji'i mā slo ngu' tisiya. Lo'o ntsu'u cu'mā nu cujuui ngu' ji'i mā li', 17 cha' tyucui ña'a chalyuu ntsu'u quiña'a tsa ngu' nu ti'í ti' ngu' ña'a ngu' ji'i mā xqui'ya na'. 18 Pana ná chcuna' ni sca quicha' hique cu'mā cuentya ji'i ycu' Ndyosi. 19 Nu lo'o cua ndalo mā ji'i lcaa cha' cuxi bi', li' tya caja chalyuu ji'i mā lo'o cua ndye cha'.

20 'Pana nu lo'o ña'a mā cha' nsu'ba lo'o ngu' cusu tyi'i ca to' quichi Jerusalén re, li' ca cuayá' ti' mā cha' cua tye ti cha' ji'i quichi tyi mā re. 21 Lo'o li' lcaa cu'mā, lo'o lcaa ngu' nu tya ndi'i loyuu su cuentya Judea re, nga'a cha' xna mā tyaa mā tyu'u cuatsi' mā nde ca'ya; jua'a ngu' nu ndi'i quichi Jerusalén re, ntsu'u cha' tyu'utsu' ngu' quichi re; jua'a ngu' nu ndi'i ne' quixi', nga'aa caja tyempo cha' tyaa ngu' nde quichi. 22 Tsā chcube' mā caca tsā bi', lo'o li' nga'a cha' tyu'u tucua lcaa cha' nu nscua lo quityi cusu' cha' caca. 23 Tya'na tsa caca ji'i ngu' cuna'a nu ntsu'u sñi' tsā bi'; jua'a tya'na tsa caca ji'i nu ngu' cuna'a nu ntsu'u cubi' cuañi' nu tya ndyati', cha' lye tsa tyu'u cha' ti'í lo yuu; cuxi tsa cha' ti'í caca ji'i ngu' li'. 24 Ntsu'u ngu' nu cajaa laja cha' cusu bi', lo'o jua'a ntsu'u xa' la ngu' nu tyaa ngu' preso lcaa lo yuu su cuentya ji'i xa' nasiyu tyijyu' la. Satá quiya' ngu' xa' tsu' bi' ji'i quichi Jerusalén re, ña'a cuayá' nu tye tyempo nu ngujui chacuayá' ji'i ngu' bi', cha' caca ngu' loo ca nde.

*Ndi'ya caca lo'o chaca quiya' caa ycu' nu cua
nda Ni ji'i liya cha' caca ñati*

25 'Tyu'u tucua cuayá' nu tyacá' ña'a ngu' lo cuichaa li', jua'a lo co', la cui' jua'a lo cualya nu ntsu'u nde cua. Lo'o li' lye tsa quichí cha' hique ñati chalyuu; cutsii tsa ngu' li', xqui'ya cha' lye tsa cañi ntyiji'i clyoo' lo hitya tyujo'o. 26 Hasta tyucua ti ti'i ñati, xqui'ya cha' cutsii tsa ngu' laja lo'o ntajatyá ngu' si tya caca la cha' cuxi bi'; lye tsa culacua ti' ngu' na ca caca chalyuu. Lo'o jua'a lye tsa quiña lcaa cuii nu ntsu'u nde cua. 27 Li' ña'a ngu' ji'i ycui' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, ña'a ngu' lo'o tyaa na' laja coo nu ndubi tsa ña'a. Tlyu tsa chacuayá' ngujui jna' cha' tyaa na' li'; jua'a lye tsa quiji'i xee loo na' lo'o caa na' li', nu lo'o caca na' loo. 28 Nu lo'o xana caca cha' bi', li' cua'ni tlyu mā tyiquee mā, taca ca chaa ti' mā chaca quiya' cha' cua ngulala tsa clyaa mā li' —nacuī Jesús.

29 Lo'o jua'a nda Jesús chaca cuii re lo'o ngu' li':

—Ña'a mā xi ji'i cua ña'a ca yaca quityi, ña'a mā xi ji'i yaca ntsati; 30 lo'o ña'a mā cha' cua ntyucua laca', li' nchca cuayá' ti' mā cha' cua ngulala ti caca ni tyo. 31 La cui' jua'a caca lo'o caca lcaa cha' nu cua nchcui' na', li' ca cuayá' ti' mā cha' cua caa ti ycui' Ndyosi cha' caca Ni loo. 32 Chañi cha' nu nda na' lo'o mā —nacuī Jesús—, caca lcaa cha' bi' lo'o bilya tye cha' ji'i ñati nu lu'ú chalyuu juani. 33 Tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde cua, tye cha' ji'i lcaa na nu ntsu'u nde lo yuu, pana ná tye cha' ji'i cha' nu cua nchcui' na' lo'o mā; nga'a cha' caca cha' bi'.

34 'Cui'ya mā cuentya, cua'a mā ji'i ycui' ca mā cha' tii ti ti' mā tyi'i mā lo'o tyalaa tsá bi'; si culiji yu'u ti mā chalyuu ji'i mā jua'a ti lo'o ndya'a tsa

mā calle, lo'o cu'bi ti mā, la cui' jua'a si ntsu'u tyuu tya'a cha' nu ndube tsa ti' mā ji'i, ná caca tyi'i mā tii ti ti' mā li'. Ñi'ya ndyacu' sca lco'o, ³⁵ jua'a caca nu lo'o tyalaa tsā bi' ca su ndi'i lcaa ñati lu'ú tyucui ña'a chalyuu. ³⁶ Tii ti ti' mā tyi'i mā chalyuu lacua. Lcaa tyempo chcu' mā lo'o ycu' Ndyosi cha' xtyucua Ni ji'i mā, cha' talo mā lo'o caca cha' cuxi bi' chalyuu. Lo'o li' caja ñi'ya nu tyalaa mā su tyucua ycu' na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati, cha' cua'ni cuayá' na' ji'i mā —nacui Jesús ji'i ngu'.

³⁷ Lcaa tsā ndacua ndya'a Jesús nclyu'u yu ji'i ngu' ne' laa tonu ca quichi Jerusalén bi'; lcaa talya ndyu'u yu ndyaa yu ndi'i yu nde lo ca'ya nu ntucua cacua ti, nu naa ca'ya Olivos. ³⁸ Lcaa tsā, tlya tsa ndya'a quiña'a ñati ne' laa tonu bi', cha' cuna ngu' ni cha' nda Jesús.

22

Cuaana ti ngüiñi cha' ji'i ngu' lo'o tya'a ngu' cha' xñi ngu' ji'i Jesús

¹ Cua ngulala ta'a nu lo'o ndacu ngu' judío sca lo xlyá nu ná lo'o scua tiye' ndya'; ta'a pascua, jua'a naa ta'a bi'. ² Lo'o nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o mstru cha' jo'ó bi' ni, nclyana ngu' ñi'ya caca cha' cujuui ngu' ji'i Jesús, masi ntsii ngu' ji'i ñati quichi.

³ Li' ndyatí ycu' nu xña'a nu naa Satanás ne' cresiya ji'i Judas Iscariote, masi la cui' tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús laca yu bi'. ⁴ Bi' laca nu ndyaa, ndyaa na'a ji'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ji'i ngu' nu laca cña ne' laa. Li' nchcu' yu lo'o ngu' bi' ñi'ya nu cua'ni yu cha' tya yu ji'i Jesús ya'

policía, cha' tyaa lo'o ngu' ji'i slo sti jo'ó bi'. ⁵ Tso'o tsa ngua ti' ngu' sti jo'ó bi'. Lo'o li' nacui ngu' bi' ji'i yu cha' ta ngu' cñi ji'i; ⁶ ngüiñi cha' ji'i yu lo'o ngu', bi' cha' nguxana yu ngulana yu ñi'ya nu cua'ni yu cha' tyaa lo'o yu ji'i Jesús laja lo'o ná ndi'i ñati.

Chaca tya quiya' ndyacu Jesús sii lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i

⁷ Li' ndyalaa tsa ta'a nu ndacu ngu' xlyá tiji; la cui' tsa bi' ntsu'u cha' cujuui ngu' xlyá' cuañi' cha' cacu ngu' sii ta'a pascua bi'. ⁸ Li' ngulo Jesús cña ji'i Juan lo'o ji'i Pedro:

—Yaa clya mā cha' cua'ni cho'o mā sii nu cacu na cuentya ji'i ta'a pascua —nacui yu ji'i ngu' bi'.

⁹ Li' nchcuane ngu' bi' ji'i yu:

—¿Macala nti' nu'u cha' cua'ni cho'o ya sii bi'?

¹⁰ Nguxacui Jesús cha' ji'i ngu' bi' li':

—Nu lo'o tyalaa mā to' quichi, li' tyacua tya'a mā lo'o sca nu qui'yu nu ntucua sca te'i hitya scu yu —nacui Jesús—. Tyu'u lca'a mā ji'i yu ña'a cuayá' nu tyalaa mā toni'i su tyatí yu ni'i. ¹¹ Li' chcu' mā lo'o ngu' ca tyi bi': “Ndi'ya ñacu' mstru ji'na jinu'u: ¿Macala ntucua cuarto su caa na' cha' cacu na' sii lo'o ngu' nu ndyaca tsa'a 'na, cha' cua'ni ya ta'a pascua re?” ñacu' mā ji'i yu. ¹² Li' culu'u yu sca cuarto ji'i mā, sca cuarto tlyu ca cua la nu cua laca ngua tso'o. Ca bi' cua'ni cho'o mā sii bi' —nacui Jesús ji'i ngu'.

¹³ Ndu'u ngu' ndyaa ngu' bi' li'; lo'o ñi'ya nu nacui Jesús ji'i ngu' cha' caca cha' bi', jua'a ngua cha'. Li' ngua'ni cho'o ngu' sii cuentya ji'i ta'a pascua bi'.

14 Nu lo'o ndyalaa hora cha' cacu ngu' sii, li' ndyaa tucua Jesús to' mesa lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi'. 15 Li' nacui yu ji'i ngu' bi':

—Tya sa'ni nti' tsa na' cha' cacu na' sii ta'a pascua re lo'o cu'ma, nu lo'o tya lyiji ti cajaa na' —nacui Jesús—. 16 Nti' na' cacha' na' ji'i ma cha' ni chaca quiya' nga'aa cua'ni na' ta'a re lo'o cu'ma ña'a cuayá' nu tye chalyuu, lo'o li' cacu na stu'ba ti lo'o caca ycu' Ndyosi loo ji'i lcaa ñati.

17 Li' ngusni Jesús sca vaso vino, ndya xlya'be ji'i ycu' Ndyosi li'. Ndi'ya nacui yu ji'i nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi' li':

—Co'o ma vino nu ntsu'u ne' vaso re, lo'o jua'a ta ma vino re co'o ca ta'a tya'a ma —nacui Jesús li'—. 18 Chañi cha' nu ndacha' na' ji'i ma, cha' nga'aa co'o na' vino lo'o ma ña'a cuayá' nu caca ycu' Ndyosi loo ji'i lcaa ñati.

19 Nu lo'o cua ntsu'u xlyá bi' ya' Jesús, li' ndya xlya'be ji'i ycu' Ndyosi, cuati ngusa'be yu xlyá bi', cha' tacha ji'i ngu'. Li' nchcui' yu lo'o ngu':

—Nde laca na', ycu' cuaña' na' laca re. Na cua nda ycu' Ndyosi Sti na' 'na cha' cajaa na' cha' caca tso'o cha' ji'i cu'ma. Tyi'u ti' ma 'na lo'o cacu ma xlyá re.

20 La cui' jua'a ngua'ni Jesús lo'o vaso bi' lo'o ndye ndyacu ngu'.

—Lo'o co'o ma vino re tyi'u ti' ma ji'i cha' cucui nu cua quiñi ti ji'i ycu' Ndyosi lo'o ma —nacui Jesús li'—. Nu lo'o cajaa na' lo crusi, li' tyalú tañi na' xqui'ya cu'ma.

21 Pana nga'a yu juani la cui' yu nu cuju' cresiya 'na ji'i ngu' cuxi; stu'ba ti nga'a yu bi' to' mesa re

lo'o na' —nacuī Jesús li'—. ²² Nga'a cha' tsa'a na' nu cua lijyaa cha' caca na' ñati, tsa'a tyucui su cua nscua cuayá' cha' tsa'a cuentya ji'i ycuī' Ndyosi Sti na'. Pana tya'na tsa nu qui'yu nu cua cujuī' ti cresiya 'na ji'i ngu' cuxi bi'.

²³ Li' nguxana ngu' nchcui' ngu' lo'o tya'a ndi'i ti ngu':

—¿Tilaca laca nu tya ji'i mstru ji'na re ya' ngu' xña'a? —nacuī ngu'.

Nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu'

²⁴ Lo'o ti nguxana ngu' nchcui' tyucuaa ti' ngu' lo'o tya'a ndyaca tsa'a ti ngu', nchcui' ngu' cha' ji'i tilaca nu caca loo la ji'i tya'a ngu'. ²⁵ Laja li' xa' nchcui' Jesús lo'o ngu' chaca quiya':

—Cua ña'a ca xu'na chalyuu, tso'o tsa nclyo bi' cña ji'i ñati ji'i; ñati nu tso'o tsa ndu'ni laca nu laca loo bi', nacui' ngu' li'. ²⁶ Pana cu'ma ni, ná ntsu'u cha' cua'ni mā jua'a lo'o tya'a mā. Ndi'ya cua'ni mā tso'o la: nu lo'o nti' mā cha' ndulo la cha' ji'i mā que cha' ji'i tya'a mā ni, li' nga'a cha' cua'ni mā ñi'ya si laca mā nu cuañi' la ji'i tya'a mā —nacuī Jesús ji'i ngu' bi'—. Jua'a cu'ma nu nti' mā culo mā cña ji'i tya'a mā ni, nga'a cha' cua'ni mā cña cuentya ji'i lcaa tya'a mā. ²⁷ ¿Tilaca laca nu ndulo la cha' ji'i lacua? ¿Ha nu ntucua to' mesa cha' cacu? ¿Ha msu nu nxacu ji'i yu? Chañi cha' yu nu ntucua to' mesa ni, bi' laca nu ndulo la cha' ji'i, cha' bi' laca xu'na ngu'. Pana nu na' ni, ñi'ya si laca na' sca msu ji'i mā, jua'a ti ndi'i na' laja cu'ma —nacuī Jesús—.

²⁸ 'Cu'ma ni, cua ndi'i mā lo'o na' lcaa tyempo lo'o nchcube' na' ndi'i na' chalyuu re, ²⁹ bi' cha' ta

na' sca cña tso'o nu cua'ni mā cha' caca mā cña lo'o na'; cña bi' caca ñi'ya laca cña nu nda Stī na' 'na, cha' caca na' loo. ³⁰ Nga'a cha' stu'ba ti cacu mā co'o mā lo'o na' ca su tlyu bi' su tyucua na'; nga'a cha' stu'ba ti tyi'i mā lo'o na' nu lo'o cua'ni cuayá' na' ji'i lcaa ñati; lo'o jua'a cua'ni cuayá' mā ji'i tya'a ñati mā, nu tii tyucuaa tya'a taju ngu' Israel tya'a na.

Chcui' Pedro lo'o ngu' cha' ná nslo yu ji'i Jesús tsiya' ti

³¹ Lo'o li' nchcui' Jesús lo'o Simón Pedro bi':

—Simón —nacui—, laca cha' ñi'ya laca si cua ngüijña Satanás chacuayá' cha' cua'ni lya' ti' ji'i lcaa cu'ma; cua nti' yu cua'ni cuayá' yu ji'i mā, cha' xcutsii yu ji'i mā. Ñi'ya laca lo'o nscuii ngu' ji'i si'yu trigo cha' tyubii ji'i, jua'a cua'ni yu lo'o mā, nti' yu. ³² Pana cua ngüijña na' ji'i ycu' Ndyosi Stī na' cha' jinu'u Pedro, cha' ná tye cha' jlya ti' nu'u 'na. Lo'o cua nteje tacui cha' cuxi bi' hī, nu lo'o xa' chcui' nu'u cha' 'na, li' taca xtyucua nu'u ji'i xa' la tya'a mā cha' tso'o la xñi ngu' cha' 'na.

³³ —Cusu' —nacui Simón li'—, ná ndu'ni cha' jna' masi tsa'a lo'o nu'u ne' chcuā, masi cajaa na' lo'o nu'u —nacui ji'i Jesús.

³⁴ —Ndi'ya nchcui' na' lo'o nu'u juani, Pedro —nacui Jesús ji'i—, cha' nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya' ñacu' nu'u cha' ná nslo nu'u 'na.

Cua ngulala ti hora nu chcube' Jesús

³⁵ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—Nu lo'o ngulo na' cña ji'i mā cha' tsaa mā xa' quichī nu ná lo'o cujuī cñi ji'i mā, ná lo'o xa' cujuī, ná lo'o caña ji'i mā, ¿ha ntsu'u na nu lyiji ji'i mā li'?

—Ná sca na lyiji ji'i ya li' —nguxacui ngu' cha' ji'i.

³⁶ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Jua'a ngua tu'ni, pana xa' ña'a nga'a cha' cua'ni mā juani. Nu cu'mā nu ntsu'u cujuī cñi ji'i mā ni, lo'o bi' cui'ya mā tsaa mā, lo'o xa' cujuī lo'o; si ná ntsu'u maxtyi cusuū ji'i mā, nga'a cha' cujuī mā ste' mā cha' cui'ya mā maxtyi. ³⁷ Jua'a cha' nchcui' na' lo'o mā cha' nga'a cha' tyu'u tucua cha' cuxi nu nchcui' quityi cusu' cha' caca 'na. Ndi'ya nscua cha': “Ñi'ya nu ndu'ni ngu' lo'o ñatī cuxi, jua'a cua'ni ngu' lo'o ycui' Cristo”. Lcaa cha' nu nscua cha' caca 'na, jua'a caca 'na tu'ni —nacui Jesús ji'i ngu'.

³⁸ Li' nacui ngu' bi' ji'i:

—Cusu', nde ntsu'u tucua tya'a maxtyi cusuū —nacui ngu'.

—Cuayá' cua lacua —nacui Jesús li'.

Nchcui' Jesús lo'o ycui' Ndyosi Sti yu ca Getsemani

³⁹ Li' ndu'u Jesús ndyaa yu ca lo ca'ya Olivos, ñi'ya nu ndu'ni ti yu. Lo'o nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i bi', ndu'u lca'a ngu' ji'i yu li'. ⁴⁰ Nu lo'o ndyalaa ngu' ca bi', li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Chcui' mā lo'o ycui' Ndyosi Sti na' cha' ná tyijiloo nu xña'a ji'i mā —nacui.

⁴¹ Li' ndu'utsu' Jesús nde slo ngu' ña'a cuayá' nu tyalaa sca quee cū na, ca bi' ndyatū stī' Jesús cha' chcui' lo'o ycui' Ndyosi.

⁴² —Sti na' —nacui yu—, ¿ha ná ntsu'u xi xa' la ña'a nu caca cua'ni na' cña re, cha' nga'aa chcube' la na' lo'o cña tlyu re jinu'u? —nacui Jesús ji'i ycu' Ndyosi Sti yu—. Pana nti' na' cha' cua'ni na' cua ña'a ca cña nu nti' nu'u cha' cua'ni na'.

⁴³ Li' ndu'u tucua sca xca nu ngutu'u slo ycu' Ndyosi nde cua, cha' ta la juersa ji'i Jesús. ⁴⁴ Nu lo'o lye tsa nchcub'e' Jesús, li' lye la nhcui' yu lo'o ycu' Ndyosi. Lo'o li' ntyucua jatá Jesús, ndyalú nhcua' lo yuu; ñi'ya si nhcua' tañi ycu', jua'a ña'a.

⁴⁵ Ndye nhcui' Jesús lo'o ycu' Ndyosi Sti yu, li' nguxtyu yu ñaa yu slo nu ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu. Li' nquiye ngu' ji'i yu, ndi'i ngu' laja' ngu' cha' ndye juersa ji'i ngu', cha' xñi'i tsa ti' ngu'. ⁴⁶ Li' nacui yu ji'i ngu':

—¿Ni cha' laca ndi'i ma laja' ti ma? Tyatu clya ma cha' hcui' ma lo'o ycu' Ndyosi, cha' ná tyijiloo nu xña'a ji'i ma.

Ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús preso

⁴⁷ Tya nhcui' ca Jesús lo'o ngu' bi', li' ndyalaa quiña'a tsa ñati. Nu naa Judas bi', tsaca yu tya'a nu tii tyucuaa tya'a ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i Jesús ni, ngulu'u yu tyucui ji'i ngu' quiña'a bi'. Ñaa yu ca slo Jesús cha' chcuicha' yu saca' Jesús. ⁴⁸ Li' nhcui' Jesús lo'o yu bi':

—Judas —nacui—, ¿ha bi' cha' chcuicha' nu'u 'na cha' tya nu'u 'na ya' ngu' cuxi, na' nu cua nda Ni 'na lijyaa cha' caca na' ñati?

⁴⁹ Lo'o na'a ngu' nu ndu lo'o Jesús ñi'ya caca cha' bi', li' nhcucane ngu' ji'i yu:

—Cusu' —nacui ngu'—, ¿ha cua'a ya jinu'u lo'o maxtyi, cha' ná caa ngu' cua?

⁵⁰ Li' ngusicua tsaca tya'a ngu' bi' maxtyi ji'i yu, ngusi'yu yu jyaca sca msu ji'i xu'na sti jo'ó; ngusi'yu cu' yu scua' jyaca la'a tsu' cui ji'i yu. ⁵¹ Li' nacui Jesús ji'i ngu':

—Cuayá' tsa lo cua ti. Ta ti'i mā maxtyi ji'i mā.

Li' ngusta ya' Jesús lo scua' jyaca msu bi', ngua tso'o ca scua' jyaca yu li'. ⁵² Lo'o ti nchcui' Jesús lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' nu laca cña ne' laa, jua'a lo'o ngu' cusu' ji'i quichi, lcaa ngu' nu ñaa cha' tyaa lo'o ngu' ji'i:

—¿Ha na ndu'u cu'ma lijya mā lo'o maxtyi ji'i mā, lo'o yaca ji'i mā, cha' quiji'i yaca mā 'na ñi'ya nu ntyiji'i na ji'i sca cuaana? ⁵³ Lcaa tsa lo'o nguti'i na' lo'o cu'ma ne' laa tonu bi', ni sca quiya' ná ngusacui ya' cu'ma 'na. Pana cua ngujui xi tyempo ji'i mā cha' cua'ni mā cha' cuxi bi' juani, cha' cua nda nu xña'a chacuayá' ji'i mā; la cui' nu bi' laca loo ji'i mā.

Lye tsa nchcui' Pedro cha' ná nslo yu ji'i Jesús

⁵⁴ Lo'o li' ngusñi ngu' ji'i Jesús cha' caca preso, ndyaa lo'o ngu' ji'i nde toni'i ji'i xu'na sti jo'ó. Lo'o Pedro ni, ndyaa lca'a yu ji'i ngu' tyijyu' ti li'.

⁵⁵ Ca bi' nguxtyu'u ngu' xi quii' cla'be la su laja to' ni'i, lo'o li' ndyu'u ti'i ngu' to' lquii' bi'; lo'o Pedro ndyaca'a laja ngu'. ⁵⁶ Li' na'a sca nu cuna'a cua' ji'i ngu' cha' lo'o Pedro nga'a to' lquii' bi'. Ña'a tsa nu cuna'a bi' ji'i yu, li' nchcui' lo'o ngu':

—Lo'o nu qui'yu re ndya'a lo'o nu Jesús bi' —nacui ji'i ngu'.

⁵⁷ Hora ti nguxacui Pedro cha' ji'i nu cuna'a bi':

—Ma' cusu', ná nslo na' ji'i yu jua —nacui Pedro li'.

⁵⁸ Ca tiya' la xi na'a chaca ñati ji'i.

—Lo'o nu'u laca tya'a ndya'a ngu' jua —nacui ñati bi' ji'i Pedro.

—Si'i na' —nacui yu—. Ná laca na' tya'a ndya'a ngu' jua —nacui Pedro ji'i ngu'.

⁵⁹ Cua nteje tacui sca hora, li' nchcui' chaca ñati lo'o tya'a ndya'a ti yu ndacua:

—Chañi cha' lo'o nu qui'yu re ndya'a lo'o preso jua, cha' lo'o yu re laca ngu' Galilea —nacui yu li'.

⁶⁰ —Chocue —nacui Pedro li'—, ná jlo ti' na' ni cha' nchcui' nu'u.

La cui' hora nu lo'o tya ndu Pedro nchcui', li' ngusi'ya sca ndye'e. ⁶¹ Li' nguxtyacui loo Jesús su ndu ne' ni'i, cha' ña'a ji'i Pedro. Hora ti ndyi'u ti' Pedro cha' nu cua nchcui' Jesús lo'o yu tya tsa la. Ndi'ya ngua cha' bi': “Nu lo'o tya lyiji xi'ya ndye'e talya juani, li' sna quiya' ñacui nu'u cha' ná nslo nu'u 'na”, nacui Jesús tya li'. ⁶² Li' ndu'u Pedro nde liya', lye tsa ndyunaa yu cha' ngua xñi'i tsa ti' yu.

Nxtyí lo'o ngu' ji'i Jesús

⁶³ Lo'o ngu' nu ndu cua ji'i Jesús ni, nxtyí lo'o tsa ngu' ji'i Jesús, lo'o jua'a ngujui'i ngu' ji'i yu.

⁶⁴ Ndacu' ngu' cloo Jesús lo'o sca late', cuati ngujui'i ya' ngu' saca' yu. Li' nacui ngu' ji'i yu:

—Ca tii nu'u, ¿tilaca laca nu ngujui'i jinu'u lacua?

⁶⁵ Lo'o jua'a quiña'a la cha' suba' nchcui' ngu' bi' lo'o Jesús li'.

Ndu Jesús nde loo ngu' nu laca cña

⁶⁶ Lo'o nguxee, li' ndyu'u ti'i ngu' cusu' ji'i ngu' judío, lo'o ngu' sti jo'ó nu laca loo, lo'o ngu' mstru cha' jo'ó; ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús nde loo ña'a taju

ngu' tisiya bi'. Ca bi' nguxana ngu' ndacha' ngu' ji'i yu:

⁶⁷ —Cuacha' clya nu'u ji'i ya si nu'u laca Cristo —nacu'i ngu' ji'i yu.

Nguxacu'i Jesús cha' ji'i ngu' li':

—Masi ñacu'i na' ji'i mā jua'a, ná jlya ti' mā 'na.

⁶⁸ Masi xcuane na' sca cha' ji'i mā, ná xacu'i mā cha' 'na. Cua jlo ta' cha' ná culaá mā 'na. ⁶⁹ Pana nde loo la tyucua na' nu lijyaa cha' caca na' ñati, tyucua na' nde la'a tsu' cui' ji'i ycu'i' Ndyosi nu lcaa tsiya' ti cña nchca ji'i Ni.

⁷⁰ Lo'o ti nchcuane lcaa ngu' tonu ji'i yu:

—¿Ha nu'u laca Sñi' ycu'i' Ndyosi lacua?

Li' xa' nguxacu'i Jesús cha' ji'i ngu' chaca quiya':

—Chañi cha' nu nchcui' cu'mā lo'o nacui' mā cha' bi' laca na' —nacu'i yu ji'i ngu'.

⁷¹ —Nga'aa nti' culana na xa' la ñati nu jlo ti' —nacu'i ngu' li'—. Cua ndyuna lcaa na cha' nu nchcui' yu re. Tu'ba ycu'i' ca yu cua ndu'u cha' cuiñi.

23

Ndu Jesús nde loo Pilato nu laca loo

¹ Ndatu lcaa ngu' tisiya li', ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús slo Pilato nu ngua gobernador romano tyempo bi'. ² Ca bi' nguxana ngu' ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús:

—Cua ngusñi ya ji'i nu qui'yu re, cha' ndatsaa tsa yu ji'i ngu' judío tya'a ya. Nacu'i yu cha' ná ntsu'u chacuayá' ta ya cñi cña loo ya ji'i nu laca cña ji'i cu'mā, ngu' romano; lo'o jua'a lye tsa nchcui' yu cha' ycu'i' yu laca Cristo, ñi'ya si laca yu rey ji'i ya —nacu'i ngu' ji'i Pilato.

³ Li' nchcuane Pilato ji'i Jesús:

—¿Ha rey ji'i ngu' judío laca nu'u? —nacui.

Li' nguxacui Jesús cha' ji'i Pilato bi':

—La cui' cha' nu cua nhcui' nu'u, la cui' bi' laca na' —nacui.

⁴ Li' nacui Pilato ji'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ji'i xa' la ngu' nu ndya'a lo'o:

—Ná nquije ni sca cha' cuxi 'na cha' sta na' qui'ya ji'i yu re —nacui Pilato.

⁵ Pana nu ngu' bi' ni, chaca quiya' lye la nhcui' ngu', cui' tsa ngusi'ya ngu' ji'i Pilato bi' li':

—Na ngusu'ba ñasi' ti yu re ji'i lcaa ñati Judea lo'o cha' nu ngulu'u yu ji'i ngu' —nacui ngu'—. Nde Galilea nguxana yu re, lo'o hasta ca nde nclyu'u yu cha' cuxi bi' ji'i ngu' juani.

Ndu Jesús nde loo Herodes

⁶ Lo'o cua ndyuna Pilato cha' bi', li' nchcuane yu ji'i ngu' si nde Galilea ngutu'u Jesús liya.

⁷ —La cui' —nacui ngu'.

Li' ndyi'u ti' Pilato cha' ndi'i Herodes quichi Jerusalén tsa bi'. Lo'o nu Herodes ni, laca yu loo loyuu su cuentya Galilea; bi' cha' nda Pilato ji'i Jesús ndyaa slo Herodes bi' li'. ⁸ Lo'o na'a Herodes ji'i Jesús, tso'o tsa ngua tyiquee yu li', cha' cua sa'ni tsa nti' yu ña'a yu ji'i Jesús. Cua ndyuna yu lo'o nhcui' ngu' cha' ji'i Jesús, lo'o nti' tsa yu ña'a yu sca cha' tlyu nu cua'ni Jesús. ⁹ Quiña'a tsa cha' nchcuane yu ji'i Jesús li', pana ná nguxacui Jesús cha' ji'i yu tsiya' ti. ¹⁰ Lo'o jua'a ndi'i ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' mstru cha' jo'ó; ngu' bi' laca nu ngusta qui'ya ji'i Jesús, lo'o juani tya quiña'a tsa cha' cuxi nhcui' ngu' bi' ji'i. ¹¹ Li' ngua'ni

lya' ti Herodes ji'i Jesús; jua'a sendaru ji'i yu, cuxi tsa ngua'ni ngu' lo'o. Cha' caja ñi'ya nu xtyí lo'o ngu' ji'i, li' nguxacu' ngu' late' tso'o tsa ña'a ji'i; late' ndubi ña'a ñi'ya ña'a ste' rey nguxacu' ngu' ji'i. Lo'o li' nda Herodes ji'i Jesús ndyaa chaca quiya' slo Pilato. ¹² Tsa bi' ngua stu'ba cha' ji'i Herodes lo'o Pilato chaca quiya'; tya'a cusu ngu' ngua ngu' bi', pana juani cua ndyaca tya'a tso'o ngu'.

Ngulo Pilato cña cha' cujuui ngu' ji'i Jesús

¹³ Li' nguxuti'i Pilato ji'i lcaa sti jo'ó nu laca loo, lo'o ji'i lcaa ngu' tisiya, lo'o ji'i lcaa ñati. ¹⁴ Nchcui' yu lo'o ngu' li':

—La cui' cu'ma ñaa lo'o ma ji'i nu qui'yu re slo na', nu nacui ma cha' lye tsa ndu'ni yu cha' ná tyi'i ti ti ngu' —nacui yu ji'i ngu'—. Pana cua nchcui' na' lo'o yu re slo lcaa cu'ma; cua na'a ma cha' ná nquiye ni sca qui'ya ji'i yu 'na, ñi'ya nu qui'ya nu ngusta cu'ma ji'i yu. ¹⁵ La cui' jua'a Herodes, ná ngujui ñi'ya qui'ya nu sta nu cusu' bi' ji'i nu Jesús re, bi' cha' cua nda nu cusu' bi' ji'i yu ñaa slo na' chaca quiya'. Ná sca cha' cuxi ná ngua'ni yu lacua, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu cuentya jna'. ¹⁶ Xcube' na' xi ji'i yu clyo, cuati culaá na' ji'i yu li' —nacui Pilato ji'i ngu'.

¹⁷ Lcaa yija lo'o ndyaca tsa ta'a pascua bi', li' ndu'ni lyaá nu laca gobernador ji'i sca ti preso jua'a ti; ¹⁸ bi' cha' nguxana ngu', tyucui ña'a taju ngu' stu'ba ti, cuii tsa nxi'ya ngu' ndijña ngu' chaca preso ji'i Pilato:

—Si'i nu qui'yu re cua'ni lyaá nu'u ji'i —nacui ngu'—. Yaa lo'o ji'i yu re. Culaá ji'i nu Barrabás bi' cha' tyu'u.

¹⁹ Na cua ngusu'ba ngu' ji'i nu Barrabás bi' ne' chcuá xqui'ya cha' ndatsaa tsa ji'i ñati quichi cha' xuú tya'a ngu' lo'o ngu' xa' tsu' nu laca loo. Cuati cua ndyujui Barrabás ji'i ñati. ²⁰ Pana ngua ti' Pilato culaá ji'i Jesús, bi' cha' xa' nhcui' yu lo'o ngu'. ²¹ Cuii la nguxacui nu quiña'a tsa ñati bi' cha' ji'i Pilato li':

—¡Cujui'i ca'a clya ji'i yu lo crusi cha' cajaa yu! —nacui ngu'—. ¡Cujui'i ca'a clya ji'i yu lo crusi! —nacui ngu' quiña'a bi' li'.

²² Nu nchca tyuna quiya' nhcui' Pilato lo'o ngu' li':

—¿Ni cha' cuxi ngua'ni yu re? Ná nqui je ni sca cha' cuxi ji'i yu 'na —nacui Pilato—, bi' cha' ná ndu'ni tsa cha' cajaa yu. Tso'o la si na xcube' ti na' ji'i yu, ca tiya' la li' culaá na' ji'i yu.

²³ Li' cuii la ngusi'ya ngu' nguxacui ngu' cha' ji'i nu Pilato bi', cha' kujui'i ca'a clya ji'i Jesús lo crusi. Lye tsa nhcui' ngu', jua'a sti jo'ó nu laca loo nhcui' tsa ngu', bi' cha' ntaja'a Pilato cua'ni ña'a cha' nu ngua ti' ngu'. ²⁴ Li' nda yu chacuayá' cha' caca cha' nu ngüijña ngu'. ²⁵ Lo'o jua'a ngulo laja ti ji'i yu Barrabás nu ngua'ni tsa cha' cusuú, hasta ndyujui ji'i ñati, cha' bi' laca nu ngusubi ngu' quichi cha' tyu'u ne' chcuá tyaa tsa bi'. Lo'o li' ndya Pilato ji'i Jesús ji'i ngu' cha' cua'ni ngu' ña'a cha' nu nti' ti ngu' cua'ni ngu' lo'o.

Ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi

²⁶ Lo'o li' ndyaa ngu' sendaru, ndyaa lo'o ngu' ji'i Jesús cha' cuju'i' ca'a ngu' ji'i lo' crusi. Li' ndyaa tya'a ngu' sendaru lo'o sca ñati nu naa Simón, nu lo'o ñaa yu ndyaa yu ne' quixi'; ngu' quichi Cirene laca yu bi'. Lo'o li' ngulo ngu' cña ji'i yu cha' tsaa lo'o yu ji'i crusi cuentya ji'i Jesús.

²⁷ Quiña'a tsa ñati lca'a ngu' ji'i Jesús ndyaa. Jua'a ndya'a quiña'a tsa nu cuna'a, ndyunaa tsa ngu'; cui tsa nxi'ya ngu' cha' tiji' tsa ti' ngu' ji'i Jesús. ²⁸ Li' nguxña'a Jesús su ndu ngu' cuna'a bi', cha' chcu' lo'o ngu':

—Cu'ma ngu' cuna'a Jerusalén re, ná xi'ya mā xqui'ya na' —nacu' Jesús ji'i ngu'—. Tso'o la xi'ya mā xqui'ya ycu' ca ti mā, cuati xqui'ya sñi' mā. ²⁹ Cua tyalaa ti tyempo cuxi, lo'o li' ñacu' ngu' ndi'ya: “Juani tso'o la ndi'i nu cuna'a nu ná ngujui sñi', nu bilya cua'ni cala sca ñati, nu bilya ta cati' sca nu sube”, ñacu' ngu'. ³⁰ Li' xana ñati xi'ya ngu': “Tso'o la si clyú ca'ya cua hichu' na, masi tyacu' cuati yuu hichu' na, cha' tye cha' ji'na tsiya' ti”. Jua'a ñacu' ngu' li'. ³¹ Ña'a mā ñi'ya nu ndyu'ni ngu' lo'o na' juani. ¿Ñi'ya ta cua'ni ngu' lo'o cu'ma ngu' judío li' lacua? Tso'o tsa cha' nu ntsu'u jna'; ntsu'u tsa chalyuu jna', cha' ñi'ya nti' sca yaca cuañi', jua'a nti' na'. Pana cu'ma ni, ná tso'o cha' nu ntsu'u ji'i mā; na culiji yu'u ti cha' bi' ji'i mā jua'a ti, cha' ñi'ya nti' sca yaca ncui, jua'a nti' cu'ma —nacu' Jesús ji'i ngu' bi'.

³² Lo'o jua'a ndyaa lo'o ngu' ji'i tya tyucuaa tya'a ñati nu tlyu tsa qui'ya ntsu'u ji'i; ndyaa lo'o ngu' ji'i tyucuaa ñati bi', cha' cuju'i' ngu' ji'i ñati bi' stu'ba ti lo'o Jesús. ³³ Lo'o ndyalaa ngu' su naa La Calavera

(ca'ya su nscua tyijya hique jyo'o), li' ngujui'i ca'a ngu' ji'i Jesús lo crusi ca bi'. La cui' jua'a ngujui'i ca'a ngu' ji'i tyucuaa ñati nu ntsu'u qui'ya tlyu ji'i bi'; ngujui'i ca'a ngu' ji'i tsaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu la'a tsu' cui' ji'i Jesús, cuati ngujui'i ca'a ngu' ji'i chaca yu cuxi bi' lo chaca yaca crusi nu ndu la'a tsu' coca. ³⁴ Lo'o tya ndi'i ngu' nu ngujui'i ca'a ji'i ngu' lo crusi, li' nchcui' Jesús lo'o ycui' Ndyosi Sti yu:

—Sti na' —nacu'i yu—, cui'ya nu'u cha' clyu ti' ji'i ngu' re, cha' ná jlo ti' ngu' ni cha' laca ndyu'ni ngu' jua'a.

Li' ndacha ngu' sendaru bi' ste' Jesús ji'i tya'a ngu' laja lo'o ndijya ti ngu' lo'o tya'a ngu'. ³⁵ Lo'o jua'a ndi'i tsa ñati cha' ña'a cui'ya ngu' ji'i Jesús. Lo'o ngu' tisiya ni, nxyí lo'o ngu' ji'i Jesús li'. Ndi'ya nacui' ngu' bi':

—Ngu'a'ni lyaá yu ji'i xa' ñati nquicha'; pana juani ntsu'u cha' cua'ni lyaá yu ji'i ycui' ca ti yu, si chañi cha' laca yu Cristo nu ngusubi ycui' Ndyosi ji'i lija chalyu re —nacu'i ngu' bi'.

³⁶ Lo'o jua'a ngu' sendaru bi', ngustí lo'o ngu' ji'i yu ñaa ngu' cacua ti su ndu crusi, cuati nda ngu' vino tiye' cha' co'o yu. ³⁷ Li' ndu'ni ngu' bi' ji'i yu ndi'ya:

—Cua'ni lyaá nu'u ji'i ycui' ca si laca nu'u rey ji'i ngu' judío —nacu'i ngu' sendaru bi' ji'i Jesús.

³⁸ Cua nscua letra nde que la su nga'a Jesús lo crusi bi'; ndi'ya nchcui' letra bi': “Nu nde laca rey ji'i ngu' judío”. Sna lo cha'cña ji'i ngu' nscua cha' bi': cha'cña ji'i ngu' griego nscua, lo'o cha'cña ji'i ngu' latín nscua, lo'o cha'cña ji'i ngu' judío nscua.

³⁹ Li' chiya'a tsa nchcui' sca nu cuaana tya'a nga'a Jesús lo crusi:

—Si chañi cha' Cristo laca nu'u, cua'ni lyaá nu'u ji'i ycui' ca nu'u lacua; lo'o jua'a cua'ni lyaá nu'u ji'i cuare —nacui ji'i Jesús.

⁴⁰ Li' nguxacui chaca nu cuaana cha' ji'i tya'a:

—¿Ha ná ntsii nu'u ji'i ycui' Ndyosi lacua? Stu'ba nchcube' ngu' ji'i ca ta'a sna na juani —nacui ji'i tya'a cuaana—. ⁴¹ Liñi tsa ntsu'u cha' nchcube' ngu' ji'na, cha' bi' laca caya' ji'i cha' cuxi nu ngua'ni na; pana nu ñatī re ni, ná ntsu'u cha' cuxi nu ngua'ni yu.

⁴² Li' nacui yu bi' ji'i Jesús:

—Cusu' Jesús —nacui—, tucua nu'u cha' jna' nu lo'o xana nu'u cha' caca nu'u loo nde chalyuu —nacui nu cuaana bi'.

⁴³ Nguxacui Jesús cha' ji'i li':

—Chañi cha' nda na' lo'o nu'u —nacui—, juani ti taca tyi'i nu'u lo'o na' ca su tso'o nde cua, ca su ntucua ycui' Ndyosi —nacui Jesús ji'i.

Ngujuii Jesús

⁴⁴ Lo'o cua ngua nde hora, li' ngua talya tyucui ña'a loyuu; ngua cha' bi' hasta ña'a cuayá' nu ndyalaa hora cua sna nde ngusii, ⁴⁵ jua'a ngua talya loo cuichaa. Lo'o jua'a nu late' tlyu nu ndacui ne' laa tonu bi', ndya'be late' bi' cla'be la. ⁴⁶ Hora bi' cuii tsa ngusi'ya Jesús:

—Sti na', qui'ya nu'u cresiya 'na —nacui yu.

Nu lo'o cua nchcui' yu cha' bi', hora ti ngujuii yu li'.

⁴⁷ Lo'o na'a nu capitán ji'i sendaru romano ñi'ya ngua cha' bi', li' ngua'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi. Ndi'ya nchcui' li':

—Chañi cha' ná ntsu'u qui'ya ji'i jyo'o re tsiya' ti —nacui nu capitán ji'i sendaru bi'.

⁴⁸ Li' lcaa ñati nu ndi'i hora bi', nu na'a lcaa cha' nu ngua bi', ndu'u ngu' ndyaa ngu' li'. Ndyu'u tya ngu' tyiquee ngu' ndyaa ngu' cha' xñi'i tsa ti' ngu'.

⁴⁹ Pana ndyanu lcaa ngu' tya'a tso'o Jesús ca su ndu crusi, jua'a nu cuna'a nu cua ndya'a lo'o yu nu lo'o nguxana ti cña ji'i yu nde Galilea, ndyanu ngu' bi' tyijyu' ti ña'a cui'ya ngu' cha' nu ndyaca bi'.

Nguatsi' jyo'o Jesús

⁵⁰ Cua ntsu'u sca ñati tso'o nu ndyu'ni tlyu ji'i ycui' Ndyosi, José naa nu qui'yu bi'. Arimatea laca quichi tyi; loyuu su cuentya Judea, bi' ndi'i quichi tyi. Sca nu laca cña laca nu José bi', stu'ba ti ntucua lo'o lcaa ngu' tisiya ji'i ngu' judío. ⁵¹ Tya tsubi' cua ntajatya nu José bi' ni jacua' cqa ycui' Ndyosi cha' caca Ni loo nde chalyuu, bi' cha' ná ngua stu'ba cha' ji'i lo'o tya'a ngu' tisiya lo'o ngusta ngu' qui'ya ji'i Jesús. ⁵² Ndyaa José li', ndyaa slo Pilato cha' ñña chacuayá' tsaa lo'o ji'i jyo'o Jesús cha' xatsi' ji'i jyo'o bi'. ⁵³ Lo'o cua nda'ya ngu' ji'i jyo'o bi' lo crusi, li' ngüixi José sca tasá lubii hichu' jyo'o Jesús; ndyaa lo'o ji'i jyo'o bi' ngusu'ba ji'i ne' cuaá nu ngulu ngu' sii' cua'a, su bilya xatsi' ngu' ji'i ñati tsiya' ti. ⁵⁴ Tsá ta'a sji laca, bi' cha' tii ti ndi'i ngu' cha' cua xana ti ta'a.

⁵⁵ Lo'o nu ngu' cuna'a nu ñaa lo'o Jesús nde Galilea ni, ndyaa lca'a ngu' ji'i nu José bi', ndyaa na'a ngu' cuaá ji'i, cha' cui'ya ngu' cuentya mala

ngusta ngu' ji'i jyo'o Jesús bi'. ⁵⁶ Li' nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde quichì chaca quiya'. Li' ngua'ni cho'o ngu' hitya tyixi xtyi'i, jua'a setye nu tso'o tsa xtyi'i cha' tyu'u chu' jyo'o bi'. Pana ngua'a cña' ngu' tsà ta'a bi', ñi'ya nu nscua cña lo quityi nu ngua sa'ni cha' cua'ni ngu'.

24

Ndyu'ú Jesús chaca quiya'

¹ Nu lo'o cua quixee ti tsà clyo ji'i semana bi', tlya tsa ndyaa nu ngu' cuna'a bi' to' cuaá su nguatsi' jyo'o Jesús. Ndyi'ya ngu' hitya tyixi xtyi'i nu cua ngua'ni cho'o ngu'. Lo'o xa' nu cuna'a ndyaa ngu' lo'o. ² Ngulaa ngu' to' cuaá, li' na'a ngu' quee nu ndyacu' to' cuaá bi', cha' nga'aa ntsiya quee bi' to' cuaá; ntucua yaala ti cuaá bi'. ³ Li' ndyatí ngu' ne' cuaá cha' ña'a ngu', pana nga'aa ntsiya jyo'o Jesús. ⁴ Ndyutsii tsa ngu' li', nga'aa jlo ti' ngu' ñi'ya nu cua'ni ngu'. Li' na'a ngu' cha' ndu tucua tya'a nu qui'yu slo ngu'; ndubi tsa ña'a late' lacu' nu ngu' qui'yu bi'. ⁵ Ntyucua tii ti'i ngu' li', ndyaca'a ngu' lyuu cha' ndyutsii tsa ngu' ji'i nu ngu' qui'yu bi'. Lo'o li' nchcui' ngu' qui'yu bi' lo'o ngu':

—¿Ni cha' laca nclyana mā ji'i sca nu lu'ú laja ngu' jyo'o re? —nacui' ngu'. ⁶ Nga'aa ntsiya yu bi' ca nde, cha' cua ndyu'ú yu chaca quiya'. Tyi'u ti' mā ñi'ya nu nacui' yu ji'i mā lo'o tya ndi'i mā ca Galilea. ⁷ Cua nacui' yu cha' ycui' nu lija cha' caca yu ñati ni, nga'a cha' ta ngu' ji'i yu ya' ngu' xña'a, cha' cuji'i ca'a ngu' ji'i yu lo crusi. Lo'o chu' sna tsà, li' tyu'ú yu chaca quiya' nacui' yu.

⁸ Li' ndyi'u ti' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' nu nda Jesús lo'o ngu' tya tsubi' la cuentya ji'i ycui' yu.
⁹ Nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde quichi, ndyalaa ngu' slo nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús. Li' ndacha' ngu' cuna'a bi' lcaa cha' bi' ji'i ngu', lo'o jua'a lcaa ngu' nu nguta'a lo'o Jesús ndyuna ngu' cha' bi' li'. ¹⁰ Ndi'ya naa ngu' cuna'a nu ndyaa to' cuaá bi': ndyaa María Magdalena, cuati Juana, lo'o María xtya'a Jacobo, lo'o xi xa' la ngu' cuna'a.
¹¹ Pana si'i jua'a ngua, ngua ti' ngu' nu ngua tsa'a bi'; na nguichi tsa cha' hique ngu' cuna'a bi', ngua ti' ngu'. Ná jlya ti' ngu' cha' nu nda ngu' cuna'a bi' lo'o ngu' tsiya' ti.

¹² Sca ti Pedro, hora ti ngusna ndyaa to' cuaá bi'. Chacua' na'a Pedro ne' cuaá bi', cha' ntsiya ti tasá nu ngüixii hichu' jyo'o Jesús nquicha', na'a cha' chaca se'i nde la'a ti ntsiya late' bi'; lo'o li' ngutu'u Pedro ñaa nde toni'i, ngulacua tsa ti' na laca ngua cha' ndyaa jyo'o bi'.

Su ndyaa ngu' tyucuii nde Emaús

¹³ La cui' tsá bi' ndu'u ndyaa tucua tya'a ngu' nde quichi Emaús. Quichi bi' ntsu'u tii chaca kilómetro cuayá' tyijyu' ji'i Jerusalén. ¹⁴ Ndyaa ti ngu' tyucuii, nchcui' tsa ngu' lo'o tya'a ngu' ji'i lcaa cha' nu ngua bi'. ¹⁵ Tya nchcui' tube ngu' ji'i cha' bi', lo'o li' ndyalaa ycui' Jesús slo ngu', stu'ba ti ndyaa yu lo'o ngu'. ¹⁶ Masi na'a ngu' xi ji'i Jesús, pana ná ngua tyuloo tso'o ngu' ji'i yu, cha' ntsu'u sca cha' nu ngua'a ji'i ngu'. ¹⁷ Li' nchcuane Jesús ji'i ngu':

—¿Ni cha' nchcui' tube cu'ma lo'o lijya ma tyucui re? ¿Ni cha' laca xñi'i ti' ma? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Se'i ti ndyatu ngu', ¹⁸ lo'o li' nguxacui tsaca nu naa Cleofas cha' ji'i Jesús:

—Tyucui ña'a chalyuu cua jlo ti' ngu' na laca nu ngua nde Jerusalén tsa nu nteje tacui ca ti. ¿Ha sca ti nu'u nu ná jlo ti' na laca nu ngua nde Jerusalén bi'? Jlo ti' laca ngu' xa' quichi nu ñaa ta'a.

¹⁹ —¿Na laca ngua? —nacui Jesús ji'i ngu'.

Li' nguxacui ngu' cha' ji'i yu:

—Cha' ji'i Jesús Nazaret —nacui ngu'—, tu'ba ji'i ycu' Ndyosi ngua yu bi' nchcui' Ni lo'o ñati. Ngua tsa ji'i cha' tu'ba, lo'o jua'a ngua tsa ji'i ngua'ni quiña'a tsa cha' tlyu cuentya ji'i ycu' Ndyosi; jua'a quiña'a tsa ñati na'a ji'i cha' tlyu bi'. ²⁰ Li' nu ngu' sti jo'ó nu laca loo lo'o ngu' nu laca cña, nda ngu' ji'i yu ndyaa cha' cujuu ngu' ji'i yu lo crusi. ²¹ Cua sna tsa nteje tacui nu ngua cha' bi'. Lo'o cuare ni, jlya tsa ti' ya ji'i yu nquicha', cha' bi' laca nu cua'ni lyaá ji'i ngu' Israel tya'a na, cha' nga'aa caca loo ngu' xa' tsu' ji'na, cha' tyi'i tso'o ti na loyuu quichi tyi na, ngua ti' ya. ²² Pana juani nchcutsi xi ngu' cuna'a tya'a ndya'a ya ji'i ya, cha' tlya tsa juani ndyaa ngu' cuna'a bi' to' cuaá, ²³ lo'o nga'aa nquije jyo'o Jesús bi' ji'i ngu'. Ñaa ngu' li', nda ngu' cha' lo'o ya cha' cua na'a ngu' sca cha' tlyu. Na ngulu'uloo ti tucua tya'a xca ji'i ycu' Ndyosi ji'i ngu' ngua ti' nu ngu' cuna'a bi'; nacui xca bi' ji'i ngu' cha' lu'ú Jesús juani. ²⁴ Lo'o ti ndyaa xi ngu' tya'a ngua tsa'a cua to' cuaá li'. Lo'o li' na'a ngu' ji'i xca bi' ñi'ya nu

nacui' ngu' cuna'a bi' ji'i ya, pana ná na'a ngu' ji'i ycu' Jesús.

²⁵ Li' nchcui' Jesús lo'o nu ngu' nu tya'a ndyaa yu tyucui':

—Lyiji tsa cha' ji'i cu'ma cha' ca cuayá' ti' ma scaa cha'; tiya' tsa nxñi ma lcaa cha' nu nda ngu' jyo'o nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi sa'ni la. ²⁶ ¿Ha si'i na cua ntsu'u cha' chcube' nu laca Cristo bi' ñi'ya nu ngua juani? Tiya' la li' tyalaa Cristo su tso'o tsa ña'a su tyucua ycu' li'.

²⁷ Li' nguxana Jesús ngulu'u yu cha' ji'i ngu', ña'a cha' nu cua nscua lo quityi cusu' cha' ji'i ycu' yu. Nguxana ngu' lo'o quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o li' nchcui' ngu' lo lcaa quityi nu nguscua ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni.

²⁸ Cua tyalaa ti ngu' ca quichi' su tsaa ngu', li' ngua'ni Jesús ñi'ya si na tya tsaa la yu tyucui' tyijyu' la. ²⁹ Pana ndatsaa tsa ngu' ji'i yu cha' tyanu yu slo ngu'. Nacui' ngu' ji'i yu:

—Tyanu nu'u lo'o cua cha' cua ngusii tsa juani, cua ca talya ti.

Li' ndyatí Jesús ndyaa ni'i cha' tyanu yu lo'o ngu'. ³⁰ Pana nu lo'o cua nga'a yu lo'o ngu' to' mesa, li' ngusñi yu sca xlyá, ndya yu xlya'be ji'i ycu' Ndyosi; lo'o li' ngusa'be yu xlyá bi', cha' ta yu ji'i ngu'. ³¹ Bi' hora laca nu ndyaala cloo ngu', cha' ndyuloo tso'o ngu' ji'i yu. Li' nguliji yu'u yu slo ngu', nga'aa na'a ngu' ji'i yu li'. ³² Hora ti nacui' tsaca ji'i tya'a:

—¿Ha ná chañi cha' tso'o tsa ngua ti' na? —nacui—. Ti ti nguti'i cresiya ji'na lo'o lijya ycu' nchcui' lo'o na tyucui', nu lo'o nda yu cha' lo'o na, ñi'ya nu nchcui' quityi cusu' —nacui' ji'i tya'a.

³³ Li' xtyi'i ti ndyanu ngu', hora ti ngusñi ngu' tyucuii nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén chaca quiya'. Ca bi' ndyalaa ngu' ca su ndyu'u ti'i nu tii chaca tya'a ngu' nu ngua tsa'a ji'i Jesús bi', lo'o xi xa' la tya'a ndya'a ngu' ndi'i ngu' bi'. ³⁴ Hora ti nchcui' ngu' nu nga'a ni'i bi' lo'o ngu' nu ndyalaa ca ti li':

—Chañi cha' cua ndyu'ú Jesús chaca quiya' —nacui' ngu'—. Cua na'a Simón ji'i yu.

³⁵ Lo'o nu ngu' nu ndyaa nde Emaús ni, nda ngu' cha' lo'o tya'a ngu' ñi'ya nu ngua ji'i ngu' tyucuii; nacui' ngu' ñi'ya ngua cha' ndyuloo ngu' ji'i ycu'i Jesús nu lo'o ngulacua yu ji'i xlyá bi'.

Ngulu'uloo Jesús ji'i ngu' nu ndyaca tsa'a ji'i yu

³⁶ Tya nchcui' ti ngu' ji'i cha' bi' lo'o tya'a ngu', lo'o li' ñaa ycu'i Jesús. Ndatu yu cla'be laja ngu' cha' chcui' yu lo'o ngu':

—Ti ti tyi'i tyiquee ma —nacui' yu ji'i ngu' bi' li'.

³⁷ Ntsii tya ngu' ndi'i ngu' li', nclyacua tsa ti' ngu', cha' sca cui'i ti na'a ngu', nti' ngu'. ³⁸ Li' nchcui' Jesús lo'o ngu' bi':

—¿Ni cha' laca ntsii ma ndi'i ma? —nacui'—. ¿Ni cha' laca nclyacua tsa ti' ma? —nacui' yu ji'i ngu'—.

³⁹ Ña'a ma ya' na', ña'a ma quiya' na'; la cui' ti na' lacā. Cala' ma 'na, cha' taca jlya ti' ma cha' na' lacā. Sca cui'i ti ni, ná ntsu'u cuaña' ji'i, lo'o jua'a tyijya ná ntsu'u ji'i; pana cua na'a ma cha' ntsu'u cuaña' 'na —nacui' Jesús ji'i ngu'.

⁴⁰ Li' ngulu'u ya' ycu'i yu, ngulu'u quiya' yu ji'i ngu'. ⁴¹ Ná ngua tyuloo tso'o ngu' ji'i yu xqui'ya cha' chaa tsa ti' ngu' ngua, cha' ndube tsa ti' ngu' ña'a ngu' ji'i yu. Bi' cha' nacui' Jesús ji'i ngu':

—¿Ha ntsu'u na cacu na' ji'i mā?

⁴² Li' nda ngu' sa yu'be cualya ngü'i ji'i yu, lo'o sa yu'be jble' cuiña'a' cuityu.

⁴³ —Tso'o —nacui Jesús li'.

Ngusñi yu ji'i na bi', ndyacu yu ji'i nde slo ngu' li'. ⁴⁴ Lo'o ti nchcui' yu lo'o ngu' li':

—Cha' nu ngua ca ti 'na, bi' laca cha' nu cua ndacha' na' ji'i mā lo'o tya ndi'i na' lo'o cu'ma tya tsubi' la —nacui yu—. Cua nacui na' ji'i mā cha' nga'a cha' caca 'na lcaa cha' nu cua nscua cuentya 'na lo quityi nu nguscua jyo'o Moisés, lo'o jua'a lo quityi nu nguscua jyo'o ngu' nu ngua tu'ba ji'i ycu' Ndyosi nu ngua sa'ni, lo'o jua'a lo quityi Salmos nscua cha' bi'.

⁴⁵ Li' ngulu'u Jesús ji'i ngu' ña'a cha' nu nchcui' quityi cusu' bi'. ⁴⁶ Nacui yu ji'i ngu':

—Cua sa'ni nscua cha' cajaa ycu' na' nu laca na' nu Cristo bi', lo'o tsā nchca tyuna lo'o cua ngujuii na', li' nscua cha' tyu'ú na' chaca quiya'. ⁴⁷ Li' ntsu'u cha' ta ngu' cha' ji'i ycu' na' lo'o ñati tyucui ña'a chalyuu. Nde Jerusalén xana mā cacha' mā cha' bi' ji'i ngu' clyo. Nga'a cha' chcui' mā lo'o ñati cha' ca tyuju'u ti' ngu' ji'i cha' cuxi nu ntsu'u tyiquee ngu', cha' xtyanu ngu' ji'i cha' cuxi nu ndu'ni ngu'; li' cua'ni clyu ti' ycu' Ndyosi ji'i lcaa qui'ya nu ntsu'u ji'i ngu'. ⁴⁸ Lo'o cu'ma ni, taca chcui' mā cuentya jna', cha' jlo ti' mā lcaa ña'a nu cua ngua 'na. ⁴⁹ Lo'o jua'a ta na' Xtyi'i ycu' na' ji'i mā, cha' cua nchcui' Sti na' cha' ta Ni Xtyi'i ycu' Ni ji'i mā; bi' cha' tyanu mā nde Jerusalén re, ña'a cuayá' nu caja juersa ji'i Xtyi'i ycu' Ndyosi ji'i mā. Tyu'u bi' nde cua cha' cā tyanu ne' cresiya ji'i mā.

Ndyacuí Jesús ndyaa yu nde cua

⁵⁰ Li' ndu'u Jesús quichi Jerusalén bi', ndyaa lo'o yu ji'i ngu' ca to' quichi Betania bi'. Nde bi' ngusicua ya' Jesús cha' culacua yu ji'i ngu'. ⁵¹ Laja lo'o nclyacua yu ji'i ngu', hora ti ndu'u yu ndyaa yu nde cua li'. ⁵² Ngua'ni tlyu ngu' bi' ji'i yu, li' xa' nguxtyuu ngu' ñaa ngu' nde Jerusalén. Tso'o tsa ngua tyiquee ngu' li', ⁵³ lu'ba tsa ndya'a ngu' ne' laa cha' ndyu'ni tlyu ngu' ji'i ycui' Ndyosi. Tsa lo cua ti cha'.

Cha' tso'o nu nchcui' ji'i Jesucristo nu xu'na na

New Testament in Chatino, Tataltepec (MX:cta:Chatino, Tataltepec)

copyright © 1981 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chatino, Tataltepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chatino, Tataltepec [cta], Mexico

Copyright Information

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chatino, Tataltepec

© 1981, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

68385231-313d-5500-aff2-e6b6a207d978